

Faculteit Rechtsgeleerdheid
Universiteit Gent

Academiejaar 2008-09

Internationale illegale adoptie

Masterproef van de opleiding
'Master in de rechten'

Ingediend door

Inge Stevens

Studentennr. 20042818
Major: burgerlijk recht en strafrecht

Promotor: Prof. Dhr. Gert Vermeulen
Commissaris: Prof. Dhr. Tom Vander Beken

VOORWOORD

Eerst en vooral zou ik een aantal mensen willen bedanken, zonder wie dit werk nooit tot stand zou zijn gekomen.

In de eerste plaats gaat mijn dank naar mijn promotor, Prof. Dhr. G. Vermeulen, voor het aanreiken van het onderwerp en voor de nuttige informatie en commentaar.

Ook de personen die mij hebben geholpen bij mijn zoektocht naar verdere informatie wil ik uitdrukkelijk bedanken. In het bijzonder Dhr. Jan Van De Velde, adviseur-generaal bij de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en Dhr. Wolf Van Acker, Substituut-procureur des Konings op het Parket te Gent, afdeling Jeugd en Gezin, voor de interessante gesprekken over dit thema.

Daarnaast gaat mijn dank ook naar mijn ouders, die niet alleen de realisatie van dit werk maar ook mijn studies hebben mogelijk gemaakt, en naar mijn vrienden, die me het voorbije jaar enorm gesteund hebben om dit werk tot een goed einde te brengen.

Als laatste zou ik ook de mensen willen bedanken die de tijd hebben genomen dit werk na te lezen en mij van nuttige commentaar hebben voorzien.

INHOUD:

I. Inleiding	1
II. Historiek van de adoptie	3
III. Interlandelijke adoptie in België	6
1. Soorten adoptie	6
a. Gewone en volle adoptie	6
1) Gewone adoptie	6
2) Volle adoptie	6
b. Interne, interlandelijke en internationale adoptie	7
1) Interne adoptie.....	7
2) Interlandelijke adoptie.....	8
3) Internationale adoptie	8
2. Recente evolutie in de Belgische wetgeving inzake interlandelijke adoptie.....	9
a. Nieuwe adoptiewet.....	9
b. Openstelling van de adoptie voor personen van hetzelfde geslacht.....	11
3. Bevoegde rechter en toepasselijk recht voor een internationale adoptie	11
a. Bevoegde rechter	12
b. Toepasselijk recht	12
1) Nationaal recht van toepassing op de grondvoorwaarden tot adoptie	12
2) Nationaal recht van toepassing op de toestemming van de geadopteerde en zijn wettelijke vertegenwoordigers.....	13
3) Nationaal recht van toepassing op de wijze van de totstandkoming van de adoptie.....	13
4. Belgische procedure voor internationale adoptie	14
a. Grondvoorwaarden.....	14
1) Wettige redenen.....	14
2) Het hoger belang van het kind	15
3) Adoptiebekwaamheid en adoptiegeschiktheid.....	15
4) Afweging van andere wettige belangen	16
b. Voorbereiding tot adoptie.....	17
c. Geschiktheidsprocedure (maatschappelijk onderzoek)	17
d. Adoptiebemiddeling	19
1) Via een erkende adoptiedienst	19
2) Zelfstandige adoptie	19
e. De overbrenging van het kind naar België	20
f. De eigenlijke adoptie in België	21

5. De uitwerking van buitenlandse beslissingen inzake adoptie in België	21
a. Erkenning van adopties beheerst door het Haags Adoptieverdrag	21
b. Erkenning van adopties niet beheerst door het Haags Adoptieverdrag	22
6. Problemen in verband met de Belgische adoptieprocedure	23
IV. Illegale adoptie	25
1. Illegale adoptie: kinderhandel?	25
a. Mensenhandel en kinderhandel	25
1) Nationale begripsbepaling	25
2) Internationale begripsbepaling	28
b. Kinderhandel en interlandelijke adoptie.....	30
1) Kinderen kopen of ontvoeren	30
2) Onrechtmatig verkrijgen van toelating voor adoptie	31
3) Draagmoederschap, onderschuiving en valse erkenning	31
4) De rol van het internet.....	32
2. Bespreking van enkele zendstaten van waaruit adoptie lang niet altijd legaal is	33
a. India.....	33
b. Roemenië	36
c. Cambodja.....	42
d. Guatemala	45
3. Illegale adoptie in België?.....	48
a. Adopties uit China.....	50
b. Adoptiedienst Ray of Hope.....	52
c. De Kerk en illegale adoptie	54
d. De problematiek van het draagmoederschap en de onderschuiving.....	57
4. Kort besluit	59
V. Internationale regelgeving ter bescherming van het kind bij internationale adoptie.....	61
1. Europese Unie.....	61
a. Europees Handvest van de Grondrechten	61
b. Resolutie van het Europees Parlement over de verbetering van het recht en de samenwerking tussen de lidstaten op het gebied van de adoptie van minderjarigen	63
2. Raad van Europa	65
a. Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden.....	65
b. Europese Overeenkomst inzake de adoptie van kinderen	67
c. Aanbeveling 1065 (1987) van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa over de kinderhandel en andere vormen van kinderuitleiding.....	69

d. Aanbeveling 1371 (1998) van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa over het misbruik en de verwaarlozing van kinderen	71
e. Aanbeveling 1443 (2000) van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa: Internationale adoptie: het respecteren van de rechten van de kinderen	72
f. Ontwerp van verdrag inzake adoptie van kinderen	74
3. Verenigde Naties.....	77
a. Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind van 20 november 1989.....	77
b. VN-verklaring van 3 december 1986 over de Sociale en Wettelijke Beginselen met betrekking tot de Bescherming en het Welzijn van Kinderen, met speciale verwijzing naar de Plaatsing in een Pleeggezin en de Nationale en Internationale Adoptie	82
c. Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, prostitutie en pornografie bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind	84
4. Conferentie van Den Haag voor het Internationaal Privaatrecht.....	86
a. Verdrag van 15 november 1965 inzake de rechtsmacht, het toepasselijk recht en de erkenning van beslissingen inzake adoptie.....	86
b. Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie	87
1) Algemene beginselen.....	87
2) Vereisten voor de interlandelijke adoptie	89
3) Centrale autoriteiten en vergunninghoudende instellingen.....	92
4) Procedurele vereisten voor interlandelijke adoptie.	94
5) Erkenning van de adoptie	95
6) Algemene bepalingen en slotbepalingen.....	96
7) Enkele algemene bedenkingen.....	97
5. Evaluatie van de internationale regelgeving	98
VI. Beleid inzake illegale adoptie	101
1. Belgisch beleid	101
2. Internationaal beleid.....	105
3. Kort besluit	108
VII. Gevolgen voor de partijen.....	110
1. Adoptiekind	110
2. Adoptieouders	114
3. Oorspronkelijke ouders	116
4. Tussenpersonen.....	118
5. Kort besluit	122
IIX. Wat kunnen we er aan doen?	124

1. Landen uitsluiten voor adoptie.....	124
2. Oprichting van een Europees adoptiebureau/toezichtcentrum	125
3. G. Vermeulen: Europese kwaliteitslabels.....	126
4. D. S. Smolin: Aansprakelijkheid van Amerikaanse adoptieagentschappen	129
IX. Besluit.....	133
X. Bibliografie	137
Wetgeving:	137
Rechtsleer:.....	142
Rechtspraak.....	145
Media	146
Websites.....	147
Interviews.....	147
Andere.....	148

I. Inleiding

1. Ze zijn zo lief en schattig en tegelijkertijd zo teder en hulpeloos. En wij, hier in het rijke westen, wij zullen ze helpen. We zullen ze laten meegenieten van ons mooie rijke leven. We zullen ze adopteren. We zullen ze opvoeden en liefhebben alsof het onze eigen kinderen zijn. Zodat ze tenminste een mooie toekomst tegemoet gaan...

Steeds meer mensen willen een kindje adopteren. En dan liefst eentje uit een ver land. Maar zijn er wel zoveel kinderen die echt nood hebben aan wildvreemde, buitenlandse adoptieouders? Doen we er wel altijd goed aan die kinderen naar hier te halen? Hebben we voldoende zekerheid over waar ze vandaan komen, over hoe hun situatie in hun geboorteomgeving is?

De vraag naar adoptiekinderen stijgt, maar het aanbod groeit niet mee, hierdoor stijgt de economische waarde van adoptiekinderen. Deze situatie trekt de aandacht van mensen met minder goede bedoelingen. Van mensen die, gelokt door het geld, misbruik maken van de kinderwens van rijke kandidaat-adoptieouders en van de armoede en ellende van arme ouders met jonge kinderen. Zo krijgen de adoptieouders soms een kindje in handen dat is weggenomen bij de biologische ouders, onder druk of tegen een som geld.

Zowel op nationaal als op internationaal vlak kan men deze problematiek niet meer ontkennen. Er zijn dan ook al heel wat wetgevende akten tot stand gekomen om bescherming te bieden aan mogelijke slachtoffers van deze vorm van kinderhandel. Zijn deze regelgevingen wel voldoende? In hoeverre kunnen deze nationale en internationale wetten de corrupte praktijken tegengaan?

We kunnen ons verder ook de vraag stellen of deze regelgeving wel goed wordt nageleefd. Op papier staat het natuurlijk wel mooi, dat alle adopties moeten plaatsvinden in het belang van het kind, en de meeste landen zullen bereid zijn zich hiermee akkoord te verklaren, maar wat gebeurt er in de praktijk? Volgen al deze landen de regelgeving ook werkelijk op? Wordt er altijd opgetreden als blijkt dat een adoptieprocedure niet geheel binnen het wettelijk kader verloopt?

Wat gebeurt er wanneer een inbreuk is vastgesteld? Wat als blijkt dat een kindje illegaal geadopteerd is? Weinig wetgeving regelt de gevolgen van een inbreuk. We kunnen ons dus afvragen wat de rechten zijn van de oorspronkelijke ouders van het kind, wat met het kind en de

adoptieouders moet gebeuren en welke straffen kunnen opgelegd worden aan de tussenpersonen die de adoptie regelen.

En als de bestaande wetgeving onvoldoende is, hoe kunnen we dit probleem dan oplossen? Hoe kunnen we zorgen dat de adopties werkelijk in het belang van het kind zijn? Adoptie is een heel goede instelling om te zorgen dat kinderen die nergens anders meer terecht kunnen een thuis vinden maar, jammer genoeg zijn er heel wat mensen die hier misbruik van maken en er geld mee willen verdienen. En hen moeten we op een of andere manier een halt toeroepen!

II. Historiek van de adoptie

2. Adoptie als fenomeen waarbij een kind met wie men geen familiale band heeft in het gezin wordt opgenomen bestaat al lange tijd. Het komt voor bij heel veel verschillende volkeren, zowel in onze tijd als in het verleden, zowel in primitieve als in hoog ontwikkelde culturen. De beweegredenen lopen heel sterk uiteen en variëren met de sociale structuren, de waarden en de religieuze gebruiken van het familieleven. In oude beschavingen, waar recht, cultuur en godsdienst vaak heel sterk verbonden zijn met elkaar, heeft de adoptie dikwijls een sacraal karakter.¹ In de loop van de geschiedenis evolueerde de aandacht voor de rechtspositie van het kind heel sterk. Samen met deze evolutie veranderde ook de zienswijze met betrekking tot adoptie.

De Romeinen kenden reeds de adoptie als een kunstmatige vorm van afstamming. De familie vormde in deze klassieke cultuur een sociale en rechtseenheid, onder het gezag van de pater familias, waarbinnen de leden bescherming genoten. Door adoptie konden nieuwe leden worden opgenomen in de familie, waardoor de kracht van de groep werd vergroot, de voortzetting van het geslacht werd verzekerd en de familiecultus werd veilig gesteld.²

De Romeinen kenden twee verschillende vormen van adoptie: de adrogatio en de adoptio. De adrogatio is een adoptie van een persoon die niet onder patria potestas, een soort van ouderlijk gezag, staat. Deze persoon kan eventueel zelf pater familias zijn, waardoor alle personen die onder zijn patria potestas staan onder de patria potestas van de adrogerende komen. Ook het vermogen van de geadrogeerde gaat over naar de adrogerende.³

De adoptio vertoont meer gelijkenissen met de bij ons gekende adoptie. Het betreft hier de adoptie van een persoon die wel onder patria potestas staat. De geadopteerde houdt hierbij op tot zijn vorige familie te behoren. Door Justinianus werd hier een onderscheid gemaakt tussen volle adoptie en gewone adoptie, een onderscheid dat in ons huidige recht ook nog steeds geldt. Bij de volle adoptie worden de banden met de oorspronkelijke familie verbroken, in tegenstelling tot gewone adoptie, waar de banden met de oorspronkelijke familie behouden blijven.⁴

¹ J. NOTA, *De adoptie*, Deventer, Kluwer, 1970, 3.

² *Ibid*, 3.

³ D. HEIRBAUT, *Privaatrechtsgeschiedenis van de Romeinen tot heden*, Gent, Academia Press, 2005, 204.

⁴ *Ibid*, 205.

Na de Romeinse periode verdween de adoptie in onze gebieden voor lange tijd. In de middeleeuwen en in de nieuwe tijd was ze zo goed als niet bekend⁵. Aan het eind van de 18e eeuw won de adoptie terug aan terrein, onder invloed van de Franse Revolutie en de bewondering voor de Romeinse cultuur. In 1792 besloot men de adoptie opnieuw in te voeren. Ze werd toen gezien als '*consolation des mariages steriles*'; '*une vaste carrière de secours pour les déshérités*'; '*dans l'intérêt de la société*'.⁶ Na lange discussies werd de adoptie uiteindelijk opnieuw geïntroduceerd door de Code Civil in 1804, in de artikelen 343 tot 360. In de Code Civil waren echter zeer strenge voorwaarden opgenomen, waardoor de adoptie aanvankelijk heel weinig voorkwam. Ook hier werd de adoptie gezien als een tegemoetkoming voor kinderloze echtparen. Door middel van de adoptie konden deze koppels een erfgenaam instellen en bovendien was de voortzetting van hun naam verzekerd.⁷ Onder andere de wettelijke bepalingen dat enkel meerderjarigen konden geadopteerd worden, en dat adoptanten de minimumleeftijd van 50 jaar moesten bereikt hebben, zijn duidelijke uitingen van de gedachte dat de adoptie tegemoet moest komen aan de probleemsituatie van ouders zonder kinderen, en niet aan die van kinderen zonder ouders. De adoptie is in deze tijd met andere woorden een veruiterlijking van het recht van ouders op een kind.

3. In de twintigste eeuw kreeg men meer en meer aandacht voor het kind in de adoptierelatie, en evolueerde de functie van adoptie geleidelijk aan naar het bezorgen van ouders aan ouderloze kinderen.

De kinderadoptie werd aan het einde van de 19^e eeuw voor het eerst ingevoerd in de Verenigde Staten, waar ze naast de gezinsverpleging gebruikt werd om verwaarloosde of hulpbehoevende kinderen te plaatsen in gezinnen. In Europa bleef deze ontwikkeling nog onopgemerkt. Zwitserland was het eerste land van het Europese continent dat in 1907 toeliet dat ook minderjarigen geadopteerd werden, en Noord-Europese landen volgden deze tendens. In Frankrijk brachten demografische overwegingen de wetgever er in 1923 toe de kinderadoptie in te voeren, onder andere om een oplossing te bieden aan het probleem van de oorlogswezen.⁸

In België kwam er een evolutie op het vlak van adopties door de wet van 22 maart 1940⁹. Deze wet voerde heel wat vernieuwingen in. Ze beoogde niet enkel tegemoet te komen aan de kinderloze ouders, maar poogde voor het eerst ook een uitkomst te bieden voor ouderloze kinderen. Zij kregen

⁵ J. MONBALLYU, *Geschiedenis van het familierecht. Van de late middeleeuwen tot heden*, Leuven, Acco, 2006, 91.

⁶ J. NOTA, *De adoptie*, Deventer, Kluwer, 1970, 7-8.

⁷ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 288.

⁸ J. NOTA, *De adoptie*, Deventer, Kluwer, 1970, 11-14.

⁹ Wet 22 maart 1940 op de aanneming van een kind, *BS* 24 maart 1940.

door deze nieuwe wet de kans om in een gezin op te groeien. Men sprak toen van de caritatieve adoptie.¹⁰ Om die reden konden nu ook minderjarigen geadopteerd worden, en de vereiste leeftijdsgrens voor adoptanten werd verlaagd van 50 jaar naar 35 jaar. Ook vreemdelingen konden sinds de invoering van deze wet geadopteerd worden.¹¹

4. Het idee dat de adoptie een instelling is die moet tegemoetkomen aan de noden van het kind, brak in België pas echt door met invoering van de wet van 21 maart 1969¹². In deze wet werd de adoptie voor het eerst gezien als een instelling van jeugdbescherming en werd het belang van het kind het determinerende criterium. Deze wet voorzag in twee soorten adoptie: naast de gewone adoptie, die reeds bestond, werd de 'wettiging door adoptie' ingevoerd. Deze nieuwe vorm van adoptie had veel verdergaande gevolgen dan de gewone adoptie. De term 'wettiging door adoptie' werd door de wet van 27 april 1987¹³ vervangen door de term 'volle adoptie'. Deze wet bracht bovendien een verdere versoepeling van de modaliteiten voor adoptie.¹⁴

5. Onder invloed van onder andere het Verdrag van Den Haag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie¹⁵ kwam de nadruk nog meer op de bescherming van het kind te liggen. In de 21e eeuw werd adoptie dan ook een jeugdbeschermingsmaatregel als *ultimum remedium*. Een kind hoort in de eerste plaats op te groeien in zijn oorspronkelijk milieu, binnen zijn eigen familie. Pas wanneer dit onmogelijk is, en wanneer er geen fatsoenlijke opvangmogelijkheden bestaan in het geboorteland van het kind, kan dit kind overgebracht worden naar een ander land om daar geadopteerd te worden. De adoptie als tegemoetkoming aan kinderloze ouders, met als doel het in de familie houden van de nalatenschap en het voortzetten van de naam, of zelfs gewoon het tegemoetkomen aan het emotionele verlangen naar een kind is nu volledig uit den boze. Het belang van het kind is momenteel de belangrijkste overweging bij het tot stand brengen van een adoptie.

¹⁰ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 288.

¹¹ A. DE PAUW, R. A. C. HOKSBERGEN en G. VAN AELST, *Interculturele adoptie in de kijker: evaluatie en toekomst*, Leuven, Garant, 1998, 34.

¹² Wet 21 maart 1969 tot wijziging van artikel 45 van het Burgerlijk Wetboek, van de titels VIII en X van boek I van hetzelfde Wetboek, alsmede van de wetten op de verwerving, het verlies en de herkrijging van de nationaliteit, gecoördineerd op 14 december 1932, *BS*12 april 1969.

¹³ Wet 27 april 1987 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de adoptie, *BS*27 mei 1987.

¹⁴ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 289.

¹⁵ Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie, *BS*6 juni 2005 (verder Haags Adoptieverdrag).

III. Interlandelijke adoptie in België

1. SOORTEN ADOPTIE

a. Gewone en volle adoptie

6. In de Belgische wetgeving wordt een onderscheid gemaakt tussen de gewone adoptie en de volle adoptie. Beide vormen van adoptie vertonen weinig of geen verschillen op het vlak van de voorwaarden en de procedure. Het onderscheid betreft vooral de gevolgen van de adoptie en de herroepbaarheid.

1) Gewone adoptie

7. De gewone adoptie wordt geregeld in artikel 353-1 tot artikel 354-3 BW. Het belangrijkste kenmerk van de gewone adoptie is dat hier de afstammingsbanden met de oorspronkelijke familie, hoewel in verzwakte vorm, behouden blijven.

Tussen de geadopteerde en de adoptant ontstaat een afstammingsband, volledig gelijk aan een gewone afstammingsband. Deze band van verwantschap geldt ook voor de kinderen van de geadopteerde, maar geldt niet ten aanzien van de verwanten van de adoptant.

Bovendien blijft het adoptieve kind ook tot zijn oorspronkelijke familie behoren. Wel worden verschillende belangrijke gevolgen van deze verwantschapsband ongedaan gemaakt, afgezwakt of opgeschort. Zo verliezen de oorspronkelijke ouders alle bevoegdheden van het ouderlijk gezag (art. 353-8 BW), tenzij ingeval de geadopteerde het (adoptief)kind is van de echtgenoot, wettelijk samenwonende of feitelijk samenwonende partner van de adoptant.

2) Volle adoptie

8. Voor de volle adoptie gelden de artikelen 355 tot 356-4 BW. Bij deze vorm wordt de afstammingsband met de oorspronkelijke familie verbroken. Het kind dat ten volle geadopteerd is houdt op tot zijn oorspronkelijke familie te behoren. Ten aanzien van de adoptant wordt het

adoptiekind gelijkgesteld met een kind dat geboren is uit de adoptant. Deze vorm van adoptie heeft dus dezelfde gevolgen als een gewone afstammingsband.

Volgens artikel 356-1, eerste lid BW verleent de volle adoptie aan het geadopteerde kind hetzelfde statuut als indien het geboren zou zijn uit degene die het ten volle geadopteerd heeft. Dit heeft tot gevolg dat voor het geadopteerde kind een afstammingsband ontstaat met de adoptant, maar ook een volwaardige verwantschapsband ten aanzien van alle verwanten van de adoptant.¹⁶

Artikel 365-1, tweede lid BW bepaalt dat het ten volle geadopteerde kind ophoudt tot zijn oorspronkelijke familie te behoren. De verwantschapsband met de oorspronkelijke familie wordt verbroken, zowel langs moederszijde als langs vaderszijde.

Dit geldt niet wanneer het kind ten volle geadopteerd wordt door de echtgenoot, de wettelijk samenwonende of de feitelijk samenwonende partner van een (adoptie)ouder. Het geadopteerde kind houdt in dit geval niet op te behoren tot de familie van de echtelijke, wettelijk samenwonende respectievelijk feitelijk samenlevende partner van de adoptant.¹⁷

Op de verbreking van de verwantschapsband bestaan twee uitzonderingen. Volgens artikel 356-1, tweede lid BW blijven de huwelijksbeletselen tussen enerzijds de adoptandus, zijn echtgenote en zijn afstammelingen en anderzijds zijn oorspronkelijke familie bestaan. Bovendien besliste het Hof van Cassatie in 1976 dat de oorspronkelijke grootouders ook na volle adoptie een omgangsrecht ten aanzien van de adoptandus kunnen laten gelden.¹⁸

b. Interne, interlandelijke en internationale adoptie

9. We kunnen bovendien een onderscheid maken tussen de interne, de interlandelijke en de internationale adoptie, naargelang het land van herkomst en de nationaliteit van de adoptieouders en het adoptiekind.

1) Interne adoptie

10. Onder interne of binnenlandse adoptie verstaat men de adoptie waarbij de adoptieouders en het adoptiekind dezelfde nationaliteit hebben en in hetzelfde land verblijven. Het toepassingsgebied

¹⁶ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 319.

¹⁷ Art. 365-1, laatste lid BW.

¹⁸ Cass. 4 maart 1976, *R.W.* 1976-77, 288, noot H. NUYTINCK.

van de procedurebepalingen inzake binnenlandse adopties wordt in de wet negatief gedefinieerd als de " *adopties die geen interlandelijke overbrenging van een kind met zich meebrengen*" (artikel 1231-2 Ger.W.). Er zal hierbij dus geen grensoverschrijdende verplaatsing van het kind nodig zijn.

2) Interlandelijke adoptie

11. Interlandelijke adoptie wordt omschreven in artikel 360-2 BW. Het gaat hier om een adoptie waarbij een kind van het ene land naar het andere land wordt overgebracht, hetzij na zijn adoptie in de staat van herkomst, hetzij met het oog op een dergelijke adoptie in de staat van de gewone verblijfplaats van de adoptanten, of waarbij een kind in ons land verblijft zonder gemachtigd te zijn er zich te vestigen of er langer dan drie maanden te verblijven, teneinde er te worden geadopteerd door een persoon die er zijn gewone verblijfplaats heeft.

Interlandelijke adoptie heeft dus steeds een grensoverschrijdend karakter. Dit heeft voor gevolg dat de regels van Internationaal Privaatrecht van toepassing zijn.

3) Internationale adoptie

12. Met internationale adoptie wordt bedoeld de adoptie die aanknopingspunten heeft in verschillende rechtsstelsels. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer de adoptieouders een verschillende nationaliteit hebben, of wanneer ze een andere nationaliteit hebben dan het adoptiekind. Een internationale adoptie kan zowel een interne als een interlandelijke adoptie zijn, afhankelijk van de woonplaats van de adoptanten en het adoptiekind.¹⁹

13. Tussen de termen interlandelijke adoptie en internationale adoptie bestaat heel wat begripsverwarring. Dit blijkt ook uit de verschillende versies van het Haags Adoptieverdrag, dat in de Franse authentieke versie spreekt over de 'adoptions internationales', hoewel de toepassing van dit verdrag beperkt is tot de gevallen waar een kind wordt overgebracht van één land naar een ander land. In de Engelse versie van het verdrag heeft men het over 'intercountry adoptions', net zoals in de Nederlandstalige vertaling.²⁰ Ook in de rechtsleer worden beide termen soms door elkaar gebruikt.

¹⁹ Y. NACHTEGAELE, *Basisopleiding voor toekomstige jeugdmagistraten: adopties*, 2008, 3.

²⁰ J. ERAUW en K. JANSEGGERS, *Handboek Belgisch internationaal privaatrecht*, Mechelen, Kluwer, 2006, 397.

In het Belgische wetboek zijn geen aparte regels bepaald betreffende de internationale adoptie. Hierop zullen naargelang het geval de bepalingen betreffende de nationale adoptie of de bepalingen betreffende de interlandelijke adoptie van toepassing zijn.

2. RECENTE EVOLUTIE IN DE BELGISCHE WETGEVING INZAKE INTERLANDELIJKE ADOPTIE

a. Nieuwe adoptiewet

14. De wet van 13 maart 2003 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek²¹ en die van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie²² brachten heel wat ingrijpende wijzigingen aan, zowel in het intern als in het internationaal Belgisch adoptierecht. Deze wetten traden beiden in werking op 1 september 2005.

Een nieuwe wetgeving inzake adoptie was in ons land dringend nodig om België de mogelijkheid te bieden het Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie²³ te bekrachtigen. Dit verdrag trad in werking op 1 mei 1995. De staten die het verdrag ondertekend hadden, werkten voor adoptie bij voorkeur samen met andere verdragsluitende staten. Aangezien België het verdrag nog niet ondertekend had, dreigde het uitgesloten te worden als gastland voor adopties.²⁴

Bovendien was deze nieuwe regelgeving noodzakelijk om bepaalde leemten in de wetgeving aan te vullen en het adoptierecht te moderniseren door invoering van een aantal waarborgen, zoals de voorafgaande evaluatie door de rechter van de bekwaamheid en de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten en de vereiste dat deze personen een passende voorbereiding volgen. Het Arbitragehof had immers op vier punten reeds schendingen vastgesteld van het gelijkheidsbeginsel door het vroegere adoptierecht.²⁵

²¹ Wet 13 maart 2003 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de adoptie betreft, *BS*16 mei 2003.

²² Wet 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, *BS*16 mei 2003, gewijzigd bij de wet van 16 juli 2004, *BS* 27 juli 2004, de wet van 27 december 2004, *BS*31 december 2004, de wet van 20 juli 2005, *BS*29 juli 2005 en de wet van 6 december 2005, *BS*16 december 2005.

²³ Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie, *BS*6 juni 2005 (verder Haags Adoptieverdrag).

²⁴ P. SENAEVE en F. SWENNEN, *De hervorming van de interne en de internationale adoptie*, Antwerpen, Intersentia, 2006, v.

²⁵ F. SWENNEN, "Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens", *RW*2003-2004, (441) 441.

15. De wet van 24 april 2003 verving de relevante bepalingen uit het Burgerlijk Wetboek en de bepalingen betreffende de procedure werden uit het Burgerlijk Wetboek geheven en in het Gerechtelijk Wetboek ingeschreven. Bovendien werden door deze wet ook enkele wijzigingen aangebracht aan het Strafwetboek en aan de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming²⁶. Dat deze wet en de wet van 13 maart 2003 onder druk tot stand gekomen waren bleek al gauw uit de vele wijzigingen die werden aangebracht. Een eerste wijziging gebeurde door de wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek Internationaal Privaatrecht²⁷. Vervolgens werd de wet gerepareerd door de artikelen 241-246 van de Programmawet van 27 december 2004²⁸ en artikel 13 van de wet van 27 december 2004 houdende diverse bepalingen²⁹. Nadien werd de wet nogmaals gerepareerd door de artikelen 9-10 van de wet van 20 juli 2005 houdende diverse bepalingen³⁰.

De adoptiewetgeving is in werking getreden op 1 september 2005, zoals bepaald in het Koninklijk Besluit van 24 augustus 2005³¹. De wet was dus al verschillende malen gerepareerd voor ze in werking trad. Na de inwerkingtreding kwamen nog enkele problemen op het vlak van de procedure aan het licht, waardoor een nieuwe reparatiewet noodzakelijk werd, die werd uitgevaardigd door de wet van 6 december 2005 tot wijziging van sommige bepalingen betreffende de adoptie³².

16. Naar aanleiding van de wijzigingen op federaal niveau van de wetgeving omtrent de adoptie, diende ook op gemeenschapsniveau de regelgeving betreffende de adoptie aangepast te worden. Aan de Vlaamse zijde werd het Adoptiedecreet van 30 april 2004³³ vervangen door het Decreet van 15 juli 2005 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen.³⁴ In tegenstelling tot wat in de titel wordt vermeld regelt dit decreet zowel de interne als de interlandelijke adoptie.

De Franse gemeenschap vaardigde een nieuw decreet uit op 1 juli 2005³⁵.

²⁶ Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS*15 april 1965.

²⁷ Wet 16 juli 2004 houdende het Wetboek Internationaal Privaatrecht van 16 juli 2004, *BS*27 juli 2004.

²⁸ Programmawet 27 december 2004, *BS*31 december 2004.

²⁹ Wet 27 december 2004 houdende diverse bepalingen, *BS*31 december 2004.

³⁰ Wet 20 juli 2005 houdende diverse bepalingen, *BS*29 juli 2005.

³¹ KB 24 augustus 2005 tot vaststelling van maatregelen houdende uitvoering van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, van de wet van 13 maart 2003 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de adoptie betreft en van de wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht, *BS*29 augustus 2005.

³² Wet 6 december 2005 tot wijziging van sommige bepalingen betreffende de adoptie, *BS*16 december 2005.

³³ Decreet 30 april 2004 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, *BS*8 september 2004.

³⁴ Decreet 15 juli 2005 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, *BS*16 september 2005 (verder Vlaams Adoptiedecreet).

³⁵ Decreet van de Franse Gemeenschap 1 juli 2005 tot wijziging van het Decreet van 31 maart 2004 betreffende de adoptie, *BS*7 september 2005.

b. Openstelling van de adoptie voor personen van hetzelfde geslacht

17. Een andere belangrijke innovatie in het adoptierecht van de laatste jaren is de openstelling van de adoptie voor personen van hetzelfde geslacht door de wet van 18 mei 2006³⁶. Aangezien er nog maar weinig landen zijn die deze adoptievorm goedkeuren is dit niet echt van groot belang op het vlak van de interlandelijke adoptie. De kans dat een land een kind naar België zal laten komen met het oog op een adoptie door personen van gelijk geslacht is voorlopig nog heel klein. Bovendien valt de interlandelijke adoptie door personen van hetzelfde geslacht niet onder het Haags Adoptieverdrag.³⁷

Toch kunnen we verwachten dat deze vorm van adoptie in de toekomst aan belang zal winnen, ook op internationaal vlak. Er zijn steeds meer landen die de holebi-adoptie toestaan of waar een positieve evolutie aan de gang is op dit vlak.³⁸ In 2002 was het Europees Hof voor de Rechten van de Mens nog van mening dat de weigering adoptie toe te staan op grond van homoseksualiteit geen discriminatie uitmaakt.³⁹ Op dat ogenblik bestond er al heel wat twijfel over de standvastigheid van het Hof en werd verwacht dat deze rechtspraak snel zou wijzigen.⁴⁰ Dit gebeurde uiteindelijk in 2008, toen het Hof oordeelde dat de weigering een adoptie toe te staan op grond van seksuele geaardheid een vorm van discriminatie uitmaakte.⁴¹

3. BEVOEGDE RECHTER EN TOEPASSELIJK RECHT VOOR EEN INTERNATIONALE ADOPTIE

18. Een internationale adoptie zal logischerwijze steeds aanknopingspunten hebben in verschillende landen, aangezien het kind een andere nationaliteit heeft dan de adoptieouders en dikwijls ook in een ander land zijn verblijfplaats heeft. Dit zorgt voor rechtsvragen naar het toepasselijk recht op de adoptieprocedure en naar de bevoegdheid van de nationale rechter. Deze rechtsvragen worden beantwoord in het Wetboek van Internationaal Privaatrecht.

³⁶ Wet 18 mei 2006 tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk wetboek, teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *BS20* juni 2006.

³⁷ T. WUYTS, "De Wet van 18 mei 2006: adoptie toegankelijk voor personen van hetzelfde geslacht", *E.J.* 2006, (85) 87.

³⁸ P. BORGHS, "De openstelling van de adoptie", *UVV-info*2006, (4) 12.

³⁹ EHRM 26 februari 2002, nr. 36515/97, Fretté/Frankrijk, *NJCM-Bulletin*2002, noot P. BORGHS, 1044-1056 en www.echr.coe.int.

⁴⁰ E. BREMS, "Weigering adoptie op grond van homoseksualiteit (voorlopig?) geen discriminatie", *Juristenkrant*, afl. 45, 13 maart 2002, 13.

⁴¹ EHRM 22 januari 2008, nr. 43546/02, E.B./Frankrijk, www.echr.coe.int.

a. Bevoegde rechter

19. Volgens artikel 66 WIPR is de Belgische rechter internationaal bevoegd om de adoptie uit te spreken wanneer minstens één van de adoptanten in België woont of de Belgische nationaliteit heeft en een kind wil adopteren dat in het buitenland woont of wanneer in het buitenland wonende adoptanten een kind adopteren dat de Belgische nationaliteit heeft of in België woont.

b. Toepasselijk recht

20. Wat het toepasselijk recht betreft zijn er verschillende bepalingen van het WIPR, die elk bepalen welk recht van toepassing is op een specifieke rechtsvraag. Door deze verschillende verwijzingsregels is het mogelijk dat niet alle aspecten van de internationale adoptie door hetzelfde nationale recht geregeld worden.

1) Nationaal recht van toepassing op de grondvoorwaarden tot adoptie

21. Volgens artikel 67 WIPR wordt de bepaling van het toepasselijk recht onderworpen aan een cascadesysteem. De totstandkoming van de adoptieve afstamming wordt beheerst door het recht van de staat waarvan de adoptant of beide adoptanten op dat ogenblik de nationaliteit hebben. Wanneer de adoptanten niet de nationaliteit van een zelfde Staat hebben, wordt de totstandkoming van de adoptieve afstamming beheerst door het recht van de Staat op wiens grondgebied beide op dat ogenblik hun gewone verblijfplaats hebben, of, bij gebreke van hun gewone verblijfplaats in dezelfde staat, door het Belgisch recht. Het Belgische recht wordt ook toegepast wanneer de rechter oordeelt dat de toepassing van buitenlands recht kennelijk het hoger belang van de geadopteerde zou schaden en de adoptant of de adoptanten nauwe banden met België hebben. Deze laatste bepaling heeft duidelijk als doelstelling de belangen van het kind te beschermen.

De bepalingen van artikel 67 WIPR moeten samen gelezen worden met artikel 357 BW.⁴² Volgens dit artikel moeten adopties steeds gegrond zijn op wettige redenen en kunnen zij slechts plaatsvinden in het hoger belang van het kind en met eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen (art. 344-1 BW). Bovendien moeten de adoptanten steeds bekwaam en geschikt zijn om te adopteren. Deze voorwaarden worden door de wetgever zodanig

⁴² M.v.T. bij het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Internationaal privaatrecht, *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 3-27/1, 101.

belangrijk geacht dat ze steeds moeten voldaan zijn wanneer een adoptie in België wordt aangevat, ook indien het Belgisch recht niet van toepassing is. Deze artikelen zijn dan ook van cruciaal belang om de rechten van het kind bij de adoptie te vrijwaren en misbruik tegen te gaan.

2) Nationaal recht van toepassing op de toestemming van de geadopteerde en zijn wettelijke vertegenwoordigers

22. Artikel 68 WIPR voorziet in een bijzonder aanknopingspunt voor de toestemming van de geadopteerde en van zijn ouders of wettelijke vertegenwoordigers, evenals de wijze waarop deze toestemming wordt uitgedrukt. Dit wordt geregeld door het recht van de staat op wiens grondgebied de geadopteerde zijn gewone verblijfplaats heeft onmiddellijk voorafgaand aan de overbrenging ter adoptie of, bij afwezigheid van dergelijke overbrenging, ten tijde van de adoptie. Indien het recht dat door deze regeling van toepassing is niet voorziet in de noodzaak van een dergelijke toestemming of de instelling van de adoptie niet kent, is het Belgisch recht hiervoor van toepassing.

In dit artikel wordt eveneens naar een bijzondere voorrangregel verwezen. Deze regeling geldt slechts onverminderd de toepassing van artikel 358 BW, dat net als artikel 357 BW van toepassing is op elke adoptie die in België wordt aangevat. Volgens dit artikel moet de geadopteerde die over voldoende onderscheidingsvermogen beschikt vanaf de leeftijd van 12 jaar steeds in zijn adoptie toestemmen en kan volle adoptie in België slechts plaatsvinden indien, ingeval zulks vereist is, het kind, zijn moeder, zijn vader of zijn wettelijke vertegenwoordiger hebben toegestemd in een adoptie die tot gevolg heeft dat de bestaande band van afstamming tussen het kind en zijn moeder en vader wordt verbroken.

Ook hier kunnen we vaststellen dat de wetgever een extra bescherming heeft ingevoerd om de rechten van het kind te vrijwaren. Men zal de vereiste van de toestemming niet kunnen ontlopen door de toepassing van een buitenlands recht waarin deze vereiste niet geldt. De toestemming, vooral deze van de ouders, is dan ook heel belangrijk om zeker te zijn dat de adoptie de belangen van het kind dient.

3) Nationaal recht van toepassing op de wijze van de totstandkoming van de adoptie

23. Het recht dat van toepassing is op de vormvoorwaarden van de adoptie wordt bepaald in artikel 69 WIPR. Deze bepaling stelt dat de wijze van de totstandkoming van een adoptie in België wordt

beheerst door het Belgisch recht. Wanneer een adoptieakte in het buitenland is opgemaakt volgens het recht van de staat waarin zulks heeft plaatsgevonden en wanneer dit recht een gerechtelijke procedure voorschrijft, kan die in België worden gevolgd overeenkomstig de door Belgisch recht voorgeschreven procedure. Een in het buitenland aangevatte procedure kan dus in België worden voortgezet indien het buitenlands recht een gerechtelijk optreden als noodzakelijk beschouwt. Wanneer het buitenlands recht echter geen homologatie vereist, dan kan die niet worden gevraagd in België.⁴³

4. BELGISCHE PROCEDURE VOOR INTERNATIONALE ADOPTIE

a. Grondvoorwaarden

24. Om een buitenlands kind te adopteren moet men eerst aan enkele voorwaarden voldoen. Deze voorwaarden zijn in de wet ingeschreven om te verzekeren dat de belangen van het kind gerespecteerd worden. Een kind dat geadopteerd wordt heeft recht op goede adoptieouders, die bekwaam zijn om het kind te adopteren. De landen van herkomst van het kind kunnen eventueel bijkomende voorwaarden opleggen.

De wetgever heeft enkele instellingsvoorwaarden bepaald, die inherent zijn aan de instelling van de adoptie zelf en dus van toepassing zijn op elke vorm van adoptie.⁴⁴

1) Wettige redenen

25. Een eerste grondvoorwaarde is te vinden in artikel 344-1 BW. In dit artikel stelt de wetgever dat adopties steeds moeten gegrond zijn op wettige redenen. De vereiste van 'wettige redenen' wordt in de wet niet nader gepreciseerd. De invulling van dit begrip wordt overgelaten aan de soevereine beoordeling van de feitenrechter.⁴⁵

Deze grondvoorwaarde omvat een negatieve vereiste en een positieve vereiste. De adoptie mag niet strijdig zijn met de openbare orde noch met andere wettelijke bepalingen, buiten de

⁴³ M.v.T. bij het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Internationaal privaatrecht, *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 3-27/1, 102.

⁴⁴ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 310.

⁴⁵ Cass. 4 november 1993, AR 9613, *Arr. Cass.* 1993, 919; *J.T.* 1994, 187; *KIDS*, III, 3.1.2, 3; *Pas.* 1993, I, 921; *Rev. trim. dr. fam.* 1994, 494, noot M. FALLON; *RW* 1994-95 (verkort), 30; *T.B.B.R.* 1994, 394, noot L. BARNICK; *T. Not.* 1994, 454, noot K. WOUTERS-LAMBEIN.

adoptiewetgeving, die van dwingend recht zijn. Bovendien moet de rechter ook steeds nagaan of de instelling van de adoptie niet wordt misbruikt en dus niet wordt afgewend van haar eigenlijke doelstelling.⁴⁶

Voor de wetwijziging gold de vereiste dat de adoptie de geadopteerde tot voordeel moet strekken. Deze vereiste werd weggelaten in de huidige wetgeving, men ging er immers van uit dat deze voorwaarde grotendeels samenviel met de vereiste dat de adoptie op wettige redenen moet berusten.⁴⁷

2) Het hoger belang van het kind

26. Een tweede vereiste is dat de adoptie, ingeval zij betrekking heeft op een kind, slechts kan plaatsvinden in het hoger belang van dit kind en met eerbiediging van de fundamentele rechten die het kind op grond van het internationaal recht toekomen (art. 344-1 BW).

Met 'fundamentele rechten die het toekomen op grond van het internationaal recht' bedoelt men in de eerste plaats de rechten bepaald in het Haags Adoptieverdrag en deze vastgelegd in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind^{48, 49}.

De adoptie van een kind mag dus niet in strijd zijn met het subsidiariteitsbeginsel.⁵⁰ Dit beginsel wordt omschreven in artikel 4b van het Haags Adoptieverdrag en artikel 21b van het IVRK en bepaalt dat interlandelijke adoptie enkel toegelaten is wanneer er geen opvangmogelijkheden meer bestaan voor het kind in zijn eigen omgeving.

3) Adoptiebekwaamheid en adoptiegeschiktheid

27. Wie een kind wenst te adopteren moet volgens artikel 346-1 BW bekwaam en geschikt zijn om te adopteren. Deze vereiste geldt enkel voor wie een minderjarige wil adopteren.

De bekwaamheid houdt een juridische beoordeling in van het vervuld zijn van alle wettelijke grondvoorwaarden voor adoptie.⁵¹

⁴⁶ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 311.

⁴⁷ F. SWENNEN, "Het nieuwe adoptierecht: horresco referens", *R.W.* 2003-2004, (441) 442.

⁴⁸ Verdrag van New York van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *BS* 17 januari 1992 (verder IVRK).

⁴⁹ M.v.T. bij het wetsontwerp tot hervorming van de adoptie, *Parl. St.* Kamer 2000-01, nr. 1366/001 en 1367/001, 19.

⁵⁰ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 310.

⁵¹ F. SWENNEN, "Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens", *R.W.* 2003-2004, (441) 444.

Wat betreft de noodzakelijke geschiktheid verklaart de wet dat wie over de vereiste sociaal-psychologische eigenschappen beschikt, aan deze voorwaarde voldoet (art. 346-1, 2^e lid BW). De geschiktheid wordt door de jeugdrechtbank beoordeeld op grond van een door haar te bevelen maatschappelijk onderzoek (art. 346-2, 1^e lid BW). Hierbij wordt vooral rekening gehouden met de persoonlijke, familiale en medische toestand van de adoptant(en) en met zijn (hun) beweegredenen (art. 346-2, 2^e lid BW).

Deze voorwaarden van bekwaamheid en geschiktheid werd ingevoerd onder invloed van het Haags Adoptieverdrag, maar werd door de wetgever ook toegepast op de interne adopties.⁵²

28. Adoptieouders ervaren deze vereisten soms als zeer streng. Aan de ouders die op natuurlijke wijze een kind krijgen worden deze voorwaarden niet gesteld. De adoptie brengt echter bijkomende problemen met zich mee die deze vereiste verantwoordt. Bovendien komt deze voorwaarde ook tegemoet aan de noodzaak dat de adoptie steeds in het belang van het kind moet zijn. Wanneer deze vereiste niet zou gesteld worden, wordt uitgegaan van het principe dat ouders recht hebben op een kind, en dit is nu net een principe dat niet meer van toepassing is.

4) Afweging van andere wettige belangen

29. Hoewel het belang van het kind de belangrijkste overweging vormt, moet ook met andere belangen rekening worden gehouden. Volgens artikel 1231-13, 1^e lid Ger.W. moet de rechter bij het beoordelen of de adoptie kan worden uitgesproken rekening houden met alle wettige belangen. Het gaat hierbij om de belangen, andere dan die van het adoptiekind en van de adoptant, die door de voorgenomen adoptie beïnvloed worden, bijvoorbeeld deze van de ouders en grootouders van de geadopteerde en deze van de kinderen van de adoptant.⁵³ De rechter moet hierbij een afweging maken tussen de belangen en moet nagaan of de nadelen die deze personen bij de voorgenomen adoptie ondervinden opwegen tegen het voordeel dat het adoptiekind en de adoptant erbij bekomen.⁵⁴

⁵² M.v.T. bij het wetsontwerp tot hervorming van de adoptie, *Parl. St.* Kamer 2000-01, nr. 1366/001 en 1367/001, 12.

⁵³ I. MARTENS, "Adoptie. Hervorming van intern en interlandelijk adoptierecht", *NjW*2006, (338) 341.

⁵⁴ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 312.

b. Voorbereiding tot adoptie

30. Personen die een buitenlands kind willen adopteren moeten voorafgaand aan de adoptie een voorbereiding volgen. Tijdens deze voorbereiding worden de kandidaat-adoptieouders ingelicht over de verschillende stappen in de adoptieprocedure, de juridische gevolgen en de andere gevolgen van de adoptie alsook over de mogelijkheid en het nut van nazorg na de adoptie (art. 361-1, 2^e lid BW). De voorbereiding werd verder uitgewerkt in artikel 4 van het Vlaams Adoptiedecreet. Ze wordt gevolgd in een door de Vlaamse Regering erkend voorbereidingscentrum. Aan het einde van de voorbereiding ontvangt de adoptant een attest waaruit blijkt dat hij de voorbereiding heeft gevolgd.

Deze voorbereiding heeft als doel de adoptieouders te confronteren met de realiteit van de adoptie, het onomkeerbare van de beslissing, de pedagogische en psychosociale implicaties voor het adoptiekind en de wettelijke en psychologische moeilijkheden. Bovendien wordt ook de procedure toegelicht en krijgt men meer uitleg over de gevolgen van de adoptie en de mogelijke nazorg.⁵⁵

De erkenning, subsidiëring en voorwaarden tot erkenning van de voorbereidingscentra worden geregeld in het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de interlandelijke adoptie.⁵⁶

c. Geschiktheidsprocedure (maatschappelijk onderzoek)

31. Wie over een attest van voorbereiding beschikt, kan hiermee naar de rechter gaan om een vonnis te verkrijgen waaruit blijkt dat hij bekwaam en geschikt is om een interlandelijke adoptie aan te gaan.⁵⁷ Dit dient te gebeuren alvorens wordt overgegaan tot iedere andere fase in de procedure. Zolang men niet over dergelijk vonnis beschikt, is elk contact tussen de ouders van het kind en de kandidaat-adoptanten verboden.⁵⁸ De geschiktheid van de kandidaat-adoptanten om te adopteren wordt beoordeeld op grond van een maatschappelijk onderzoek dat ambtshalve wordt bevolen door de jeugdrechtbank.⁵⁹

⁵⁵ F. KOWALSKY en N. VANHEE, "Kind zoekt ouders", *Budget & Recht* 2006, (38) 38.

⁵⁶ Besluit van de Vlaamse Regering 23 september 2005 betreffende de interlandelijke adoptie, *BS* 18 november 2005.

⁵⁷ Art. 361-1, 1^e lid BW

⁵⁸ M. TRAEST, "De incorporatie in het Belgische recht van het Haags Verdrag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie", in P. SENAËVE en F. SWENNEN (eds.), *De hervorming van de interne en de internationale adoptie*, Antwerpen, Intersentia, 2006, (251) 271.

⁵⁹ Art. 1231-29 1^e lid Ger.W.

De procedure van het maatschappelijk onderzoek wordt beschreven in de artikelen 1231-29 en 1231-30 Ger.W. Op grond van dit maatschappelijk onderzoek en de eventuele inlichtingen die werden verzameld door het openbaar ministerie spreekt, de jeugdrechter zich in een met redenen omkleed vonnis uit over de geschiktheid van de adoptant(en) om tot een interlandelijke adoptie over te gaan.⁶⁰

32. Het vonnis mag slechts in één procedure tot adoptie van één of meer kinderen worden aangewend.⁶¹ Bovendien werd in de wet een beperkte geldigheidsduur ingeschreven van drie jaar na het uitspreken van het vonnis.⁶² In de praktijk bleek deze termijn van drie jaar te kort te zijn. Hij werd in sommige gevallen overschreden voordat de interlandelijke adoptie afgerond was. Aan dit probleem werd tegemoet gekomen door de wet van 28 oktober 2008⁶³, die een beperkte versoepeling invoerde van de geldigheidsduur van het geschiktheidsvonnis. De algemene geldigheidsduur van drie jaar blijft hierbij behouden, maar indien aan een aantal voorwaarden voldaan is, kan deze duur met één jaar verlengd worden. De voorwaarden waaraan hiervoor voldaan moet zijn worden omschreven in artikel 1231-31, vierde lid Ger.W.⁶⁴

33. De procedure tot vaststelling van de geschiktheid om te adopteren staat op zichzelf. Van de jeugdrechtbank wordt een beoordeling in abstracto verwacht. Zolang men niet over dergelijk vonnis beschikt, kunnen geen verdere stappen ondernomen worden in de adoptieprocedure. Men kan dus ook niet oordelen over de concrete mogelijkheid of geschiktheid van de kandidaat-adoptanten om een specifiek kind te adopteren. Om deze reden werd beslist deze aparte procedure houdende vaststelling van de geschiktheid om te adopteren niet te behouden in de regeling betreffende de adoptie van intern recht. Voor de interlandelijke adopties diende deze procedure echter gehandhaafd te blijven, aangezien het Haags Adoptieverdrag vereist dat voor de interlandelijke adopties enerzijds de autoriteiten van het land van herkomst de adopteerbaarheid van het kind

⁶⁰ Art. 1231-31, 1^e lid Ger.W.

⁶¹ M. TRAEST, "De incorporatie in het Belgische recht van het Haags Verdrag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie", in P. SENAËVE en F. SWENNEN, *De hervorming van de interne en de internationale adoptie*, Antwerpen, Intersentia, 2006, (251) 274.

⁶² Art. 1231-31, 3^e lid Ger.W.

⁶³ Wet 28 oktober 2008 tot wijziging van de artikelen 1231-31, 1231-41 en 1231-42 van het Gerechtelijk Wetboek en 24bis van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, met het oog op het verlengen van de geldigheidsduur van geschiktheidsvonnissen en attesten inzake adoptie, *BS* 13 november 2008.

⁶⁴ P. SENAËVE, "De wet van 28 oktober 2008 houdende verlenging van de geldigheidsduur van geschiktheidsvonnissen en getuigschriften inzake interlandelijke adoptie", *T. Fam.* 2009, afl. 2, 22-24.

beoordelen en anderzijds de autoriteiten van het land van ontvangst de geschiktheid om te adopteren van de kandidaat-adoptanten.⁶⁵

d. Adoptiebemiddeling

34. Wanneer de bekwaamheid en de geschiktheid om te adopteren zijn vastgesteld, kan de adoptant voor adoptiebemiddeling een beroep doen op een erkende adoptiedienst of kan hij de adoptie zelfstandig tot stand brengen. Kind en Gezin dient steeds haar officiële goedkeuring te geven aan de toewijzing van een kind. In alle gevallen dient Kind en Gezin het buitenlands contact goed te keuren waarlangs de adoptie tot stand komt. Elke adoptiebemiddeling buiten de erkende diensten om is verboden.⁶⁶

1) Via een erkende adoptiedienst

35. De adoptiediensten moeten erkend worden door de Vlaamse Regering op advies van Kind en Gezin.⁶⁷ Hiervoor moeten ze aan een aantal voorwaarden voldoen die omschreven worden in artikel 9 tot 20 van het Adoptiebesluit van de Vlaamse Regering. De taken van de adoptiediensten worden omschreven in artikel 14 van het Vlaams Adoptiedecreet en zijn verder uitgewerkt in artikel 59 van het Vlaams Adoptiebesluit.

2) Zelfstandige adoptie

36. De zelfstandige adoptie wordt geregeld in artikel 24 van het Vlaams Adoptiedecreet en wordt verder uitgewerkt in artikel 73 tot 77 van het Vlaams Adoptiebesluit. Deze procedure verloopt volgens drie fases, met name de aanmelding bij de Vlaamse Centrale Autoriteit, het kanaalonderzoek door deze autoriteit in samenwerking met de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, en de goedkeuring door de Vlaamse Centrale Autoriteit om via dit contact een kind te adopteren.

In tegenstelling tot de vrije adoptie die vroeger mogelijk was, zal de adoptie nu slechts kunnen plaatsvinden als de centrale autoriteit van de gemeenschap ermee instemt.⁶⁸

⁶⁵ M. TRAEST, "De incorporatie in het Belgische recht van het Haags Verdrag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie", in P. SENAËVE en F. SWENNEN, *De hervorming van de interne en de internationale adoptie*, Antwerpen, Intersentia, 2006, (251) 276.

⁶⁶ J. MOSTINCKX, "Adoptie en adoptiebemiddeling", *Sociaal*2006, (13) 14.

⁶⁷ Art. 15 Vlaams Adoptiedecreet.

⁶⁸ F. KOWALSKY en N. VANHEE, "Kind zoekt ouders", *Budget & Recht*2006, (38) 38.

Bij het kanaalonderzoek wordt onderzocht of het kanaal legaal is, alsook of er voldoende garanties zijn dat de adoptie tot stand komt in het hoger belang van het kind en met eerbied voor de fundamentele rechten van het kind op grond van het internationaal recht.

De adoptant draagt bij deze vorm van bemiddeling volledig zelf de verantwoordelijkheid voor het goede verloop van de procedure.

e. De overbrenging van het kind naar België

37. Alvorens het adoptiekind naar België kan worden overgebracht moet aan enkele voorwaarden voldaan zijn. Deze voorwaarden worden omschreven in artikel 361-3 BW.

Zo moet de Dienst internationale adoptie van de federale overheidsdienst Justitie het geschiktheidsvonnis en het verslag dat wordt opgemaakt door het openbaar ministerie aan de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst bezorgen, dient Kind en Gezin enkele documenten te ontvangen van de Staat van herkomst, moeten de adoptanten schriftelijk hebben ingestemd het kind met het oog op zijn adoptie ten laste te nemen, dient het bewijs geleverd te zijn dat de wet het kind toelaat België binnen te komen en er permanent te verblijven en moeten Kind en Gezin en de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind schriftelijk hun goedkeuring hebben gehecht aan de beslissing om het kind aan de adoptant of aan de adoptanten toe te vertrouwen (art. 361-3, 1° tot 5° BW). Deze laatste voorwaarde betreft het kritieke stadium voor het tot stand komen van de adoptie, het '*point of no return*'. Pas wanneer beide bevoegde autoriteiten hun toestemming hebben gegeven voor de adoptie kan het kind naar België worden overgebracht.⁶⁹

Zolang aan deze voorwaarden niet voldaan is, mogen de kandidaat-adoptanten en het adoptiekind geen contact hebben met elkaar, behalve wanneer de adoptie plaatsvindt tussen leden van eenzelfde familie of indien voldaan is aan de voorwaarden gesteld door de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind.⁷⁰

38. Door de wet van 6 december 2005⁷¹ werd een uitzonderlijke procedure voorzien voor de gevallen waarin het recht van de Staat van herkomst van het kind noch de adoptie, noch de plaatsing met het oog op de adoptie kent. Voor de invoering van artikel 361-5 BW was de overbrenging van het kind in dit geval niet mogelijk, aangezien aan de voorwaarden van artikel 361-3 niet kon voldaan

⁶⁹ I. MARTENS, "Adoptie. Hervorming van intern en interlandelijk adoptierecht", *NjW*2006, 338-361, 111.

⁷⁰ Art. 363-1 BW.

⁷¹ Wet 6 december 2005 tot wijziging van sommige bepalingen betreffende de adoptie, *BS* 16 december 2005.

worden. In artikel 361-5 BW wordt nu in een aantal andere voorwaarden voorzien, volgens dewelke adoptie van kinderen uit dergelijk land toch mogelijk is.⁷²

f. De eigenlijke adoptie in België

39. Aangezien het kind reeds bij de adoptieouders zal zijn, houdt de uiteindelijke adoptiebeslissing eigenlijk niet veel meer in dan de formalisering van wat reeds tevoren werd beslist door de bevoegde centrale autoriteiten.. Deze rechterlijke uitspraak is enkel nog de juridische bezegeling van de reeds bestaande relatie tussen het kind en de adoptanten.⁷³

De procedure verloopt grotendeels op dezelfde manier als de procedure voor interne adoptie (art. 1231-40 Ger.W.). In de artikelen 1231-41 tot 1231-45 Ger.W. wordt in een aantal bepalingen voorzien die enkel gelden voor de interlandelijke adoptie.

5. DE UITWERKING VAN BUITENLANDSE BESLISSINGEN INZAKE ADOPTIE IN BELGIË

40. Een adoptie komt niet noodzakelijk in België tot stand. Er bestaat ook een mogelijkheid dat de adoptie in het buitenland tot stand is gekomen, waarna het kind naar België wordt overgebracht. Ook in deze situatie rijzen vragen van internationaal privaatrecht, meerbepaald de vraag of deze adopties in België erkend zullen worden.

Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen erkenning van adopties uit lidstaten van het Haags Adoptieverdrag en deze uit landen die geen lid zijn bij het Haags Adoptieverdrag.

a. Erkenning van adopties beheerst door het Haags Adoptieverdrag

41. Volgens artikel 23 van het Haags Adoptieverdrag wordt een adoptie, tot stand gekomen in een andere lidstaat, van rechtswege erkend indien de bevoegde autoriteit van die Staat in een schriftelijk bewijsstuk heeft verklaard dat zij in overeenstemming met het verdrag is tot stand gekomen. Dit betekent dat de erkenning niet mag onderworpen worden aan een voorafgaande procedure of registratie.⁷⁴

⁷² X., "Adoptieprocedure opnieuw gewijzigd", *Notariaat*2006, afl. 6, (5) 5-6.

⁷³ I. MARTENS, "Adoptie. Hervorming van intern en interlandelijk adoptierecht", *NjW*2006, 113.

⁷⁴ J. ERAUW en H. STORME, *Handboek Belgisch internationaal privaatrecht*, Mechelen, Kluwer, 2006, 215.

Deze regeling werd uitgewerkt in artikel 364-1 tot 364-3 BW. Hier wordt bepaald dat elke adoptie die is tot stand gekomen in een andere Staat die door het verdrag is gebonden, in België van rechtswege erkend wordt. Hiervoor dient de adoptie door de bevoegde autoriteit van die Staat in overeenstemming met het Haags Adoptieverdrag verklaard te zijn. De erkenning kan slechts worden geweigerd indien de adoptie, rekening houdend met het hoger belang van het kind en met de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen, kennelijk in strijd is met de openbare orde.

Ook deze adopties dienen volgens artikel 367-2 BW eerst via een administratieve procedure erkend en geregistreerd te worden alvorens ze uitwerking krijgen.⁷⁵

b. Erkenning van adopties niet beheerst door het Haags Adoptieverdrag

42. In artikel 72 WIPR, dat de erkenning van buitenlandse rechterlijke beslissingen of authentieke akten houdende totstandkoming, omzetting, herroeping, herziening of vernietiging van een adoptie regelt, wordt verwezen naar de artikelen 365-1 tot 366-3 BW.

Volgens artikel 365-1 BW dient aan drie voorwaarden voldaan te zijn alvorens de adoptie erkend kan worden in België: de adoptie dient door de bevoegde autoriteit tot stand te zijn gebracht, de beslissing houdende adoptie moet in de Staat van totstandkoming in kracht van gewijsde zijn gegaan en indien het gaat om een adoptie door in België wonende adoptanten van een kind dat naar België wordt overgebracht, dienen ook de voorwaarden in verband met bekwaamheid en geschiktheid en in verband met de overbrenging van het kind naar België nageleefd te zijn. Op deze manier wou de wetgever verhinderen dat in het buitenland adopties tot stand zouden kunnen komen en in België aanvaard zouden worden, die in België niet tot stand zouden kunnen komen.⁷⁶

In sommige gevallen zal de erkenning worden geweigerd, namelijk wanneer de adoptanten bewust bedrog hebben gepleegd tijdens de procedure of indien de adoptie is tot stand gekomen met het oog op het ontduiken van de wet, tenzij de erkenning vereist is op grond van de belangen van het kind. De erkenning wordt in elk geval geweigerd indien de adoptie kennelijk strijdig is met de openbare orde, indien een kind dat in België zijn gewone verblijfplaats heeft met het oog op zijn adoptie naar het buitenland is gebracht met miskennis van de artikelen 362-2 tot 362-4 BW of indien de adoptie

⁷⁵ J. ERAUW en H. STORME, *Handboek Belgisch internationaal privaatrecht*, Mechelen, Kluwer, 2006, 215.

⁷⁶ M.v.T. bij het wetsontwerp tot hervorming van de adoptie, *Parl. St.* Kamer 2000-01, nr. 1366/001 en 1367/001, 66-67.

erop was gericht de wetsbepalingen inzake de nationaliteit of die betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen te omzeilen (art. 365-2 BW).

Artikel 72 WIPR verwijst bovendien ook naar artikel 367-2 BW. De erkende buitenlandse adoptiebeslissingen dienen dus geregistreerd te worden door de federale centrale autoriteit.

6. PROBLEMEN IN VERBAND MET DE BELGISCHE ADOPTIEPROCEDURE

43. In de Belgische adoptieprocedure werden talrijke bepalingen opgenomen die als doelstelling hebben de belangen van het kind te vrijwaren, zelfs wanneer de Belgische procedure niet van toepassing is. Om deze reden worden kandidaat-adoptieouders onderworpen aan langdurige trajecten van screening en hoge geschiktheidseisen. Het proces neemt gemakkelijk meerdere jaren in beslag. Anderhalf jaar zou een minimum zijn, en vaak zal men op drie jaar of meer moeten rekenen. Ook bijkomende voorwaarden die worden opgelegd door herkomstlanden kunnen de wachttijden opmerkelijk langer maken. Niet iedereen die door de Belgische jeugdrechter geschikt wordt bevonden zal in het buitenland als een goede kandidaat beschouwd worden. Soms worden bijkomende voorwaarden opgelegd inzake leeftijd, religie of burgerlijke stand. Bovendien leggen herkomstlanden alsmear meer voorzorgsmaatregelen op voordat een kind voor adoptie naar het buitenland mag vertrekken. Daarnaast is het ook mogelijk dat contacten met bepaalde landen gedurende een beperkte periode vastlopen en voor onbepaalde tijd opgeschort worden. Dit was bijvoorbeeld het geval met China in 2003.⁷⁷

Hoewel de meeste adoptieouders over het algemeen vrij tevreden zijn over deze procedure, omschrijven sommigen hun ervaringen toch als negatief. De belangrijkste factor hierbij is de lange duur. Daarnaast wordt ook soms melding gemaakt van onprofessionele aanpak van maatschappelijk werkers die de kandidaten ondervragen.⁷⁸

44. De adoptie is er in de eerste plaats voor het kind. Dit uitgangspunt verantwoordt ook het opleggen van strenge controles naar geschiktheid en vaardigheden bij de kandidaat-adoptanten. Elke adoptiewetgeving moet gericht zijn op het zo goed mogelijk begeleiden van dergelijke ingreep in het

⁷⁷ F. KOWALSKY en N. VANHEE, "Kind zoekt ouders", *Budget & Recht* 2006, (38) 41.

⁷⁸ Enquête bij adoptieouders, maart-april 2009.

leven van het kind. Dit zal niet altijd overeenkomen met het belang van de kandidaat-adoptieouders, maar het recht van het kind op een gezinsmilieu waar het zich optimaal kan ontwikkelen en kan opgroeien staat nu eenmaal boven de belangen van de volwassenen.⁷⁹

Toch doen deze lange procedures sommige mensen naar andere mogelijkheden op zoek gaan om een kind te adopteren. Mede het gebrek aan wetgeving betreffende het draagmoederschap kan ertoe leiden dat ouders een kind adopteren op een manier die niet in overeenstemming is met de wet, en waarbij de rechten van het kind ernstig geschonden worden.

⁷⁹ A. VANDEKERCKHOVE, "Adoptie en de rechten van het kind", *Jaarboek seksualiteit relaties geboorteregeling* 2002, (118) 119.

IV. Illegale adoptie

1. ILLEGALE ADOPTIE: KINDERHANDEL?

a. Mensenhandel en kinderhandel

45. Volgens Unicef worden jaarlijks zo'n 1,2 miljoen kinderen verhandeld als koopwaar. De slachtoffertjes van kinderhandel komen in heel diverse situaties van uitbuiting terecht. Naast de arbeidsmarkt, de seksindustrie, de bedelarij, de sportwereld, de organenhandel en het oorlogsmilieu waar de kinderen worden ingelijfd als kindsoldaat, vormt ook het internationale adoptiecircuit een belangrijke afzetmarkt van de kinderhandelaars.⁸⁰

De invulling van de begrippen mensenhandel en kinderhandel zijn in de loop van de voorbije eeuw heel sterk gewijzigd, zowel op nationaal als op internationaal vlak.

1) Nationale begripsbepaling

46. In de wet ter bestrijding van de mensenhandel van 1914⁸¹, die voor het eerst in een strafbaarstelling van mensenhandel voorzag, was het begrip mensenhandel enkel gericht op de seksuele exploitatie van meerderjarige vrouwen. Het ging hier dus om een heel enge definitie.

Dit begrip werd enigszins uitgebreid door de wet ter bestrijding van de mensenhandel van 1995⁸², waarin mensenhandel '*het aanwerven, meenemen, wegbrengen of bij zich houden van een meerderjarige met het oog op het plegen van ontucht of prostitutie*' omvatte. Hierdoor konden ook mannen het slachtoffer worden van mensenhandel. Daarnaast werd in een strafverzwaring voorzien wanneer de feiten gepleegd werden ten aanzien van een minderjarige onder de zestien jaar.

Ook in deze definitie wordt de nadruk gelegd op de seksuele uitbuiting, en is er geen sprake van mensenhandel bij andere uitbuitingsvormen. Nog steeds gaat het hier om een zeer beperkte

⁸⁰ Y. WILLEMOT en B. MELEBECK, "Als kinderen herleid worden tot koopwaar. Jaarlijks worden 1,2 miljoen kinderen verhandeld", *T.J.K.* 2003, (284) 287.

⁸¹ Wet 26 mei 1914 tot bestrijding van de handel in vrouwen en meisjes, *BS* 10 juni 1914.

⁸² Wet 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en mensensmokkel, *BS* 25 april 1995.

begripsomschrijving die heel wat handelingen die men nochtans zou kunnen verstaan als 'het verhandelen van mensen' ongestraft laat.

47. De huidige definitie van het begrip mensenhandel vinden we in artikel 433quinquies Sw., ingevoerd door de wet van 10 augustus 2005⁸³. Het begrip mensenhandel wordt hier gedefinieerd als *'de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, de wisseling of de overdracht van de controle over hem, met het oog op seksuele uitbuiting, uitbuiting van bedelarij, aan het werk zetten in omstandigheden strijdig met de menselijke waardigheden, uitbuiting in het kader van orgaanhandel en het doen plegen van misdrijven*.

Naast prostitutie komen nu ook andere vormen van uitbuiting in aanmerking om van mensenhandel te kunnen spreken. Toch gaat het nog steeds om een enge begripsbepaling, juist omwille van deze vereiste van uitbuiting. Het verhandelen van mensen als dusdanig is nog steeds niet strafbaar.

Eventueel zou men het verkopen van kinderen wel als uitbuiting van deze kinderen kunnen beschouwen, juist om die reden dat ze verkocht worden en de verkoper hier winst uit haalt. Maar zelfs dan zal de pleger van deze feiten niet gestraft kunnen worden, aangezien de wet een limitatieve opsomming geeft van de vormen van mensenhandel die in aanmerking komen.

48. Er is in België geen specifieke wetsbepaling die betrekking heeft op kinderhandel. Het gaat hier om een specifieke vorm van mensenhandel, die zich onderscheidt door de minderjarige leeftijd van het slachtoffer.⁸⁴ Deze minderjarigheid maakt een verzwarende omstandigheid uit (art. 433septies 1° Sw.).

Het verkopen van een kind kan dus voorlopig niet bestraft worden wanneer er geen sprake is van uitbuiting. Het valt moeilijk te begrijpen dat de situatie waarbij een kind als handelswaar wordt beschouwd, en zonder rekening te houden met zijn of haar rechten en belangen wordt overgedragen, niet als mensenhandel wordt beschouwd, enkel en alleen omdat hier geen sprake is van uitbuiting. We kunnen stellen dat deze omschrijving van het begrip mensenhandel op dit vlak ernstig tekort komt. Door de enge begripsbepaling worden heel wat handelingen waarbij de rechten van kinderen geschonden worden, ongestraft gelaten.

⁸³ Wet 10 augustus 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkerij, BS2 september 2005.

⁸⁴ R. DE MEYER, N. LORENZETTI en K. VAN BELLE, "Kinderhandel" in G. Vermeulen (eds.), *Strafrechtelijke bescherming van minderjarigen*, Antwerpen, Maklu, 2001, (180) 180-181.

Bovendien kunnen kinderen als extra kwetsbaar beschouwd worden om slachtoffer te worden van mensenhandel. Een onderscheid tussen kinderen en volwassenen zit hem namelijk hierin dat kinderen zich meestal in een afhankelijke positie bevinden ten opzichte van volwassenen. Deze machtspositie van volwassenen brengt automatisch mogelijkheden tot misbruik met zich mee. Hoewel de meeste gevallen van kinderhandel gepaard gaan met ontvoering, zijn er toch ook gevallen waarin gezagdragende volwassenen misbruik maken van de afhankelijkheid van kinderen en meewerken aan kinderhandel. Kinderen zouden dus in principe recht moeten hebben op extra bescherming tegen mensenhandel. Nochtans is er in de Belgische wetgeving heel weinig aandacht voor deze zwakke positie van kinderen.

49. Op 1 juni 2005 werd in de Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers door Philippe Monfils een wetsvoorstel ingediend houdende het verbod op de kinderhandel⁸⁵. In dit document wordt voorgesteld praktijken waarbij ongeboren of pasgeboren kinderen worden verkocht duidelijk strafbaar te stellen in het Belgische strafwetboek. Het voorstel voorziet in een nieuw hoofdstuk XI in boek II, titel VII van het strafwetboek, dat luidt 'kinderhandel'. Volgens het in te voegen artikel 391 *sexies* wordt voorzien in een gevangenisstraf van drie maanden tot een jaar en een geldboete van 1.000 tot 10.000 euro of met een van die straffen alleen zij die uit winstbejag, ongeacht in welke vorm of met welk middel, hebben voorgesteld afstand te doen van hun al dan niet geboren kind of er afstand van hebben gedaan, om het aan een ander toe te vertrouwen met het oog op adoptie of enig ander doel waarbij zij rechtens of feitelijk van hun ouderlijke rechten afzien. Daarnaast wordt ook in een gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaar en/of een geldboete van 500 tot 5.000 euro voorzien voor de personen die deze afstand hebben vergemakkelijkt, aangemoedigd of ertoe hebben bijgedragen.

Het wetsvoorstel voorziet daarnaast ook in een wijziging van de wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de kinderpornografie⁸⁶. Volgens artikel 11 van deze wet zal na de voorgestelde wetswijziging ook het misdrijf omschreven in het voorgestelde artikel 391 *sexies* Sw. onder de definitie van het begrip mensenhandel vallen.

Dit wetsvoorstel heeft voorlopig nog geen uitwerking gekregen. Illegale adoptie wordt in België dus nog steeds niet beschouwd als kinderhandel.

⁸⁵ Wetsvoorstel (P. MONFILS) houdende verbod op de kinderhandel, *Parl. St.* Kamer 2004-2005, nr. 1823/001.

⁸⁶ Wet 13 april 1995 houdende de bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de mensensmokkel, *BS* 25 april 1995.

2) Internationale begripsbepaling

50. Op internationaal niveau is een gelijkaardige evolutie van het begrip mensenhandel waar te nemen. Toch kan gesteld worden dat hier meer aandacht wordt geschonken aan kinderen, zowel jongens als meisjes. Ook hier ging het aanvankelijk enkel om handel in vrouwen met het oog op prostitutie. Een eerste relevante internationale bepaling is de Internationale Schikking van de Verenigde Naties van 18 mei 1904 betreffende de handel in blanke slavinnen⁸⁷, waarin bescherming wordt geboden tegen de misdadige handel in misleide of dwang aangedane vrouwen. Het gaat hierbij zowel om meerderjarige als om minderjarige vrouwen.⁸⁸

Een omschrijving die zowel op mannen als op vrouwen van toepassing is, vinden we in het VN-verdrag van 21 maart 1950 ter bestrijding van de mensenhandel en van de exploitatie van andermans prostitutie.⁸⁹ Toch blijft ook dit verdrag beperkt tot de mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting.

In het VN-protocol van 15 december 2000 inzake de preventie, onderdrukking en bestraffing van de handel in mensen, in het bijzonder vrouwen en kinderen wordt de definitie van het begrip mensenhandel uitgebreid tot andere dan seksuele exploitatie, zoals gedwongen arbeid, organenhandel en slavernij.⁹⁰

51. Een internationaalrechtelijke definitie van het begrip kinderhandel vinden we terug in het Protocol van Palermo⁹¹. Dit is een aanvullend protocol bij het Internationaal verdrag tegen de Transnationale Georganiseerde Misdad. In dit protocol wordt voor kinderhandel een belangrijke nuancering toegevoegd ten aanzien van de definitie van mensenhandel. De rekrutering, het transport, het overbrengen, de huisvesting of opvang van kinderen met uitbuiting als doel worden steeds beschouwd als mensenhandel, ook wanneer geen beroep wordt gedaan op middelen als bedreiging van of gebruik van geweld of van andere vormen van dwang, ontvoering, fraude, bedrog, misbruik van gezag of een andere kwetsbare situatie, of het aanbod of aannemen van geld of

⁸⁷ Internationale Schikking 18 mei 1904 betreffende de handel in blanke slavinnen, *BS*7 juli 1905.

⁸⁸ R. HAMERLYNCK, "De verdragsrechtelijke bescherming van de slachtoffers van de internationale mensenhandel", *RW*1992-1993, (1118) 1119.

⁸⁹ Conventie 21 maart 1950 ter bestrijding van de handel in mensen en van de exploitatie van andermans prostitutie, *BS*13 augustus 1965.

⁹⁰ J. VAN BRIEL, E. SNEIJERS, K. VERECKE en N. BOSSCHEM, "Mensenhandel" in G. VERMEULEN (eds.), *Aspecten van Europees materieel strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2002, (231) 242.

⁹¹ Aanvullend protocol inzake de preventie, bestrijding en bestraffing van de mensenhandel, in het bijzonder de handel in vrouwen en kinderen, bij het Verdrag van de Verenigde Naties tegen transnationale georganiseerde misdaad, gedaan te New York op 15 november 2000, *BS*13 oktober 2004.

voordelen voor het verkrijgen van de instemming van een persoon die gezag heeft over een andere met als doel uitbuiting. In tegenstelling tot volwassenen, is het dus van geen belang of de minderjarigen hun toestemming hebben gegeven of niet. Kinderen jonger dan 18 jaar worden nooit geacht hun toestemming te hebben gegeven.⁹² Toch wordt hier ook nog steeds de vereiste gesteld van de uitbuiting, waardoor de verkoop van een kind nog steeds niet onder de definitie van het begrip mensenhandel valt.

52. Op internationaal niveau is de laatste jaren een positieve evolutie merkbaar. Steeds meer wordt in verdragen aanvaard dat ook illegale adoptie mensenhandel is. Een eerste aanzet hiertoe was het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie.⁹³ Onder verkoop van kinderen wordt volgens dit verdrag verstaan '*iedere handeling of transactie waarbij een kind wordt overgedragen door een persoon of groep van personen aan een andere persoon of groep van personen tegen betaling of een andere vorm van vergoeding*'. Hier is dus geen vereiste van uitbuiting meer, het louter overdragen van het kind tegen vergoeding volstaat. Toch wordt de verkoop van kinderen ook in dit verdrag enkel strafbaar gesteld als er uitbuiting is of als het kind, specifiek voor wat de adoptie betreft, wordt overgedragen aan een tussenpersoon door een onrechtmatig verkregen toestemming.

Ook in het Verdrag van de Raad van Europa ter bestrijding van mensenhandel⁹⁴ wordt aandacht besteed aan de illegale adoptie. Dit verdrag werd door België geratificeerd op 27 april 2009 en zal in werking treden op 1 augustus 2009. In de definitie van het begrip mensenhandel die in artikel 4 van dit verdrag wordt gegeven vormt de uitbuiting nog steeds een constitutief element. In het verklarend rapport bij het verdrag wordt evenwel gesteld dat ook de illegale adoptie hieronder begrepen kan worden, aangezien een illegale adoptie vergeleken kan worden met de slavernij, zoals omschreven in artikel 1d van het Aanvullend Verdrag tot afschaffing van slavernij, slavenhandel en met slavernij vergelijkbare praktijken.⁹⁵

⁹² Y. WILLEMOT en B. MELEBECK, "Als kinderen herleid worden tot koopwaar. Jaarlijks worden 1,2 miljoen kinderen verhandeld", *T.J.K.* 2003, (284) 284.

⁹³ Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie, aangenomen te New York op 25 mei 2000, zoals het op 14 november 2000 door de Secretaris-generaal van de Organisatie van de Verenigde Naties is verbeterd, *BS* 27 maart 2006.

⁹⁴ Verdrag van de Raad van Europa ter bestrijding van mensenhandel, gedaan te Warschau op 16 mei 2005, www.coe.int/T/E/human_rights/trafficking/PDF_Conv_197_Trafficking_Dutch.pdf.

⁹⁵ COUNCIL OF EUROPE, *Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings and its Explanatory Report*, Warschau, 16 mei 2005, www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Source/PDF_Conv_197_Trafficking_E.pdf, 40.

Recente verdragen aanvaarden dus reeds dat illegale adoptie mensenhandel is. Nu is het aan de Belgische wetgever om dit over te nemen in de nationale wetgeving.

b. Kinderhandel en interlandelijke adoptie

53. Ondanks de strenge nationale en internationale regelgeving komt nog steeds misbruik voor in het adoptiecircuit. De misdrijven die hierbij worden gepleegd situeren zich binnen verschillende stadia in het adoptieproces. Eerst en vooral zijn er de praktijken waarbij kinderen op illegale wijze beschikbaar worden gesteld voor adoptie. Hierbij kan het zowel gaan om ontvoering van kinderen als om het onder druk zetten of misleiden van de ouders, waardoor ze hun kind afstaan voor adoptie. Daarnaast zijn er de gevallen waarin kandidaat-adoptanten gebruik maken van valse documenten en toelatingsattesten om een kind te adopteren. In andere gevallen wordt het hele adoptieproces omzeild en probeert men op andere manieren het ouderlijk gezag over kinderen te verkrijgen. Hier situeert zich de problematiek van het draagmoederschap, de onderschuiving en de valse erkenning.

1) Kinderen kopen of ontvoeren

54. Criminele organisaties hebben verschillende strategieën uitgedacht om kinderen te kopen van ouders. Hierbij richt men zich voornamelijk op de arme bevolking. Ouders worden met een som geld en met valse beloftes overtuigd om hun kind af te staan. Soms wordt aan de ouders beloofd dat ze in contact zullen kunnen blijven met hun kind, dat ze op regelmatige tijdstippen geld en brieven zullen ontvangen van de adoptieouders of zelfs dat ze later ook zelf naar een welvaartsstaat zullen kunnen immigreren. Vaak zijn de adoptiecentra die de plaatsing van deze kinderen in een adoptiegezin regelen niet op de hoogte van deze verboden activiteiten.⁹⁶

Daarnaast worden kinderen ook dikwijls ontvoerd. Soms worden de kinderen weggehaald uit instellingen waar ze door de ouders tijdelijk geplaatst werden, zonder dat de ouders de bedoeling hadden afstand te doen van hun ouderlijke rechten. In andere gevallen worden de ouders misleid: er wordt hen verteld dat het kind tijdelijk wordt meegenomen voor onderwijs of verzorging. Er zijn ook situaties waar kinderen gewoon ontvoerd worden uit ziekenhuizen, van straat of zelfs uit hun huis. Artsen die vrouwen bijstaan bij de bevalling zitten hier soms mee in het complot. En dan zijn er ook nog de gevallen waar vrouwen gedwongen worden hun baby af te staan ter aflossing van een schuld

⁹⁶ D. M. SMOLIN, "Child laundering: how the intercountry adoption system legitimizes and incentivizes the practices of buying , trafficking , kidnapping, and stealing children", *Adopting Internationally Wayne Law Review* 2006, (113) 118-119.

of boete. Hierbij gaat het dikwijls om de kosten van de geboorte van het kind die niet kunnen betaald worden en in ruil waarvoor het kind wordt opgeëist.⁹⁷

Er zijn ook situaties waarin vrouwen spontaan hun kind afstaan. Soms zijn hier financiële doeleinden mee gemoeid, maar in andere gevallen ligt een culturele gewoonte aan de basis van deze praktijken, zoals in Zuid-Azië waar meisjes als minderwaardig worden beschouwd aangezien ze niet bij hun familie zullen blijven en de ouders bij hun huwelijk een bruidschat zullen moeten betalen.

2) Onrechtmatig verkrijgen van toelating voor adoptie

55. Personen die niet in aanmerking komen voor adoptie of die niet willen wachten tot de lange voorbereidingsprocedures doorlopen zijn, maken soms gebruik van vervalste of vals verkregen documenten waarin ze bekwaam worden verklaard om te adopteren, om op die manier de bevoegde instanties van het herkomstland van het kind te misleiden. Daarnaast heerst er in sommige landen ook nog heel wat corruptie bij de lokale of centrale autoriteiten en bij de rechters, waardoor gunstige beslissingen betreffende een adoptie kunnen afgekocht worden.⁹⁸

3) Draagmoederschap, onderschuiving en valse erkenning

56. Mede door het verstrengen van de adoptiewetgeving is de problematiek van het draagmoederschap zowel nationaal als internationaal sterk gestegen. Een vrouw wordt hierbij zwanger gemaakt, soms met de eicel en/of de zaadcel van de wensouders, om na de bevalling het kind af te staan aan deze wensouders. Het draagmoederschap is in België voorlopig nog niet wettelijk geregeld, en ook in andere landen is er dikwijls een gebrek aan juridische omkadering van dit fenomeen. Regelmatig maken draagmoeders misbruik van de kindervens van de wensouders om op die manier geld te verdienen. Deze problematiek van het draagmoederschap gaat dikwijls gepaard met het misdrijf van onderschuiving of met valse erkenning van een kind.

57. Bij de onderschuiving wordt aan een vrouw die niet bevallen is het moederschap toegekend van een kind dat door een andere vrouw ter wereld werd gebracht. Het kind wordt ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand onder de naam van een vrouw die niet de echte moeder is. Op die

⁹⁷ D. M. SMOLIN, "Child laundering: how the intercountry adoption system legitimizes and incentivizes the practices of buying, trafficking, kidnapping, and stealing children", *Adopting Internationally Wayne Law Review* 2006, (113) 119-124.

⁹⁸ UNICEF, *Innocenti Digest 4 - Intercountry Adoption*, Siena, Arti Grafiche Ticci, 1998, 6.

manier wordt het kind uit zijn biologische familie weggenomen en in een andere familie opgenomen. Het kind wordt beroofd van zijn werkelijke staat en krijgt een afstamming die het eigenlijk niet heeft.⁹⁹ De onderschuiving wordt in België strafbaar gesteld in artikel 363, eerste lid Sw.

58. Een vrij nieuwe en steeds vaker toegepaste vorm van illegale adoptie is het vals erkennen (door een man) van een kind van een vrouw, die eventueel tegen vergoeding toestemt in deze erkenning. Landen die bekend staan voor deze praktijken zijn onder andere India, Oekraïne, Rusland en de Verenigde Staten. Vooral voor homokoppels, die momenteel nog maar moeilijk een kind kunnen adopteren volgens de regelgeving, is dit een makkelijke manier om toch een kind te krijgen. De man kan als wettelijke vader het kind meenemen naar het land van zijn gewone verblijfplaats en het daar samen met zijn partner opvoeden en eventueel zelfs door zijn partner laten adopteren.¹⁰⁰

4) De rol van het internet

59. De opkomst van het internet heeft de mogelijkheden voor illegale adoptie opmerkelijk uitgebreid. Enerzijds kunnen via internet makkelijk contacten gelegd worden tussen kandidaat-adoptanten en biologische ouders die hun kind (eventueel voor een som geld) willen afstaan. Daarnaast zijn er ook meldingen van het aanbieden van adoptiekinderen via internet. Ouders kunnen op sommige internetpagina's een kind uitkiezen uit een reeks foto's, alsof ze een nieuwe fiets of kledingstuk kopen. Deze foto's worden vergezeld van naam en leeftijd van het kind. Op die manier heeft het Hongaars-Amerikaanse bedrijf East-West Concepts Inc. in een periode van 1989 tot 1991 ongeveer 150 adopties geregeld.¹⁰¹ In Groot-Brittannië ontstond commotie nadat bekend werd dat de tweeling Belinde en Kimberly tot twee maal toe werd verkocht voor adoptie via internet.¹⁰² In maart 2009 verscheen op een Nederlandse veilingssite Kinderbazaar.nl een advertentie waarin een kind ter adoptie werd aangeboden.¹⁰³

In het antwoord op een parlementaire vraag van mevrouw Sabine de Bethune van 1 februari 2001 sluit Minister van Justitie Marc Verwilghen niet uit dat ook in België kinderen langs deze weg geadopteerd werden. De Minister van Justitie geeft toe dat bij dit soort praktijken helemaal geen controle bestaat op het verloop van de contacten tussen de potentiële adoptanten, het kind, zijn

⁹⁹ VAN LIL, M., "Adoptiebemiddeling", *T. Orde Geneesh.* 1996, afl. 76, 23.

¹⁰⁰ Gesprek met Dhr. Jan Van De Velde, adviseur-generaal bij de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 15 april 2009.

¹⁰¹ Z. ZIMONYI, "Hongaarse kinderen op internet aangeboden voor adoptie in Verenigde Staten", *De Standaard* 15 juni 1996.

¹⁰² X, "Adoptie via internet: Verwilghen wacht af", *De Morgen* 22 januari 2001.

¹⁰³ X, "Nederlandse veilingssite biedt adoptiekind aan" *De standaard* 18 maart 2009.

familie of de tussenpersonen, en hieraan dus risico's verbonden zijn.¹⁰⁴ Na de ratificatie van het Haags Adoptieverdrag is wel gedeeltelijk aan deze problematiek tegemoet gekomen. In het verdrag wordt bepaald dat het niet is toegelaten dat kandidaat-adoptieouders hun kind uitkiezen. Volgens artikel 363-1 BW mogen de adoptant(en) en de ouders van het kind niet met elkaar in contact treden zolang niet aan bepaalde voorwaarden is voldaan.

2. BESPREKING VAN ENKELE ZENDSTATEN VAN WAARUIT ADOPTIE LANG NIET ALTIJD LEGAAL IS

60. Er zijn heel wat landen die een slechte reputatie genieten op het vlak van adoptie. Sommige van deze landen hebben het Haags Adoptieverdrag ondertekend, en zowat allemaal zijn ze lid van het IVRK. Deze verdragen, en ook de nationale wetgeving worden vaak niet toegepast, waardoor kinderhandelaars en corrupte organisaties vrij spel krijgen. De landen die dikwijls ter sprake komen betreffende illegale adopties zijn India, Haïti, Vietnam, Cambodja, Guatemala, Indonesië, Rwanda, Ethiopië,... Ook enkele Europese landen zoals Oekraïne, Bulgarije en Roemenië zijn landen waar het adoptiesysteem veel te wensen overlaat.

a. India

61. Vanaf de late jaren 60 van de vorige eeuw startte men in Europa met het adopteren van kinderen uit India. In de jaren 80 werden grote aantallen kinderen naar de Verenigde Staten gezonden voor adoptie. In de periode van 2002 tot 2007 zouden ongeveer 5.600 Indiase kinderen bij een buitenlands adoptiegezin terechtgekomen zijn.¹⁰⁵ Wat België betreft kwamen in 2005 tien adoptiekinderen uit India.¹⁰⁶ In 2006 waren dat er vijftien en in 2007 vijf.¹⁰⁷

62. In 1984 heeft het Hooggerechtshof van India een gedetailleerde procedure vastgelegd betreffende de adoptie, nadat enkele wanpraktijken aan het licht waren gekomen. Deze procedure vormde de basis voor de Government's Guidelines on Adoption die werden uitgevaardigd in 1989, 1995 en 2006.¹⁰⁸ In 1993 heeft India het IVRK geratificeerd, en in 2003 trad het Haags Adoptieverdrag

¹⁰⁴ Vraag om uitleg van mevrouw Sabine de Bethune aan de minister van Justitie over adoptie en de nieuwe media, *Hand. Senaat* 2000-01, nr. 2-329, 67-70.

¹⁰⁵ A. DOHLE, "Inside story of an adoption scam", *Cumberland Law Review* 2008-2009, (131) 132-133.

¹⁰⁶ KIND&GEZIN, *Activiteitenverslag 2006*, www.kindengezin.be/Images/jvadoptie2006_tcm149-52075.pdf, 13.

¹⁰⁷ KIND&GEZIN, *Activiteitenverslag 2007*, www.kindengezin.be/Images/Adoptie_2007_tcm149-56041.pdf, 14.

¹⁰⁸ A. DOHLE, "Inside story of an adoption scam", *Cumberland Law Review* 2008-2009, (131) 133.

in werking in dit land.¹⁰⁹ De wetgeving en procedures betreffende interlandelijke adoptie in India zijn allemaal in overeenstemming met het verdrag.¹¹⁰ Wanneer deze wetgeving zou nageleefd worden, zou er dus geen probleem zijn met de adopties. Maar niet al deze adopties verlopen volgens de regelgeving.

63. Regelmatig wordt melding gemaakt van ontvoeringen van kinderen in India. Volgens een rapport van het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken is kinderhandel in India een zaak van goed georganiseerde netwerken. Vaak maken familieleden van de kinderen, agenten en overheidsfunctionarissen deel uit van deze criminele organisaties. De meerderheid van deze kinderen belandt in de prostitutie, maar een deel komt bij westerse adoptiegezinnen terecht.¹¹¹

Daarnaast zijn er ook gevallen waar kinderen gekocht worden van de ouders. De runners van private weeshuizen gaan op zoek naar kwetsbare families. Dikwijls gaat het om ongehuwde of alleenstaande moeders. Deze vrouwen bevinden zich in een zwakke onderhandelingspositie. Voor een kleine 150 tot 500 roepies (100 roepie komt ongeveer overeen met 1,5 euro) wordt een pasgeboren kind overgedragen aan de onderhandelaars, die zelf zo'n 6.000 roepies ontvangen per kind dat ze naar het weeshuis brengen.¹¹²

64. Een ophefmakende zaak was deze van het Indiase adoptiebureau MSSA (Malaysian Social Service Agency). Het bureau regelde adopties van Indiase kinderen, meestal naar het buitenland. In mei 2005 arresteerde de politie van Chennai enkele medewerkers van MSSA op verdenking van ontvoering van kinderen. Vier personen bekenden bij ondervragingen kinderen te hebben gestolen namens het weeshuis, dat de kinderen aan buitenlandse families toekende. Deze families waren niet op de hoogte van de illegale praktijken.¹¹³ De kinderen kregen een nieuwe naam en geschiedenis, en in hun dossiers werden foto's toegevoegd van een vrouw, zogezegd hun moeder, die hen zou hebben afgestaan voor adoptie. Er werden valse handtekeningen geplaatst onder documenten die vage redenen gaven zoals "het sociale stigma van het kind geboren te zijn buiten het huwelijk" om de

¹⁰⁹ HccH (Hague Conference on private international law), www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=69.

¹¹⁰ D. M. SMOLIN, "The Two Faces of Intercountry Adoption: The Significance of the Indian Adoption Scandals", *Seton Hall Law Review* 2005, (403) 426.

¹¹¹ X., "Kinderhandel groot probleem in India", www.unicef.nl/unicef/show/id=53926/contentid=3049.

¹¹² A. KRISHNAKUMAR, "The adoption market", *Frontline* 2005, afl. 22, www.hinduonnet.com/fline/fl2211/stories/20050603006700400.htm.

¹¹³ S. CARNEY, "Meet the Parents: The Dark Side of Overseas Adoption", *Mother Jones* 2009, afl. 2, www.motherjones.com/politics/2009/03/meet-parents-dark-side-overseas-adoption.

overdracht van het kind te rechtvaardigen.¹¹⁴ De politie vermoedde dat in de periode van 1991 tot 2002 meer dan 350 kinderen ontvoerd werden door deze organisatie.¹¹⁵ Zo'n 50 daarvan zouden bij Nederlandse gezinnen terechtgekomen zijn.¹¹⁶

65. Ook Preet Mandir, een adoptieagentschap uit Pune, kwam uitgebreid in de media in de Verenigde Staten en in India nadat illegale praktijken aan het licht waren gekomen. Preet Mandir plaatste gedurende de periode van 2004 tot 2006 518 kinderen bij een adoptiegezin, waarvan 358 in het buitenland. Dit komt overeen met 5% van alle adopties die geregistreerd werden bij het Central Adoption Resource Authority (CARA), en 13% van alle interlandelijke adopties in India in die periode.¹¹⁷

In 1999 waren er reeds tekenen dat niet alles volgens de regels verliep bij Preet Mandir, toen een klacht werd ingediend omdat de organisatie een moeder zou betaald hebben om haar kind af te staan.¹¹⁸ In de jaren hierop volgden verschillende klachten: aan adoptieouders werden te hoge prijzen gevraagd voor een kind (wat in strijd was met de Indiase richtlijnen), Indiase adoptieouders werden geweigerd, de verzorging van de kinderen was onvoldoende, 59 kinderen overleden in de periode van april 2003 tot maart 2004, medische problemen van de kinderen werden niet gemeld aan adoptieouders, kinderen werden aan adoptieouders aangeboden alvorens wettelijk beschikbaar te zijn voor adoptie,....¹¹⁹

De manier waarop kinderen in het weeshuis terechtkwamen zorgde eveneens voor opschudding in de media. Mensen die niet konden lezen werden gevraagd een document te ondertekenen. Men beloofde de ouders het kind onderwijs te geven, maar zonder het te weten verklaarden de moeder en vader dat hun kind werd afgestaan voor adoptie.¹²⁰ Aan de ouders werd aangeraden hun kind de eerste maanden niet te bezoeken, zodat het zich kon aanpassen aan de nieuwe omgeving. Op die manier ontweek men de vereiste die geldt in het Indiase adoptierecht dat een verlaten kind pas adopteerbaar verklaard kan worden wanneer men na 3 maanden nog steeds geen spoor van de ouders gevonden heeft.¹²¹

¹¹⁴ R. CALLINAN, "Stolen Children", *Time* 21 augustus 2008 www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1834535-1,00.html.

¹¹⁵ A. ANANTHARAMAN, "The Big Racket of Small Babies", 12 juni 2005, www.boloji.com/wfs3/wfs399.htm.

¹¹⁶ M. VAN DEN EERENBEEFT, "Mogelijk meer onwettige adopties", *de Volkskrant* 24 mei 2007.

¹¹⁷ A. DOHLE, "Inside story of an adoption scam", *Cumberland Law Review* 2008-2009, (131) 132.

¹¹⁸ X. "Preet Mandir says its hands are clean", *Indian Express Newspapers* 9 januari 1999, www.indianexpress.com/res/web/ple/ie/daily/19990109/00951625.html.

¹¹⁹ A. DOHLE, "Inside story of an adoption scam", *Cumberland Law Review* 2008-2009, (131) 146-147.

¹²⁰ P. MALIK, "Children snatched & stolen, racket is called adoption", *CNN-IBN* 21 oktober 2007, www.ibnlive.in.com/news/children-snatched--stolen-racket-is-called-adoption/50883-3-single.html.

¹²¹ A. DOHLE, "Inside story of an adoption scam", *Cumberland Law Review* 2008-2009, (131) 138.

Ook het Belgische adoptiebureau Enfants De l'Espoir uit Charleroi zou via Preet Mandir adopties geregeld hebben.¹²² De Indiase regering en Preet Mandir zelf zeggen niets te doen wat strijdig is met de wet. Alles wat ze ondernemen zou het hoogste belang van het kind dienen.¹²³

66. Zowel internationale wetgeving als de Indiase regelgeving bepalen dat de voorkeur moet gegeven worden aan een Indiaas adoptiegezin. In de Indiase regelgeving is zelfs een hiërarchie uitgewerkt, waarbij voorrang moet worden gegeven aan de biologische familie van het kind. Indien dit niet mogelijk is, kan het kind geadopteerd worden door een Indiase familie, een Indiase familie die niet in India verblijft, een buitenlandse familie waarvan minstens één van de partners van Indiase origine is en in laatste instantie een buitenlands gezin. Volgens de richtlijnen moeten bovendien 50% van alle adopties interne adopties zijn.¹²⁴ Maar volgens medewerkers van het 'Voluntary Coordinating Agency for Child Adoption' (VCA) in Tamilnadu worden aan de Indiase koppels enkel ondervoede kinderen getoond, zodat deze de kinderen weigeren. Op die manier wordt het VCA verplicht de kinderen aan te bieden voor interlandelijke adoptie. Hier worden dezelfde kinderen aangeboden, maar op dit moment zien ze er goed verzorgd en gezond uit, waardoor ze onmiddellijk aanvaard worden door de buitenlandse adoptieouders.¹²⁵

b. Roemenië

67. De problemen in Roemenië begonnen in het begin van de jaren 90 van de vorige eeuw. In december 1989 kwam het totalitaire regime van dictator Nicolae Ceausescu ten val. Deze had jarenlang een beleid gevoerd waarin grote families gepromoot werden en anticonceptie en abortus verboden waren. Rampzalige economische maatregelen in de jaren 1970 en 1980 leidden tot voedselschaarste, energietekort en armoede en droegen op die manier bij tot de opname van 170.000 kinderen in een instelling. In 1989 waren er in het land meer dan 700 instellingen waar kinderen tussen 0 en 18 jaar werden ondergebracht.¹²⁶ In het begin van de jaren 90 van de vorige

¹²² A. DOHLE, "Inside story of an adoption scam", *Cumberland Law Review* 2008-2009, (131) 145.

¹²³ *Ibid*, 177.

¹²⁴ D. M. SMOLIN, "The Two Faces of Intercountry Adoption: The Significance of the Indian Adoption Scandals", *Seton Hall Law Review* 2005, (403) 428.

¹²⁵ A. ANANTHARAMAN, "The Big Racket of Small Babies", 12 juni 2005, www.boloji.com/wfs3/wfs399.htm.

¹²⁶ U.S EMBASSY BUCHAREST, ROMANIA, *Romania's Abandoned Children Ten Years After the Revolution*, 2001, www.crin.org/docs/Romania's%20Abandoned%20Children%20-%20Ten%20Years%20After%20the%20Revolution.doc, 4.

eeuw kwamen duizenden kinderen vanuit Roemenië naar West-Europa en Noord-Amerika om geadopteerd te worden. Deze adopties verliepen regelmatig in dubieuze omstandigheden.¹²⁷

68. Op 1 augustus 1990 kwam een Roemeense wet tot stand die de voorwaarden voor interlandelijke adoptie wijzigde. De verantwoordelijkheid voor de totstandkoming van de adopties werd hierdoor bij de rechtbanken gelegd. In tegenstelling tot de nationale adopties, die tot de bevoegdheid van de lokale rechtbanken behoorden, werd de bevoegdheid van de interlandelijke adopties toegekend aan de arrondissementsrechtbanken. Voordien moest wie een Roemeens kind wilde adopteren een goedkeuring van de president krijgen. Dit decreet werd afgeschaft op 1 augustus 1990, maar het zou nog tot 17 juli 1991 duren voordat de nieuwe adoptiewet in werking kon treden. In de periode van augustus 1990 tot juli 1991 was de adoptie in Roemenië niet geregeld door een wettelijke bepaling. Er kwamen op dat moment naar schatting zo'n 10.000 adopties tot stand in dit land, zonder enige juridische controle.¹²⁸

In 1993 werd nog een andere Roemeense wet goedgekeurd die de adopties in de hand werkte. Volgens deze wet kon elk kind dat om sociale of medische redenen in een instelling verbleef, verlaten verklaard worden via een rechterlijke uitspraak wanneer vaststond dat de ouders van het kind er gedurende zes maanden niet naar hadden omgekeken.¹²⁹

De Roemeense strafwet voorzag bovendien niet in een strafbaarstelling voor het verkrijgen van financieel voordeel bij adoptie.¹³⁰

Een bijkomend probleem was de Roemeense versie van het IVRK. Deze vertaling luidde niet zoals het origineel. Volgens de Roemeense tekst kon een kind interlandelijk geadopteerd worden wanneer in het land van herkomst geen plaatsingsmogelijkheden waren *bij een familie die in staat is het kind op een behoorlijke manier te voeden en groot te brengen*.¹³¹ Volgens de originele tekst is een interlandelijke adoptie enkel mogelijk wanneer het kind niet in eigen land kan geplaatst worden bij

¹²⁷ R. VERMOT-MANGOLD, *Report – Disappearance of newborn babies for illegal adoption in Europe, Explanatory Memorandum*, 7 december 2007, <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc07/EDOC11461.htm>.

¹²⁸ A. ZUGRAVESCU en A. IACOVESCU, "The adoption of children in Romania" in J. D. JAFFE, *Intercountry adoptions: laws and perspectives of Sending countries*, Dordrecht, Nijhoff, 1995, (39) 41-42.

¹²⁹ S. VERONA, "Romanian Policy Regarding Adoptions" in V. LITTEL (eds), *Adoption Update*, New York, Nova Publisher, 2002, (5) 8.

¹³⁰ A. ZUGRAVESCU en A. IACOVESCU, "The adoption of children in Romania" in J. D. JAFFE, *Intercountry adoptions: laws and perspectives of Sending countries*, Dordrecht, Nijhoff, 1995, (39) 42.

¹³¹ R. POST, *Romania – for export only. The untold story of the Romanian 'orphans'*, Sint Annaparochie, Hoekstra, 74.

een pleeggezin of een adoptiegezin of wanneer op geen enkele andere geschikte wijze voor het kind kan gezorgd worden in het land van herkomst.

Naast de soepele adoptiewetgeving stimuleerde ook de media de adopties uit Roemenië. In verschillende reportages werden tienduizenden kinderen getoond die hun leven doorbrachten in Roemeense weeshuizen in mensonwaardige omstandigheden. Westerlingen gingen, uit medelijden met deze kinderen, massaal over tot adoptie van Roemeense kinderen.¹³²

69. Nochtans kwamen de meeste kinderen die geadopteerd werden niet uit één van deze instellingen. Veel adoptiekinderen kwamen rechtstreeks van bij hun biologische ouders en werden geruild voor levensmiddelen of geld. Slechts een beperkt deel van de kinderen die in instellingen verbleven was immers adopteerbaar. Die instellingen hadden er nochtans voor gezorgd dat zoveel adoptieouders naar Roemenië kwamen. Kandidaat-adoptanten wendden zich dan ook snel tot tussenpersonen die ouders onder druk zetten om een kind af te staan voor adoptie of zelfs om speciaal voor de adoptieouders een kind te verwekken.¹³³

70. In 1991 werd door verschillende NGO's een rapport opgesteld betreffende de tenuitvoerlegging in Roemenië van het IVRK op het vlak van de interlandelijke adoptie. Dit rapport geeft aan dat in de eerste drie maanden van 1991 2.000 adopties werden geregeld in Roemenië, en dat de Roemeense adopties meer dan een derde bedroegen van het wereldwijde aantal interlandelijke adopties. Door de wet van 1991 was aan de adoptie het karakter van beschermingsmaatregel ontnomen en de adoptieregeling in Roemenië was volledig in strijd met artikel 21 van het IVRK.¹³⁴

In 1996 toonden enkele studies, gesteund door Unicef, aan dat ondanks het feit dat duizenden kinderen uit Roemenië geadopteerd werden de populatie in de instellingen gestegen was tegenover 1990. De leefomstandigheden van deze kinderen waren lichtjes verbeterd: misbruik kwam minder vaak voor. Toch leefden de kinderen nog steeds in erbarmelijke omstandigheden. Te weinig verzorgers, gebrek aan liefdevolle aandacht, bloedarmoede, oorontstekingen, gebrek aan ruimte en voeding waren dagelijkse omstandigheden voor de kinderen.¹³⁵

¹³² I. VAN DORSSLAER, "Roemenië schendt verbod op buitenlandse adopties", *De Standaard* 6 februari 2004.

¹³³ UNICEF, *Children at Risk in Central and Eastern Europe: Perils and Promises*, Unicef, Florence, Italy, 1997, 76.

¹³⁴ A. ZUGRAVESCU en A. IACOVESCU, "The adoption of children in Romania" in J. D. JAFFE, *Intercountry adoptions: laws and perspectives of Sending countries*, Dordrecht, Nijhoff, 1995, (39) 42.

¹³⁵ U.S EMBASSY BUCHAREST, ROMANIA, *Romania's Abandoned Children Ten Years After the Revolution*, 2001, www.crin.org/docs/Romania's%20Abandoned%20Children%20-%20Ten%20Years%20After%20the%20Revolutio.doc, 13.

71. De belangrijkste factor die leidde tot corruptie was de praktijk waarbij sommige adoptieagentschappen kinderen beloofden aan adoptieouders op het moment dat deze kinderen wettelijk gezien nog niet beschikbaar waren voor adoptie. Om het adoptiedossier snel afgehandeld te krijgen werd geld betaald aan maatschappelijk werkers en rechters. Ook de moeder van het kind werd met geld onder druk gezet om de papieren van verlatenverklaring te ondertekenen.¹³⁶

Een ander probleem was het puntensysteem dat door de Roemeense regering werd ingevoerd. Volgens dit systeem werden kinderen verdeeld onder de adoptieagentschappen in verhouding tot hun bijdrage aan de Roemeense kindbescherming. In ruil voor hun bijdrage werden punten toegewezen aan de adoptiediensten, die als het ware konden omgeruild worden voor kinderen. Het geld dat door de Europese Commissie werd toegewezen aan de NGO's om de situatie van kinderen te verbeteren leidde op die manier tot een stijgend aantal adopties.¹³⁷

72. De Europese Commissie wees er in zijn advies van 1997 over het verzoek van Roemenië om toetreding tot de Europese Unie op dat de rechten van het kind in Roemenië al lange tijd aanleiding gaven tot bezorgdheid. Sinds dit advies heeft de Commissie jaarlijks een rapport opgesteld betreffende de toetreding van Roemenië tot de Europese Unie, waarin bijzondere aandacht werd besteed aan de rechten van het kind in het land. De Europese Unie steunde Roemenië op dat moment ook financieel, onder andere via het Phare-project, zodat het land een betere zorg zou kunnen uitbouwen voor verlaten kinderen. In het rapport van 1998 werd een positieve verandering vastgesteld. Roemenië was op de goede weg.¹³⁸

73. In 1999 verslechterde de situatie opnieuw omwille van een economische crisis in Roemenië. In het periodiek verslag van de Commissie over de vorderingen van Roemenië op weg naar toetreding werd gemeld dat de levensomstandigheden in de instellingen voor kinderen enorm achteruit gegaan waren. Hoewel de situatie niet in alle instellingen hetzelfde was, gaf de commissie een algemene omschrijving van de omstandigheden als onaanvaardbaar zowel op het vlak van basisinfrastructuur als op het vlak van hygiëne, medische verzorging, voeding en algemene bijstand.¹³⁹

De beschikbaarstelling van voldoende begrotingsmiddelen voor de ondersteuning van kinderen in tehuizen en een algehele hervorming van het kindbeschermingsstelsel en van de bepalingen voor de behandeling van kinderen en volwassenen met chronische ziekten en handicaps werd dan ook als

¹³⁶ R. POST, *Romania – for export only. The untold story of the Romanian ‘orphans’*, Sint Annaparochie, Hoekstra, 71.

¹³⁷ *Ibid*, 31 en 51.

¹³⁸ *Ibid*, 16-17.

¹³⁹ Regular Report on Romania's progress towards EU Accession, 1999, zoals geciteerd in R. POST, *Romania – for export only. The untold story of the Romanian ‘orphans’*, Sint Annaparochie, Hoekstra, 16-17.

een belangrijk criteria op korte termijn vermeld in het Besluit van de Raad van 6 december 1999 inzake de principes, prioriteiten, tussentijdse doelstellingen en voorwaarden van het partnerschap voor de toetreding met Roemenië.¹⁴⁰ Op middellange termijn diende Roemenië een hervorming en verbetering te consolideren van de levensomstandigheden van kinderen die in instellingen verbleven.

74. In juni 2001 schorste de Roemeense regering de interlandelijke adopties naar aanleiding van een verslag van het Europees Parlement.¹⁴¹ Aanvankelijk was het de bedoeling dat dit moratorium een jaar stand zou houden. In het Besluit van de Raad van de Europese Unie van 28 januari 2002 inzake de toetreding van Roemenië¹⁴² werd de handhaving van dit moratorium als één van de doelstellingen genoemd die Roemenië diende te realiseren met het oog op toetreding tot de Europese Unie. Dit moratorium diende volgens de Europese Unie in stand te blijven totdat nieuwe wetgeving werd aangenomen die de belangen van het kind beschermt en in overeenstemming is met de verplichtingen van Roemenië, en totdat de administratieve capaciteit om de nieuwe wetgeving uit te voeren gegarandeerd werd.

In 2002 werden door de Europese Unie een aantal verbeteringen vastgesteld betreffende de situatie van Roemeense kinderen in tehuizen. Roemenië had een aantal cruciale maatregelen genomen om deze kinderen te beschermen. Toch wees het Comité op het belang van Europese richtsnoeren voor de behandeling van kinderen om tot uniforme standaarden te komen.¹⁴³

Ook in 2003 diende Roemenië het moratorium te behouden volgens de Europese Unie.¹⁴⁴

Op hetzelfde moment oefenden de Verenigde Staten druk uit op Roemenië om het moratorium op te heffen. De afschaffing van het moratorium werd als voorwaarde gesteld voor toetreding tot de NAVO.¹⁴⁵

¹⁴⁰ Besluit van de raad van 6 december 1999 inzake de principes, prioriteiten, tussentijdse doelstellingen en voorwaarden van het partnerschap voor de toetreding met Roemenië, *Pb. L.* 28 december 1999, afl. 335, 15-21.

¹⁴¹ R. VERMOT-MANGOLD, *Report – Disappearance of newborn babies for illegal adoption in Europe, Explanatory Memorandum*, 2007, <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc07/EDOC11461.htm>.

¹⁴² Besluit van de Raad van 28 januari 2002 inzake de beginselen, prioriteiten, tussentijdse doelstellingen en voorwaarden van het partnerschap voor de toetreding met Roemenië, *Pb. L.* 14 februari 2002, afl. 44, 82-91.

¹⁴³ Advies van het Economisch en Sociaal Comité over “De toetreding van Roemenië tot de Europese Unie”, *Pb. C* 7 oktober 2002, afl. 241, 110-119.

¹⁴⁴ Besluit van de Raad van 19 mei 2003 inzake de beginselen, prioriteiten, tussentijdse doelstellingen en voorwaarden van het partnerschap voor de toetreding met Roemenië, *Pb. L.* 12 juni 2003, afl. 145, 21-39.

¹⁴⁵ T. BUCK, *International child law*, Londen, Routledge Cavendish, 2005, 152.

Over de naleving van dit moratorium heerst nochtans enige twijfel in de media. Volgens sommige berichten zouden tussen 2001 en 2004 toch nog meer dan 800 Roemeense kinderen geadopteerd zijn door buitenlanders.¹⁴⁶

75. In 2004 kwam een Roemeense wet tot stand waardoor in de praktijk zowat alle interlandelijke adopties onmogelijk werden. Enkel personen die in de tweede graad verwant zijn met het kind kunnen volgens deze wet vanuit het buitenland adopteren, en dan nog enkel nadat alle mogelijkheden zijn nagegaan om het kind door een Roemeens gezin te laten adopteren.¹⁴⁷ Deze wet trad in werking op 1 januari 2005.

Sinds de invoering van deze wet doet de Roemeense regering heel wat inspanningen om kinderen bij hun familie te laten opgroeien en, indien dit niet mogelijk is, om een alternatieve opvang te vinden bij een gezin in het land van oorsprong van het kind.¹⁴⁸

76. In een resolutie van 2005 sprak het Europees Parlement zijn tevredenheid uit over de inspanningen van Roemenië op het gebied van de interlandelijke adopties. Het Europees Parlement is van mening dat door een adequate toepassing van de nieuwe regelgeving de rechten van het kind beter worden beschermd.¹⁴⁹

In een verklaring van het Europees Parlement over interlandelijke adoptie in Roemenië riep het Parlement de Roemeense autoriteiten ertoe op de nog hangende dossiers die opgestart werden voor het moratorium opnieuw in behandeling te nemen, in het hoogste belang van de kinderen, en de interlandelijke adopties hiervan waartegen niets kon worden ingebracht toe te staan.¹⁵⁰ Voordien was er ook al in een resolutie bij de Roemeense regering op aangedrongen de internationale adoptieaanvragen die tijdens het moratorium werden ingediend, af te handelen.¹⁵¹

In een toezichtrapport van de Commissie van mei 2006 betreffende de toetreding van Roemenië tot de Europese Unie werd gemeld dat het aantal kinderen in instellingen in het land geleidelijk aan afnam. Bovendien was de vraag naar nationale adopties op dat moment hoger dan het aantal kinderen dat voor adoptie in aanmerking kwam. De hangende adoptiedossiers die opgestart werden

¹⁴⁶ I. VAN DORSSLAER, "Roemenië schendt verbod op buitenlandse adopties", *De Standaard* 6 februari 2004.

¹⁴⁷ T. BUCK, *International child law*, Londen, Routledge Cavendish, 2005, 152.

¹⁴⁸ R. VERMOT-MANGOLD, *Report – Disappearance of newborn babies for illegal adoption in Europe, Explanatory Memorandum*, 2007, <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc07/EDOC11461.htm>.

¹⁴⁹ Resolutie van het Europees Parlement over de door Roemenië geboekte vooruitgang op de weg naar toetreding, *Pb. C* 15 september 2005, afl. 226E, 353-358.

¹⁵⁰ Verklaring van het Europees Parlement over interlandelijke adoptie in Roemenië, *Pb. C* 14 december 2006, afl. 305, 93-94.

¹⁵¹ Resolutie van het Europees Parlement over de stand van de voorbereidingen op het EU-lidmaatschap, *Pb. C* 23 november 2006, afl. 386, 516-519.

voordat het moratorium in werking trad werden gescreend door een groep deskundigen. De verzoeken die voor februari 2004 waren goedgekeurd werden voorgelegd aan de rechtbanken, die 1.003 internationale adopties goedkeurden.¹⁵²

c. Cambodja

77. Eén van de meest genoemde landen betreffende illegale adoptie is Cambodja. Dit land heeft een lange geschiedenis van oorlogen en isolatie en is momenteel één van de armste landen ter wereld. Meer dan één derde van de bevolking leeft onder de armoedegrens. Onder andere de vele AIDS-besmettingen onder de bevolking hebben in dit land geleid tot een stijgend aantal weeskinderen.¹⁵³

Vanaf 1998 begon het aantal adopties vanuit Cambodja enorm te stijgen. Deze adopties waren over het algemeen niet gereguleerd en kwamen tot stand zonder dat het kind enige wettelijke bescherming genoot. Er werden amper of geen pogingen ondernomen om de familie van weeskinderen op te sporen. In plaats van gezinnen te ondersteunen in de opvoeding van hun kinderen, werd aan geboortelouders gebied om hun kind af te staan voor adoptie.¹⁵⁴

78. LICADHO, een NGO werkzaam in de Cambodjaanse hoofdstad Phnom Penh die zich onder andere bezig houdt met controle op de naleving van mensenrechten, heeft in Cambodja onderzoek gedaan naar praktijken van babyverkoop en kinderhandel voor adoptie. Hierbij werden duidelijke patronen en netwerken betreffende kinderhandel vastgesteld. Volgens het typische scenario zoekt men contact met arme vrouwen, dikwijls gescheiden of weduwe, die zwanger zijn en op het punt staan te bevallen of die kort voordien bevallen zijn. De criminelen stellen aan de vrouw voor haar baby in een instelling te plaatsen waar voor het kind gezorgd zal worden. Soms worden de vrouwen overtuigd hun kind permanent te plaatsen, in andere gevallen vertelt men hen dat het kind daar tijdelijk zal verblijven, tot de vrouw in staat is de zorgen voor het kind op zich te nemen. Aan de moeder wordt een vergoeding gegeven en er wordt haar beloofd dat ze het kind zal kunnen

¹⁵² COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN, *Roemenië Monitoringverslag mei 2006*, 2006, <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=426497:cs&lang=nl&list=459340:cs,459339:cs,437996:cs,437994:cs,478756:cs,444428:cs,433760:cs,459503:cs,426497:cs,426496:cs,&pos=9&page=2&nbl=54&pgs=10&hwords=roemeni%C3%AB-adoptie-&checktexte=checkbox&visu=#texte>.

¹⁵³ USAID, *Cambodia Orphanage Survey*, 2005, http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADI624.pdf, 4.

¹⁵⁴ *Ibid.*, 4.

bezoeken. Maar deze kinderen worden tegen betaling aan weeshuizen overgedragen om later geadopteerd te worden.¹⁵⁵

79. Bij het Ministerie van Sociale Zaken in Cambodja zijn 21 staatsweeshuizen geregistreerd en 23 private instellingen. Daarnaast bestaat er ook een ongekend aantal niet-geregistreerde inrichtingen die in de opvang van weeskinderen voorzien. Deze weeshuizen functioneren met een minimum aan toezicht en regelgeving van de overheid. Het precieze aantal van deze tehuizen dat buitenlandse adopties regelt is niet gekend. In sommige gevallen wordt vastgesteld dat weeshuizen enkel onderhandelen met buitenlandse adoptiekandidaten. Deze weeshuizen aanvaarden geen kinderen die besmet zijn met HIV, aangezien deze geen kans maken om door westerse gezinnen geadopteerd te worden.¹⁵⁶

80. 'Operation Broken Heart', een groot onderzoek van de Amerikaanse regering naar fraude in het adoptiesysteem, ontdekte een criminele organisatie die zich schuldig maakte aan kinderhandel in Cambodja van januari 1997 tot december 2001. Zo'n 700 Amerikaanse gezinnen zouden door deze organisatie opgelicht zijn bij het adopteren van een kind. Het ging hierbij om bijna de helft van de kinderen die in die periode vanuit Cambodja geadopteerd werden. De organisatie ontving ongeveer 8 miljoen dollar van adoptieouders. Verschillende leden van de organisatie trokken erop uit naar arme dorpen om baby's te kopen van de biologische ouders. De ouders werden met leugens overtuigd hun kind af te staan en ontvingen in ruil tussen de \$20 en \$200 en 50kg rijst. Wanneer bleek dat kinderen HIV-positief waren of aan hepatitis leden, ging de verkoop niet door en mochten de kinderen bij hun ouders blijven. Nadat de kinderen gekocht waren en naar het tehuis gebracht, werden valse documenten opgesteld. De ware identiteit van de kinderen werd uitgewist en er werd hen een nieuwe naam en achtergrond toegeschreven. De weeshuizen die toebehoorden aan deze organisatie waren in heel slechte staat. De kinderen lagen in roestige bedjes die onder de uitwerpselen zaten en de ruiten van het gebouw waren gebarsten. In een van de opvanghuizen werden de omstandigheden als werkelijk schokkend omschreven. In het gebouw was het warm en drukkend en het rook er naar menselijke uitwerpselen. De baby's waren naakt en vuil. Bij elke adoptie ontving de organisatie \$3.500 van de adoptieouders om de omstandigheden van de achtergebleven kinderen te verbeteren.

¹⁵⁵ LICADHO, *Written Testimony To the International Relations Committee, United States House of Representatives, Hearing on International Adoptions, 2002*, www.licadho-cambodia.org/reports/files/32Hearing%20Submission%20for%20US.pdf, 2.

¹⁵⁶ *Ibid.*, 1.

Deze donaties werden echter enkel gebruikt voor luxeproducten voor het leidinggevend personeel van de instelling.¹⁵⁷

Hoewel het hier ging om een organisatie die zich massaal toelegde op illegale adopties, werd niemand beschuldigd van kinderhandel, omdat in de nationale wetgeving van Cambodja geen strafbaarstelling voorzien was voor kinderhandel met het oog op adoptie.¹⁵⁸

81. Het is onmogelijk een schatting te doen van het precieze aantal illegale adopties vanuit Cambodja. De meeste gevallen worden wellicht niet gerapporteerd aan de autoriteiten of NGO's. Slachtoffers hebben dikwijls geen kennis van hun rechten, beschikken niet over de nodige middelen om een klacht in te dienen en hebben schrik voor vergelding van de daders. En zelfs wanneer toch een klacht wordt ingediend bij de politie of bij de rechtbank, wordt in de meeste gevallen geen actie ondernomen omdat vaak ook invloedrijke en machtige personen betrokken zijn bij deze kinderhandel.¹⁵⁹

82. Geruchten van kinderhandel en andere illegale praktijken dwongen de regering van Cambodja verschillende keren om de adopties vanuit het land een halt toe te roepen. In 2001 werden adopties opnieuw mogelijk gemaakt volgens een nieuwe regelgeving die de rechten van het kind diende te beschermen. Ondanks deze nieuwe regelgeving waren adopties uit Cambodja nog steeds de gemakkelijkste en goedkoopste. De enorme vraag naar adoptiekinderen die hierop volgde deed de concurrentiestrijd bij bemiddelaars en adoptieagenschappen opnieuw toenemen.

Op 21 december 2001 schorste de Amerikaanse regering de verwerking van adoptieverzoeken ingediend door Amerikaanse burgers voor kinderen van Cambodja.¹⁶⁰

83. Ook de Europese Unie heeft in verschillende resoluties reeds zijn bezorgdheid uitgedrukt over de situatie in Cambodja.¹⁶¹

¹⁵⁷ U.S. IMMIGRATION AND CUSTOMS ENFORCEMENT, *Backgrounder, Operation Broken Hearts*, 2004, www.ethicanet.org/galindo_backgr.pdf, 1-2.

¹⁵⁸ D. M. SMOLIN, "Child laundering: how the intercountry adoption system legitimizes and incentivizes the practices of buying, trafficking, kidnaping, and stealing children", *Adopting Internationally Wayne Law Review* 2006, (113) 137-138.

¹⁵⁹ LICADHO, *Written Testimony To the International Relations Committee, United States House of Representatives, Hearing on International Adoptions*, 2002, www.licadho-cambodia.org/reports/files/32Hearing%20Submission%20for%20US.pdf, 3.

¹⁶⁰ T. MASKEW, "Child Trafficking and Intercountry Adoption: The Cambodian Experience", *Cumberland Law Review* 2004, en www.brandeis.edu/investigate/gender/adoption/docs/MaskewChildTraffickingCambodia.pdf, 1-2.

¹⁶¹ Resolutie van het Europees Parlement over Cambodja, *Pb. C.* 22 april 2004, afl. 97E, 662-664; Resolutie van het Europees Parlement over vrouwen- en kinderhandel in Cambodja, *Pb. C.* 6 oktober 2005, afl. 247E, 161-163.

84. In België wordt door de minister van Justitie ten zeerste afgeraden een procedure te starten tot adoptie van kinderen uit dit land. Kandidaat-adoptanten die toch een dergelijke procedure aanvatten worden gewaarschuwd dat ze een ernstig risico lopen dat de adoptie niet zal worden erkend door de federale centrale autoriteit.¹⁶²

d. Guatemala

85. Guatemalaanse vrouwen hebben met een gemiddelde van vijf geboortes per vrouw in stedelijke gebieden en 6 of meer in landelijke gebieden het hoogste vruchtbaarheidscijfer van Latijns-Amerika. De werkloosheid in dit land ligt heel hoog en twee derde van de bevolking leeft in extreme armoede. Seksuele misdrijven maken een belangrijk deel uit van de criminaliteit in dit land en verkrachtingen zijn een dagelijks gebeuren. De algemene situatie van armoede en laaggeschooldheid werkt het aantal geboortes en ongewenste zwangerschappen in de hand. De beperkte ontwikkelingsmogelijkheden en sombere toekomstperspectieven van deze kinderen bemoedigen de plaatsing voor adoptie.¹⁶³

In 1996 kwam een einde aan de 30 jaar durende burgeroorlog in Guatemala. Gedurende deze 30 jaren van gewapend conflict waren heel wat kinderen wees geworden. Wat aanvankelijk startte als goedbedoelde inspanningen om kinderen die dringend een thuis nodig hadden te helpen, evolueerde al snel in een winstgevende business.¹⁶⁴

Het kind is in Guatemala een handelsgoed geworden. Hoewel sommige adopties legaal verlopen, gaan de meeste samen met een verscheidenheid aan misdaden, waaronder het kopen en verkopen van kinderen, het vervalsen van documenten, het ontvoeren van kinderen en het huisvesten van baby's, in afwachting van de adoptie, in homes en kindertehuizen speciaal voor deze doelstellingen opgericht.¹⁶⁵

86. Vrouwen worden op verschillende manieren overgehaald en gedwongen om hun kind af te staan voor adoptie, in sommige gevallen nog voordat het geboren is. Soms worden vrouwen gedrogeerd om hun duimafdruk op nog niet ingevulde gerechtelijke formulieren te krijgen. Er wordt hen geld aangeboden om zwanger te worden. Men gebruikt bedreigingen of misleidingen om arme

¹⁶² Zie website van de federale overheidsdienst Justitie, www.just.fgov.be/adoptie_cambodja.html.

¹⁶³ ILPEC GUATEMALA, *Adoption and the Rights of the Child in Guatemala*, 2000, www.iss-ssi.org/2007/Resource_Centre/Tronc_DI/documents/Guatemala-UNICEFILPECENG.PDF, 2-3.

¹⁶⁴ O. CALCETAS-SANTOS, *Report of het Special Rapporteur on the sale of children, child prostitution and child pornography: A mission to Guatemala*, 2000, www.iss-ssi.org/2007/Resource_Centre/Tronc_DI/documents/Guatemala-SpecialRapporteurENG.PDF, 4.

¹⁶⁵ *Ibid.*, 5.

gezinnen of prostituees ertoe te brengen kinderen af te staan. Als ze weigeren, worden de baby's gestolen. Maar duizenden kinderen die in weeshuizen op adoptie wachten, maken weinig of geen kans om in een nieuw gezin terecht te komen. Het kan soms tot zeven jaar duren voor een officiële afstandsverklaring komt, terwijl advocaten die particuliere adopties regelen over deze formulieren beschikken vaak al voor het kind geboren is.¹⁶⁶

87. Er bestaan twee officiële manieren om een kind te adopteren in Guatemala. Een eerste is de private (buitengerechtelijke) adoptieprocedure die gebeurt door een advocaat of een notaris. De tweede is de adoptie door een door de regering erkend adoptiebureau of weeshuis. Dit is de publieke (gerechtelijke) adoptieprocedure.¹⁶⁷

Daarnaast bestaan er ook onofficiële methoden. Zo is er een procedure bij de burgemeester, die vooral wordt toegepast in gebieden waar geen toegang is tot het gerecht. De biologische ouders en de adoptieouders verschijnen hierbij voor de burgemeester en vragen hem een akte te schrijven waarin erkend wordt dat de opstellers hun kind afstaan voor adoptie. Hierna wordt de geboorteakte van het kind ingeschreven in het register van de burgerlijke stand en is de adoptie volbracht. Daarnaast bestaat er ook nog een praktijk waarbij kinderen geadopteerd worden alvorens ze geboren zijn. Hierbij wordt overeengekomen dat de biologische moeder het kind onmiddellijk bij de geboorte zal afstaan. Vaak gaan de biologische moeder en de adoptiemoeder samen naar het hospitaal, waar de biologische moeder inschrijft onder de naam van de adoptiemoeder, zodat het kind officieel toebehoort aan de adoptiemoeder wanneer ze het hospitaal verlaten.¹⁶⁸

88. Guatemala heeft in 1990 het IVRK ondertekend, dat in werking trad in dit land op 2 september 1991. Hiermee behoort Guatemala tot de landen die als eerste dit verdrag geratificeerd hebben. In 1995 werd een eerste rapport ingediend bij het Comité voor de Rechten van het Kind. Het Comité sprak zijn bezorgdheid uit over de tekortkomingen in de geboorteregistraties. Wanneer kinderen niet geregistreerd worden, kunnen ze niet erkend worden als persoon, hebben ze geen toegang tot onderwijs en gezondheidszorg en worden ze niet beschermd tegen kinderhandel en illegale adoptie.¹⁶⁹

¹⁶⁶ X., "In Guatemala worden baby's geproduceerd voor adoptie", *De Standaard* 29 maart 2000.

¹⁶⁷ O. CALCETAS-SANTOS, *Report of het Special Rapporteur on the sale of children, child prostitution and child pornography: A mission to Guatemala*, 2000, [www.iss-ssi.org/2007/Resource Centre/Tronc DI/documents/Guatemala-SpecialRapporteurENG.PDF](http://www.iss-ssi.org/2007/Resource%20Centre/Tronc%20DI/documents/Guatemala-SpecialRapporteurENG.PDF), 7.

¹⁶⁸ ILPEC GUATEMALA, *Adoption and the Rights of the Child in Guatemala*, 2000, [www.iss-ssi.org/2007/Resource Centre/Tronc DI/documents/Guatemala-UNICEFILPECENG.PDF](http://www.iss-ssi.org/2007/Resource%20Centre/Tronc%20DI/documents/Guatemala-UNICEFILPECENG.PDF), 5-6.

¹⁶⁹ O. CALCETAS-SANTOS, *Report of het Special Rapporteur on the sale of children, child prostitution and child pornography: A mission to Guatemala*, 2000, [www.iss-ssi.org/2007/Resource Centre/Tronc DI/documents/Guatemala-SpecialRapporteurENG.PDF](http://www.iss-ssi.org/2007/Resource%20Centre/Tronc%20DI/documents/Guatemala-SpecialRapporteurENG.PDF), 5-6.

89. In 1997 werden 1.252 Guatemalaanse kinderen afgestaan voor interlandelijke adoptie. In 1998 waren dat 1.332 kinderen.¹⁷⁰ In 2002 was dit aantal opgelopen tot 2.931 kinderen, tegenover 62 kinderen die in eigen land werden geadopteerd. Bovendien is de procedure voor de notaris, die het minst gecontroleerd wordt, de meest toegepaste procedure. Het aantal gerechtelijke adopties bedraagt slechts 1% van het totaal aantal adopties in dit land. Op wereldvlak is Guatemala het vierdegrootste herkomstland van adoptiekinderen, en wanneer rekening wordt gehouden met het aantal inwoners komt Guatemala zelfs op de eerste plaats.¹⁷¹

90. Op 14 januari 1999 werd door het Europees Parlement een resolutie¹⁷² goedgekeurd, als reactie op de vaststelling dat in 1997 in Guatemala meer dan 2.000 internationale adopties werden verzorgd door een kleine groep van advocaten tegen een gemiddelde prijs van US\$ 15.000 tot 20.000, en dat het aantal internationale adopties het voorafgaande jaar bijna verdubbeld was.

Het Parlement verzoekt de Commissie en de lidstaten in deze resolutie aanhoudende druk uit te oefenen op de regering van Guatemala om nationale adopties te stimuleren, het Verdrag van Den Haag inzake internationale adopties te ratificeren, de wetten inzake internationale adoptie aan te scherpen en de "Juvenile and Adolescent Code" in werking te stellen, waarin de verplichtingen die Guatemala krachtens het IVRK heeft, zijn opgenomen.

Uiteindelijk heeft Guatemala in 2002 het Haags Adoptieverdrag geratificeerd, dat in werking trad op 1 maart 2003.¹⁷³ Maar de Guatemalaanse interpretatie van het verdrag kent een leemte, waardoor het nog steeds mogelijk is dat een willekeurige advocaat of notaris particuliere adopties regelt. Deze leemte werd gecreëerd in 2003 door het Hooggerechtshof van Guatemala, omdat men toen niet in staat was een centraal orgaan op te richten dat internationale adopties regelt.¹⁷⁴

¹⁷⁰ O. CALCETAS-SANTOS, *Report of het Special Rapporteur on the sale of children, child prostitution and child pornography: A mission to Guatemala*, 2000, www.iss-ssi.org/2007/Resource_Centre/Tronc_DI/documents/Guatemala-SpecialRapporteurENG.PDF, 4.

¹⁷¹ UNICEF, *Position of the United Nations children's Fund on adoption in Guatemala*, 2004, www.iss-ssi.org/2007/Resource_Centre/Tronc_DI/documents/Guatemala-UNICEFposition04ENG.pdf, 1.

¹⁷² Resolutie over de illegale handel in baby's uit Guatemala, *Pb. C.* 14 april 1999, afl. 104, 113-114.

¹⁷³ HccH (Hague Conference on private international law), www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=69.

¹⁷⁴ A. K. ROSALES, "Adoptie in de lobby van een hotel", 31 januari 2007, www.wereldomroep.nl/actua/regio/amerikas/act20070131_adoptie.

91. Op 7 juli 2005 nam het Europees Parlement een nieuwe resolutie aan betreffende de kinderhandel in Guatemala.¹⁷⁵ Nog steeds bleek het land de meest gebrekkige adoptiewetgeving van de regio te hebben en werd kinderhandel in deze wetgeving zelfs niet als een misdrijf aangemerkt. Door het bureau van de Procureur voor de Mensenrechten werden praktijken gemeld zoals gedwongen zwangerschappen, draagmoederschappen tegen betaling, het onttrekken van kinderen aan de legitieme ouders, verwisseling van documenten, vervalsen van bevolkingsregisters, uitbaten van clandestiene weeshuizen,... Naast enkele aanbevelingen over mensenrechten in het algemeen, wordt Guatemala in deze resolutie nogmaals verzocht specifieke wetgeving op te stellen inzake adoptie en het Haags Adoptieverdrag ten uitvoer te leggen. Daarnaast dienen passende maatregelen vastgesteld te worden om te voorkomen dat internationale adopties in het teken van winstbejag komen te staan. Ook wordt nogmaals benadrukt dat adopties uitsluitend zouden moeten worden geregeld door overheidsinstanties en organisaties zonder winstoogmerk.

92. Ondanks vele protesten lijkt de kinderhandel te blijven doorgaan. Daar waar in 1998 nog in 21 landen Guatemalaanse kinderen werden geadopteerd, waaronder ook in België, Nederland, Frankrijk en andere West-Europese landen¹⁷⁶ is de VS in 2004 het enige land dat nog adoptiecontacten onderhoudt met Guatemala.¹⁷⁷ Er zijn zelfs cijfers die spreken over 4.300 kinderen die in 2006 naar de VS zouden gegaan zijn om daar in een nieuw gezin op te groeien. In 2007 dreigde ook de VS zijn onderhandelingen met Guatemala stop te zetten als het land zijn regelgeving niet zou aanpassen aan de internationaalrechtelijke norm. Guatemala kreeg daarvoor de tijd tot juni 2007.¹⁷⁸ Maar de berichten over illegale adoptiepraktijken en kinderhandel blijven de wereld rond gaan...¹⁷⁹

3. ILLEGALE ADOPTIE IN BELGIË?

93. Verhalen over kinderhandel lijken in België voor de meeste mensen een ver-van-mijn-bedshow. Het is volgens velen een fenomeen dat voorkomt in landen waar armoede heerst en waar justitiële

¹⁷⁵ Resolutie van het Europees Parlement over kinderhandel in Guatemala, *Pb. C.* 6 juli 2006, afl. 157E, 494-495.

¹⁷⁶ ILPEC GUATEMALA, *Adoption and the Rights of the Child in Guatemala*, 2000, www.iss-ssi.org/2007/Resource_Centre/Tronc_DI/documents/Guatemala-UNICEFILPECENG.PDF, 18.

¹⁷⁷ UNICEF, *Position of the United Nations children's Fund on adoption in Guatemala*, 2004, www.iss-ssi.org/2007/Resource_Centre/Tronc_DI/documents/Guatemala-UNICEFposition04ENG.pdf, 1.

¹⁷⁸ A. K. ROSALES, "Adoptie in de lobby van een hotel", 31 januari 2007, www.wereldomroep.nl/actua/regio/amerikas/act20070131_adoptie.

¹⁷⁹ Zie onder andere A. DE GREEF, "Politie bevrijdt kinderen uit illegaal adoptiehuis in Guatemala", *De Standaard* 14 augustus 2007 en X., "DNA-test bewijst babyhandel in Guatemala", *De Standaard* 25 juli 2008.

apparaten corrupt zijn. Waar politici zich enkel bekommeren om hun eigen belangen en een mensenleven, om redenen van armoede, oorlog of kindersterfte, nu eenmaal minder waarde heeft dan bij ons. We sussen ons met de gedachte dat dergelijke praktijken hier niet voorkomen, en dat ons adoptiesysteem voldoende gecontroleerd wordt.

Toch is ook België niet volledig clean op het vlak van adopties. In de jaren 70 en 80 werd door de katholieke kerk een reusachtig adoptienetwerk tot stand gebracht, waarbij zwangere vrouwen maandenlang werden opgesloten en uitgebuit, en na de bevalling werden bestolen van hun kind. Sommige herkomstlanden van Belgische adoptiekinderen, zoals China, genieten ook nu nog een slechte reputatie op het vlak van adoptie. In 2001 en 2002 waren er verschillende berichten over illegale praktijken bij het adoptiebureau Ray of Hope uit Berlare. In 2005 werd het land opgeschrikt toen bleek dat een Belgische draagmoeder een baby had verkocht aan een Nederlands echtpaar. De baby werd later bekend als baby Donna. In 2008 kwamen gelijkaardige feiten aan het licht toen een baby door zijn ouders uit Gent werd verkocht aan een Nederlands paar. Nog geen maand later kwamen alweer berichten van een Belgische draagmoeder die haar kind had verkocht aan drie verschillende koppels. En in januari 2009 haalde CD&V-senator Els Schelfhout een Congolees weeskindje naar ons land met het oog op adoptie, op een manier die totaal niet overeenstemt met de Belgische adoptiewetgeving.

Dit zijn de gevallen die bekend zijn geraakt... Ze doen vermoeden dat er meer aan de hand is.

94. Een cijfer plakken op het aantal adoptiekinderen dat illegaal in België terechtkomt is onmogelijk. De adopties zijn naar vorm meestal in orde, en in het merendeel van de gevallen lijkt er niets aan de hand te zijn. Het traject dat deze kinderen hebben afgelegd is bijna altijd te traceren tot het weeshuis. Wat voordien gebeurde is dikwijls een raadsel. Het is voor de Belgische regering onmogelijk te achterhalen hoe al deze kinderen in het weeshuis zijn terechtgekomen.

95. De vzw Gewenst Kind, die adoptiekinderen helpt om hun roots terug te vinden, stelt dikwijls problemen vast betreffende adopties. Het gaat hierbij echter om adopties van meestal meer dan 20 jaar geleden. Toen was er nog geen strenge regelgeving en men kan deze adopties dan ook niet echt illegaal noemen. Over de adopties van de laatste jaren zijn hier nog geen gegevens bekend, aangezien geadopteerden normaal gezien pas op zoek gaan naar hun afkomst wanneer ze ouder zijn. Men maakt hier wel melding van een vermoeden dat soms nog onderschuivingen plaatsvinden. Nu en dan gebeurt het dat zwangere vrouwen contact opnemen met de adoptiedienst en afhaken wanneer ze horen enkel een onkostenvergoeding te zullen krijgen en niet te kunnen verdienen aan

een adoptie. Het is niet ondenkbaar dat een deel van de kinderen van deze vrouwen via het illegale circuit toch nog geadopteerd wordt.¹⁸⁰

a. Adopties uit China

96. Een groot deel van de adoptiekinderen in België komt uit China. In 2005 kwamen 63 Chinese adoptiekinderen naar ons land, goed voor meer dan 35% van alle buitenlandse kinderen die dat jaar door Belgische gezinnen geadopteerd werden.¹⁸¹ In 2006 werden 47 kinderen uit China verwelkomd in een Belgisch adoptiegezin, 29% van alle buitenlandse adopties. En in 2007 ging het om 30 kinderen, 17%.¹⁸² China kon de voorbije jaren dus zonder twijfel als het belangrijkste herkomstland van adoptiekinderen beschouwd worden voor België. Momenteel is het aantal adopties uit dit land sterk gedaald, hoofdzakelijk doordat het adoptiebureau Horizon, dat adopties uit China regelde, zijn werkzaamheden diende stop te zetten wegens financiële problemen.

97. De meeste kinderen in Chinese weeshuizen zijn geen wees. Het gaat om kinderen die verlaten zijn door hun ouders omdat het meisjes zijn of omdat ze medische verzorging nodig hebben die de ouders niet kunnen betalen. Deze kinderen zijn slachtoffer van de éénkindpolitiek die in China geldt sinds 1979. Volgens dit beleid mogen gezinnen niet meer dan één kind hebben. Om culturele redenen verkiezen Chinezen een zoon, en dochters worden dan ook dikwijls achtergelaten.¹⁸³

98. In 1991 startte China met interlandelijke adopties om een oplossing te zoeken voor de overvloed aan weeskinderen. Aanvankelijk was het aantal kinderen dat China verliet via dergelijke adopties heel laag. Als reactie hierop werkte China een modelprogramma uit voor interlandelijke adoptie. Hierop steeg het aantal adopties enorm. In 2006 verlieten meer dan 10.000 kinderen het land via adoptie. Het programma bood adoptieouders precies wat ze wilden: jonge, gezonde, meisjes wiens geboorteouders hoogst waarschijnlijk niet meer zouden komen opdagen om de adoptieprocedure in de war te sturen.¹⁸⁴

Amerika was van in het begin het grootste ontvangstland van adoptiekinderen uit China. Buitenlanders betalen gemakkelijk \$3.000 voor een adoptiekind. Het adoptiecentrum houdt hiervan zo'n 5%, en de rest van het bedrag gaat naar het tehuis waar het kind voorafgaand aan de adoptie

¹⁸⁰ Telefonisch gesprek met Jo Labens, vzw Gewenst Kind, 7 april 2009.

¹⁸¹ KIND&GEZIN, *Activiteitenverslag 2006*, www.kindengezin.be/Images/jvadoptie2006_tcm149-52075.pdf, 13.

¹⁸² KIND&GEZIN, *Activiteitenverslag 2007*, www.kindengezin.be/Images/Adoptie_2007_tcm149-56041.pdf, 14.

¹⁸³ P. J. MEIER en X. ZHANG, "Sold into adoption: the Hunan baby trafficking scandal exposes vulnerabilities in Chinese adoptions to the United States", *Cumberland Law Review* 2008-2009, (87) 94-95.

¹⁸⁴ *Ibid*, 97-98.

werd opgevangen. Hoe meer kinderen geadopteerd worden door buitenlanders, hoe groter het inkomen... Weeshuizen probeerden dan ook zoveel mogelijk kinderen op te vangen, op alle mogelijke manieren. Ze betaalden mensen die een kind binnenbrachten, en zo ontstond een markt, geregeld door vraag en aanbod, die heel wat kinderhandelaars aantrok.¹⁸⁵

99. Het geld dat de instellingen ontvangen van de overheid is onvoldoende om uit de kosten te komen. De bedragen verschillen in de verschillende regio's, maar hebben dikwijls slechts een symbolische waarde.¹⁸⁶ Een deel van het geld dat door de adoptieouders betaald wordt voor het kindje wordt dan ook goed besteed en komt de andere kinderen ten goede, onder andere onder de vorm van medische verzorging en betere hygiëne. Op andere plaatsen hebben directeurs van weeshuizen het geld aangewend om winstmakende homes voor senioren te bouwen. Maar regelmatig wordt het geld aangewend voor persoonlijke luxe. Zo zou een weeshuisdirectrice de bijdrage hebben gebruikt om haar dochter naar een universiteit in Zwitserland te laten gaan.¹⁸⁷ Andere berichten melden dat huizen gebouwd worden en dure auto's gekocht worden met het geld. Volgens een westerse ontwikkelingshelfer komt slecht 5 tot 10% van het geld de kinderen ten goede.¹⁸⁸

100. De kinderhandel in China blijft hardnekkig bestaan, ondanks protesten. Aan dit feit liggen verschillende factoren ten grondslag: arme Chinese gezinnen kunnen nauwelijks overleven met wat ze verdienen, kinderhandelaars worden gelokt door het geld en er is een grote vraag naar Chinese baby's.¹⁸⁹

101. Vanwege de berichten van illegale adoptie en kinderhandel heeft de Nederlandse Minister van Justitie Hirsch Ballin in 2008 een ambtelijke delegatie naar China gestuurd. Het bezoek was een gezamenlijk initiatief van de Nederlandse en de Vlaamse overheid. Deze delegatie bracht een bezoek aan het China Centre of Adoption Affairs (CCAA) en heeft gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van de National Population and Family Planning Commission, de Ambassades van Frankrijk en Spanje in Beijing, Save the Children UK in China, Unicef en enkele individuele

¹⁸⁵ P. J. MEIER en X. ZHANG, "Sold into adoption: the Hunan baby trafficking scandal exposes vulnerabilities in Chinese adoptions to the United States", *Cumberland Law Review* 2008-2009, (87) 100.

¹⁸⁶ *Ibid*, 99.

¹⁸⁷ B. LOYD, "China's Lost Children", *abcNews*; 12 mei 2008, <http://abcnews.go.com/print?id=4774224>.

¹⁸⁸ P. J. MEIER en X. ZHANG, "Sold into adoption: the Hunan baby trafficking scandal exposes vulnerabilities in Chinese adoptions to the United States", *Cumberland Law Review* 2008-2009, (87) 101.

¹⁸⁹ B. LOYD, "China's Lost Children", *abcNews*; 12 mei 2008, <http://abcnews.go.com/print?id=4774224>.

personen die werkzaam zijn op het terrein van adopties in China. Uit het rapport blijkt dat de CCAA alert is voor mogelijke illegale praktijken.¹⁹⁰

De Nederlandse Minister van Justitie concludeerde uit dit rapport dat China voldoende inspanningen deed om de adopties in overeenstemming te brengen met het Haags Adoptieverdrag. De autoriteiten ontkennen niet dat er wanpraktijken zijn geweest, maar treden hier streng tegen op. De Nederlandse minister concludeerde dat er geen aanleiding was om de bestaande adoptierelatie tussen Nederland en de Volksrepubliek China te herzien.

Ook volgens adviseur-generaal bij de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking Jan Van De Velde is de problematiek in China niet zo ernstig dat de adopties vanuit China zouden moeten worden stopgezet. De media heeft zich wat China betreft gefocust op een aantal specifieke gevallen. Over het algemeen zijn de adopties uit China legale adopties. De CCAA controleert vrij streng. Daarnaast is er ook nog het feit dat China een communistisch systeem heeft. Hierdoor heerst in het land een sfeer waarbij iedereen door iedereen gecontroleerd wordt. Kinderhandel met als afzetmarkt het adoptiesysteem zou in dit land dus niet echt op grote schaal voorkomen.¹⁹¹

b. Adoptiedienst Ray of Hope

102. In 2001 kwam *Telefacts* met een reportage over adopties uit Vietnam die geregeld werden door het Vlaamse adoptiebureau Ray of Hope. Twee journalisten volgden een vrouw naar Vietnam om er de moeilijkheden waarmee haar adoptieprocedure gepaard ging in beeld te brengen. In Vietnam hadden de journalisten gesprekken met Vietnamese moeders die beweerden geld te hebben ontvangen om hun kind aan Ray of Hope af te staan. Een vrouw vertelde 13.000 Belgische frank (ong. 320 euro) te hebben ontvangen voor haar kind, wat overeenkomt met ongeveer 10 maandlonen in Vietnam. Alle kinderen van het weeshuis dat betaald had voor haar kindje werden via Ray of Hope naar België overgebracht. Het adoptiebureau vertelde hierop dat alle samenwerking met het betrokken weeshuis werd stopgezet tot de zaak zou zijn uitgeklaard.¹⁹²

¹⁹⁰ H. BALLIN, *Interlandelijke adoptie uit China*, 2008, www.justitie.nl/actueel/nieuwsberichten/archief-2008/80910versterking-samenwerking-met-china-inzake-adoptie.aspx?cp=34&cs=578.

¹⁹¹ Gesprek met Dhr. Jan Van De Velde, adviseur-generaal bij de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 15 april 2009.

¹⁹² X., "Rel over adopties uit Vietnam", *De Standaard* 2 april 2001.

103. Reeds bij het oprichten van deze dienst gaf de inspectie een negatief advies omdat het adoptiebureau zich wou toeleggen op snelle adopties. Kind en Gezin leverde desondanks toch een erkenning af.¹⁹³

104. In Nederland werd in 2002 een adoptiedienst geschorst door de Nederlandse Minister van Justitie. Via een reportage was men te weten gekomen dat de contactpersoon van deze adoptiedienst in Haïti zich schuldig had gemaakt aan kinderhandel. Ray of Hope werkte samen met deze zelfde contactpersoon. Na onderzoek bleken dossiers vervalst. Overlijdensaktes van biologische moeders waren op precies hetzelfde papier opgesteld en droegen dezelfde stempel als deze die werden getoond in de Nederlandse reportage. Ook verschillende data in de dossiers bleken niet te kloppen. Hierop wees mevrouw Patricia Ceysens in haar actuele vraag tot de minister van Welzijn, Gezondheid, Gelijke kansen en Ontwikkelingssamenwerking op de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement op 11 december 2002. Er werd bovendien gemeld dat dit niet de eerste keer was dat de adoptiedienst in opspraak kwam. In 1997 en 2001 waren er al opmerkingen over Ray of Hope. Zo werd in 1997 een inspectie naar Haïti gezonden die een zeer negatief rapport opstelde. Deze inspectie concludeerde dat de samenwerking met Yva Samedy, de contactpersoon van Ray of Hope in Haïti, moest worden stopgezet.¹⁹⁴ In een advies van 11 december 2002 heeft de raad van bestuur van Kind en Gezin de onmiddellijke intrekking van de erkenning van het adoptiebureau Ray of Hope geformuleerd. Hiertegen werd door de adoptiedienst onmiddellijk beroep aangetekend.¹⁹⁵

105. In 2003 dienden enkele adoptiegezinnen klacht in tegen de adoptiedienst Ray of Hope, Kind en Gezin en twee verantwoordelijken van Ray of Hope. De families klaagden aan dat er geknoeid was met de dossiers van hun adoptiekinderen. Dit deed hen vermoeden dat er sprake was van kinderhandel. Ze hadden geen zekerheid meer over de geboortedatum van hun kind en de motivatie van de biologische familie om het kind voor adoptie af te staan. Er werd voordien reeds klacht ingediend bij Kind en Gezin, maar omdat deze organisatie niet snel genoeg reageerde werd ook zij voor de rechter gedaagd.¹⁹⁶ Uiteindelijk diende de adoptiedienst zijn werking stop te zetten. De nog lopende dossiers werden overgedragen aan Adoptiewerk Vlaanderen.¹⁹⁷

106. Toch zijn er ook enkele adoptiegezinnen in de bres gesprongen voor Ray of Hope. Zij nuanceren het verhaal dat in de media werd gebracht. Volgens hen zijn er eenmalig problemen

¹⁹³ C. DE STOOP, "Kind en Koning", *Knack* 30 juli 2003.

¹⁹⁴ *Vr. en Antw.* VI.Parl. 2002-2003, 11 december 2002, 9 (Vr. nr. 67 P. CEYSEN).

¹⁹⁵ *Vr. en Antw.* VI.Parl. 2002-2003, 20 februari 2003, 2141 (Vr. nr. 125 J. ROEGIERS).

¹⁹⁶ X., "Drie adoptiegezinnen dienen klacht in", *De Standaard* 1 augustus 2003.

¹⁹⁷ X., "Ray of Hope moet stoppen", *De Standaard* 30 september 2003.

geweest met een groep adoptieouders die naar Vietnam was gereisd om daar een adoptiekindje te gaan halen. Die groep heeft de slechte ervaringen aangegrepen om via connecties het verhaal in de media en zelfs tot in het Vlaams parlement te brengen. Deze adoptieouders geven wel toe dat er enkele professionele fouten gemaakt zijn bij Ray of Hope, maar geen deontologische fouten. Van kinderhandel was volgens hen geen sprake. Zelf hadden ze nog steeds voldoende vertrouwen in zowel de dienst Ray of Hope als de contactpersoon in Vietnam, die ze zelf ontmoet hadden en volgens hen een heel bekwaam persoon was die zich 100% inzette voor de kinderen. Aan de afkomst van hun adoptiekinderen hebben ze nooit getwijfeld.¹⁹⁸

107. Volgens Dhr. Jan Van De Velde zijn bij de adopties vanuit Vietnam zeker en vast enkele zaken grondig fout gegaan. Bovendien noemt hij Haïti als één van de landen waar kinderhandel en adoptie nauwelijks van elkaar te onderscheiden zijn. Een adoptieorganisatie is maar zo goed te vertrouwen als haar correspondenten ter plaatse. Bij het uitkiezen van deze correspondenten heeft Ray of Hope volgens hem enkele fouten gemaakt. Ray of Hope had niet voldoende kennis van de situatie in de landen waarmee de dienst samenwerkte. Ook het Ministerie van Buitenlandse Zaken had de adoptiedienst reeds verschillende malen gewaarschuwd.¹⁹⁹

108. Momenteel bestaat de adoptiedienst Ray of Hope nog steeds, maar ze werd door nieuwe personen heropgericht na de hierboven beschreven problemen. De adoptiedienst regelt op dit moment adopties van kinderen uit Ethiopië en Sri Lanka. Bovendien bevindt de dienst zich in een voorbereidende fase voor een eventuele heropstart met Haïti en Vietnam. Hier kunnen toch wel vragen bij gesteld worden, aangezien het hier gaat om twee landen die nog steeds een slechte reputatie genieten op het vlak van adoptie en kinderhandel.

c. De Kerk en illegale adoptie

109. In het boek 'Kleine zondaars – Kerk en kinderhandel'²⁰⁰ doet victimologe en gerechtsdeskundige Carine Hutsebaut het verhaal van Hilde, die als jonge vrouw verkracht werd door een priester. Hilde kwam in een opvangcentrum in Lommel terecht, dat geleid werd door de katholieke kerk. Daar werden in de jaren 70 en 80 van de twintigste eeuw honderden jonge

¹⁹⁸ Gesprek met adoptieouders, 1 april 2009 en enquête bij adoptieouders, maart-april 2009.

¹⁹⁹ Gesprek met Dhr. Jan Van De Velde, adviseur-generaal bij de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 15 april 2009.

²⁰⁰ C. HUTSEBAUT, *Kleine zondaars – Kerk en kinderhandel*, Antwerpen, Houtekiet, 2003, 213p.

zwangere vrouwen opgesloten op de zolder, maandenlang van de buitenwereld afgezonderd en uitgebuit. Ook in Kasterlee, Antwerpen en Oostende was een dergelijk opvangcentrum dat geleid werd door de katholieke kerk. Wanneer een van de meisjes op het punt stond te bevallen, werd ze naar Frankrijk gebracht, waar het volgens de wet niet verplicht is dat de naam van de moeder in de geboorteakte wordt vermeld. Het kind werd direct na de bevalling van de moeder weggenomen. Vrouwen werden gedwongen een verklaring van afstand te tekenen, en wanneer ze dit niet deden, werd hun baby gewoon van hen afgenomen. De kinderen werden verkocht voor adoptie in België of in het buitenland. Honderden vrouwen werden op deze manier van hun kind beroofd. Niet alleen de katholieke kerk maar ook dokters, vroedvrouwen, verpleegsters, notarissen en advocaten zaten mee in het complot. Adoptieprocedures werden handig omzeild en zowel Belgische als Franse wetgeving werd met de voeten getreden

110. Frankrijk, Spanje, Italië en Luxemburg zijn de enige Europese landen waar anonieme bevalling mogelijk is²⁰¹. Zowat overal ter wereld geldt het principe '*Mater semper certa est*'. Deze Franse wetgeving kwam tot stand als reactie op de zwangerschappen die ontstonden tijdens de oorlog. Wanneer hun man voor maanden of jaren weg was naar het front, zochten vrouwen affectie bij andere mannen. Daarnaast werden ook veel vrouwen verkracht. Dit werd in het christelijke Frankrijk als een grote schande gezien. Om het gezin, dat de hoeksteen van de samenleving vormde, te vrijwaren, werd de mogelijkheid voorzien om anoniem te bevallen. Vrouwen konden dan hun leven verder zetten zonder dit ongewenst kind, en doen alsof er niets gebeurd was.²⁰²

111. In België is een anonieme bevalling niet mogelijk. In de artikelen 361 tot 363 Sw. worden de misdaden en wanbedrijven omschreven strekkende tot het verhinderen of vernietigen van het bewijs van de burgerlijke staat van kinderen. Artikel 361 Sw. stelt de personen strafbaar die geboden zijn de geboorte van een kind aan te geven en die aangifte niet doen overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 55 en 56 BW, en de personen die verplicht zijn kennis te geven van een bevalling aan de ambtenaar van de burgerlijke stand en die kennisgeving niet doen. De akte van geboorte van een kind vermeldt volgens artikel 57, 2° BW het jaar, de dag, de plaats van geboorte, de naam, de voornamen en de woonplaats van de moeder en de vader, zo de afstamming langs vaderszijde vaststaat.

²⁰¹ Raadgevend Comité voor Bio-ethiek, Advies betreffende de problematiek van anonieme bevallingen, 12 januari 1998, nr. 4, https://portal.health.fgov.be/pls/portal/docs/PAGE/INTERNET_PG/HOMEPAGE_MENU/GEZONDHEIDZORG1_MENU/OVERLEGSTRUCTUREN1_MENU/COMITEES1_MENU/BIOETHISCHECOMISSIE1_MENU/AVIS22_MENU/AVIS25_DOCS/ADVIES4-ANO%20BEVAL.PDF, 2.

²⁰² C. HUTSEBAUT, *Kleine zondaars – Kerk en kinderhandel*, Antwerpen, Houtekiet, 2003, 38.

112. Er werden reeds verschillende wetsvoorstellen ingediend om ook in België anonieme bevallingen mogelijk te maken.²⁰³ Situaties uit Frankrijk tonen echter aan dat de mogelijkheid anoniem te bevallen de deur openzet voor verschillende vormen van misbruik en illegale adoptie. Wanneer de naam van de moeder niet in de geboorteakte wordt opgenomen, kan om het even welke man het kind als het zijne erkennen en eventueel samen met zijn echtgenoot of echtgenote opvoeden. Bovendien is de anonieme bevalling volledig strijdig met het IVRK. Ook Unicef België wijst er in een rapport van januari 2009 op dat de anonieme bevalling in strijd is met de kinderrechten.²⁰⁴ Volgens het IVRK moeten alle beslissingen met betrekking tot een kind genomen worden in het hoogste belang van dit kind. Bij anonieme bevallingen wordt meer waarde gehecht aan het respect voor het privéleven van de moeder dan aan het belang van het kind. Artikel 7 van het IVRK bepaalt dat elk kind het recht heeft om zijn geboorteouders te kennen, om in de mate van het mogelijke door hen te worden opgevoed en om toegang te krijgen tot de informatie die hem of haar aanbelangt. Dit recht wordt volledig genegeerd wanneer men de anonieme bevallingen mogelijk maakt.

113. Met het wetsvoorstel tot invoering van de discrete bevalling²⁰⁵ probeerde men deels aan deze tekortkomingen tegemoet te komen. De belangen van het kind worden hier zoveel mogelijk verzoend met de belangen van de ouders, zowel op korte als op langere termijn. Bij de discrete bevallingen wordt een register aangelegd waarin een aantal gegevens worden opgenomen betreffende de afstandsmoeder. Via deze gegevens kunnen het afstandskind en de ouder later in contact treden met elkaar. Hiervoor dient de moeder wel steeds haar toestemming te geven.

Hoewel bij de discrete bevalling de rechten van het kind beter worden gewaarborgd valt het ook hier niet uit te sluiten dat van de procedure misbruik zal worden gemaakt. De rechten van het kind komen bij deze regeling nog steeds in het gedrang. Te verwachten valt dat draagmoeders enthousiast van deze regels gebruik zullen maken om te vermijden dat hun naam in de geboorteakte wordt vermeld. Dit wetsvoorstel biedt hen immers nog steeds de kans om te weigeren dat hun identiteit wordt doorgegeven aan hun kind. Er bestaat dan ook zeker en vast een kans dat wanneer dit wetsvoorstel wordt goedgekeurd, deze wetgeving zal aangewend worden om illegale adopties te regelen.

²⁰³ Wetsvoorstel (P. MONFILS) tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en de op 14 juli 1994 gecoördineerde wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen ten einde de mogelijkheid in te voeren om naamloos te bevallen, *Parl. St. Senaat* 1999-2000, nr. 2-89/1.

²⁰⁴ UNICEF, *Discrete...anonieme bevalling: welke rechten heeft het kind? Standpunt Unicef België, januari 2009*, www.unicef.be/MFiles/UNICEF%20Discrete%20BevallingNL.pdf, 2.

²⁰⁵ Wetsvoorstel (P. VANKRUNKELSVEN et al.) tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat betreft het discreet bevallen, *Parl. St. Senaat* 2008-2009, nr. 4-1026/1.

d. De problematiek van het draagmoederschap en de onderschuiving

114. In mei 2005 kwam een Belgische zaak van babyhandel aan het licht. Een draagmoeder had haar kindje, dat beloofd was aan een Limburgs koppel en waarvan de man uit Limburg ook de biologische vader was, verkocht aan een echtpaar uit Nederland. Voordien had ze de baby via internet ook aangeboden aan een homokoppel, aan wie ze €10.000 had gevraagd voor de baby.²⁰⁶ Het kind werd bekend als baby Donna en werd het onderwerp van jarenlang getouwtrek tussen de biologische vader en de adoptieouders.

In juli 2008 verkocht een Gents koppel hun pasgeboren kindje om financiële redenen aan een echtpaar uit Nederland.²⁰⁷ Op deze manier maakte het koppel zich schuldig aan het misdrijf onderschuiving, waarop volgens artikel 363 Sw. een gevangenisstraf staat van zes maanden tot vijf jaar. Enkele maanden later verkocht een vrouw, die zich bij meerdere paren als draagmoeder had aangeboden en van hen geld had ontvangen, haar tweeling aan een vriendin. Ze ontving €10.000 voor de kinderen.²⁰⁸

115. Deze schrijnende gevallen tonen aan dat kinderhandel ook in België nog geregeld voorkomt. Via het internet zoeken ouders die naar een kind verlangen, vaak koppels uit Nederland, contact met vrouwen die voor hen een kind willen baren. Deze draagmoeders durven al eens misbruik maken van de kinderwens van de wensouders en vragen hiervoor een hoge som geld.

116. In een brief van 3 september 1996 aan de Nationale Raad van de Orde der Geneesheren wees Kind en Gezin eveneens op praktijken van onderschuiving in materniteiten waarbij gynaecologen en huisartsen betrokken waren.²⁰⁹

117. In België is het draagmoederschap niet wettelijk geregeld, en dus ook niet verboden. Dit zorgt voor heel wat rechtsonzekerheid. Wanneer winst wordt gemaakt door middel van draagmoederschap kan de draagmoeder in België vervolgd worden voor ontterende behandeling van het kind. Bovendien is een overeenkomst betreffende het draagmoederschap strijdig met de openbare orde en dus absoluut nietig.²¹⁰

Volgens artikel 57 BW is de vrouw die van een kind bevallen is automatisch de moeder van het kind. Dit is het principe '*Mater semper certa est*'. De draagmoeder zal dus steeds de wettelijke moeder van

²⁰⁶ V. BEEL, "Onderzoek naar kinderhandel", *De Standaard* 24 mei 2005.

²⁰⁷ X., "Verkochte Gentse baby 'geen tweede Baby D.'", *De Standaard* 22 november 2008.

²⁰⁸ X., "Commerciële draagmoeder riskeert zeven jaar cel" *De Standaard* 5 december 2008.

²⁰⁹ M. VAN LIL, "Adoptiebemiddeling", *T. Orde Geneesh.*, 1996, afl. 76, 23.

²¹⁰ M. PEERAER, "Acht handen op één buik: draagmoederschap besproken", *Antenne* 2006, afl. 4, (50) 51.

het kind zijn. Wanneer men deze regel niet respecteert en het kind in de geboorteakte toeschrijft aan een andere vrouw maakt men zich schuldig aan het misdrijf onderschuiving. Bovendien is hier ook sprake van valsheid in geschrifte, aangezien het kind in de registers van de burgerlijke stand zal worden ingeschreven door middel van een geboorteakte die niet met de werkelijkheid overeenstemt.

118. De laatste jaren werden verschillende wetsvoorstellen ingediend die een regeling betreffende het draagmoederschap bewerkstelligen.²¹¹ De verschillende wetsvoorstellen komen op één punt allemaal overeen: commercieel draagmoederschap moet verboden worden. Om dit te bewerkstelligen werden ook reeds aparte wetsvoorstellen ingediend die beogen een strafbaarstelling in te voeren voor het commercieel draagmoederschap en voor het maken van reclame hiervoor.²¹²

119. Ondanks de vele wetsvoorstellen van de laatste jaren is er nog steeds geen wettelijke regeling. Het draagmoederschap blijkt een moeilijk ethisch en politiek punt te zijn. Ook in andere landen zijn de houdingen tegenover draagmoederschap heel uiteenlopend. In het Verenigd Koninkrijk is draagmoederschap toegestaan voor zover het geen winst oplevert. Niet-commerciële tussenpersonen zijn hier eveneens toegestaan. De Verenigde Staten hebben voorzien in een reglementering van het draagmoederschap op commerciële basis. Commerciële ondernemingen vervullen hier de rol van tussenpersoon tussen de wensouders en de draagmoeders. Europese landen zoals Frankrijk, Zwitserland en Duitsland hebben het draagmoederschap verboden. In Nederland is er nog geen wettelijke regeling uitgewerkt, maar wordt de problematiek sinds 1997 geregeld door een advies van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Volgens dit advies mag draagmoederschap niet commercieel zijn. De praktische regeling werd uitgewerkt in een richtlijn van de Nederlandse Vereniging voor Obstetrie en Gynecologie. Hierin worden enkele aanbevelingen gedaan voor artsen en worden enkele strikte medische aanwijzingen en inclusiecriteria opgenomen.²¹³

²¹¹ Wetsvoorstel (P. MAHOUX) betreffende het draagmoederschap, *Parl. St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-633/1; Wetsvoorstel (C. DEFRAIGNE) betreffende de draagmoeders, *Parl. St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-308/1; Wetsvoorstel (P. VANKRUNKELSVEN) tot regeling van het draagmoederschap, *Parl. St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-193/1.

²¹² Wetsvoorstel (W. BEKE et al.) tot bestraffing van het commercieel draagmoederschap en de publiciteit hiervoor, *Parl. St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-557/1 en Wetsvoorstel (W. BEKE et al.) tot aanvulling van het Strafwetboek met bepalingen betreffende de commercialisering van en de bemiddeling inzake draagmoederschap, *Parl. St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-555/1.

²¹³ Toelichting bij het wetsvoorstel betreffende het draagmoederschap, *Parl. St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-633/1, 1.

120. De regelingen die het draagmoederschap toelaten, al dan niet onder strenge beperkingen, gaan echter voorbij aan het principe dat elk kind recht heeft op goede ouders, en niet omgekeerd. In de adoptiewetgeving heeft men er eeuwen over gedaan om de belangen van het kind op de eerste plaats te brengen en af te stappen van het principe dat ouders recht hebben op een kind. Wanneer men het draagmoederschap gaat toelaten, wordt dit principe opnieuw ingevoerd. Het draagmoederschap dient in geen geval het belang van het kind, een belang dat bij elke aangelegenheid die een kind betreft nochtans de eerste overweging dient te zijn volgens het IVRK. Het draagmoederschap is een instelling die tegemoet komt aan de kinderwens van ouders, zonder rekening te houden met de belangen van het kind.

4. KORT BESLUIT

121. Illegale adoptie is geen kinderhandel. Althans niet volgens de wettelijke definitie van het begrip mensenhandel, dat uitbuiting als moreel element vereist. Zowel op nationaal als op internationaal vlak had men aanvankelijk enkel aandacht voor de mensenhandel met het oog op prostitutie. Uiteindelijk werd ook bij andere vormen van uitbuiting aanvaard dat het om mensenhandel ging. Op internationaal niveau wordt er de laatste jaren wel stilaan vanuit gegaan dat de verkoop van een kind en illegale adoptie vormen van kinderhandel zijn. Belangrijke documenten die hiertoe hebben geleid zijn het Facultatief Protocol bij het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind inzake de verkoop van kinderen, kinderpornografie en het Verdrag van de Raad van Europa ter bestrijding van mensenhandel. Op Belgisch niveau is het verhandelen van een kind met het oog op adoptie strikt genomen nog steeds niet strafbaar.

122. De schendingen van de adoptiewetgeving vinden plaats in verschillende stadia van het adoptieproces. Om meer kinderen voor adoptie beschikbaar te krijgen, worden baby's en jonge kinderen ontvoerd of gekocht van de ouders. Hierbij worden de rechten van deze kinderen en van hun biologische ouders op zeer ernstige wijze geschonden. Ook kandidaat-adoptieouders begaan soms misdrijven bij het tot stand brengen van een adoptie, zoals het vervalsen van documenten. Aangezien door de strenge wetgeving niet iedereen in aanmerking komt om een kind te adopteren zoekt men soms andere manieren, zoals het draagmoederschap, de onderschuiving of de valse erkenning van een kind. Het internet kan als een belangrijke vergemakkelijkende factor beschouwd worden bij het tot stand brengen van de illegale adopties.

123. Enkele voorbeelden zoals India, Roemenië, Cambodja en Guatemala tonen aan dat de wanpraktijken nog lang niet uitgeroeid zijn. Hoewel meer en meer landen hun adoptiewetgeving aanpassen aan de internationale regelgeving, zijn er toch nog steeds heel wat schendingen van deze regelgeving.

Het aantal illegale adopties in België kan onmogelijk bepaald worden. Toch kunnen we stellen dat ook hier kinderen terecht komen die het slachtoffer zijn geworden van kinderhandelaars. Ook over het misdrijf onderschuiving zijn geen cijfers bekend, maar we kunnen ervan uit gaan dat in ons land nu en dan kinderen in de geboorteakte worden toegeschreven aan een vrouw die niet de werkelijke moeder is. Bovendien heeft ons land geen uitgewerkte regeling van het draagmoederschap, waardoor van deze instelling gebruik gemaakt wordt om de kinderwens van ouders in vervulling te laten gaan. Hierbij wordt evenwel over het hoofd gezien dat ouders geen recht hebben op een kind, en dat bij een aangelegenheid die kinderen betreft de belangen van dit kind op de eerste plaats komen.

V. Internationale regelgeving ter bescherming van het kind bij internationale adoptie

1. EUROPESE UNIE

124. De Europese Unie werd na de Tweede Wereldoorlog opgericht en had als doelstellingen vrede, stabiliteit en welvaart te brengen. Deze doelstellingen wilde men verwezenlijken door de uitbouw en samenwerking op economisch vlak. Aanvankelijk was er binnen de Europese Unie dan ook weinig aandacht voor mensenrechten en kinderrechten.

Het is hoofdzakelijk de verdienste van het Hof van Justitie dat op het niveau van de Europese Unie langzamerhand een effectief systeem voor de bescherming van de grondrechten is uitgewerkt. Het Hof gaf in het arrest Stauder te kennen dat het de eerbiediging verzekerde van de fundamentele rechten van de mens die besloten liggen in de algemene beginselen van gemeenschapsrecht.²¹⁴ De rechtspraak van het Europees Hof werd heel sterk geïnspireerd door het EVRM.

In 1997 werd het Verdrag van Amsterdam²¹⁵ ondertekend. Hierin werd voor het eerst veel aandacht geschonken aan de mensenrechten. In artikel 6, lid 2 van het Verdrag betreffende de Europese Unie werden wijzigingen aangebracht om het principe van eerbiediging van de mensenrechten en fundamentele vrijheden te bestendigen.

Intussen werden verschillende resoluties en verklaringen aangenomen die specifiek betrekking hebben op mensenrechten, rechten van kinderen en/of adoptie. Enkele hiervan, die betrekking hebben op Guatemala, Cambodja en Roemenië, werden hierboven reeds vermeld.

a. Europees Handvest van de Grondrechten

125. Op 7 december 2000 werd tijdens de Europese Top van Nice het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie²¹⁶ ondertekend en plechtig afgekondigd door het Europees Parlement, de Raad en de Commissie. In dit Handvest worden de traditionele burgerrechtelijke en politieke rechten en de economische en sociale rechten in één tekst samengebracht. Veel van de rechten opgenomen in het Handvest komen overeen met bepalingen uit het EVRM. In artikel 53 van

²¹⁴ HvJ 12 november 1969, nr. 29/69, *Jur. HvJ* 1969, 419.

²¹⁵ Verdrag van Amsterdam van 2 oktober 1997 houdende wijziging van het verdrag betreffende de Europese Unie, de verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en sommige bijhorende akten, *Pb. C* 10 november 1997, afl. 340, 1-144.

²¹⁶ Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, *Pb. C* 18 december 2000, afl. 364, 1-22.

het Handvest wordt deze relatie tussen het Europees Handvest en het EVRM bepaald. Geen enkele bepaling van het Handvest mag worden uitgelegd als zou zij een beperking vormen van of afbreuk doen aan de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden welke binnen hun respectieve werkingssfeer worden erkend door het recht van de Unie, het internationaal recht en internationale overeenkomsten waarvan de Unie, de Gemeenschap of alle lidstaten partij zijn.

126. Artikel 21 van het Handvest omvat het verbod op elke vorm van discriminatie, waaronder ook discriminatie op basis van leeftijd.

In artikel 24 wordt speciale aandacht gegeven aan de rechten van kinderen. Volgens dit artikel hebben kinderen recht op de nodige bescherming en zorg. Ze mogen vrijelijk hun mening uiten, en in aangelegenheden die hen betreffen wordt passend belang gehecht aan hun mening in overeenstemming met hun leeftijd en rijpheid. De belangen van het kind vormen de eerste overweging bij alle handelingen betreffende kinderen. Bovendien heeft ieder kind recht op regelmatige persoonlijke betrekkingen en rechtstreekse contacten met zijn beide ouders, tenzij dit tegen zijn belangen indruist.

De bepalingen van het Handvest zijn gericht tot de instellingen en organen van de Unie met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel en tot de lidstaten, uitsluitend wanneer zij communautaire wetgeving uitvoeren (art. 51). Het Handvest verbindt de staten niet deze rechten op te nemen in hun gewone nationale wetgeving. Aangezien de adoptie een burgerlijke materie betreft, waarvoor de Europese Unie weinig of geen bevoegdheden heeft, zijn deze bepalingen hier niet van essentieel belang.

Bovendien kan gesteld worden dat de rechten die in artikel 24 opgenomen zijn niet echt vernieuwend zijn voor de adoptie. Er werd reeds in talrijke andere verdragen bepaald dat de belangen van het kind de voornaamste overweging dient te zijn, en dat met de mening van het kind rekening moet gehouden worden. Uit het recht van het kind om op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen te hebben met zijn ouders kunnen we afleiden dat de adoptie, zeker wanneer hierdoor alle contact met de ouders verbroken wordt, een *ultimum remedium* dient te zijn.

Artikel 24 van het Handvest gaat op sommige vlakken verder dan het IVRK. Het IVRK is dan ook een minimumnorm die gerespecteerd dient te worden, en niets staat in de weg dat verdergaande regels worden afgekondigd.

127. De Europese Raad van Nice had ervoor gekozen dat het Europees Handvest een louter politieke verklaring zou zijn. Verschillende instanties hebben er voor en na de afkondiging voor

gepleit het Handvest juridisch bindend te verklaren.²¹⁷ Intussen werd op 13 december 2007 het Verdrag van Lissabon²¹⁸ ondertekend. In dit verdrag wordt het Handvest expliciet van toepassing verklaard en krijgt het dezelfde juridische waarde als een verdrag. Bovendien wordt in het nieuwe artikel 6, zoals zal gewijzigd worden door het Verdrag van Lissabon, ook bepaald dat de Unie toetreedt tot het EVRM.

Het Verdrag van Lissabon is voorlopig nog niet in werking getreden aangezien nog niet alle lidstaten het goedgekeurd hebben.

b. Resolutie van het Europees Parlement over de verbetering van het recht en de samenwerking tussen de lidstaten op het gebied van de adoptie van minderjarigen²¹⁹

128. Deze Resolutie werd goedgekeurd door het Europees Parlement op 12 december 1996. Een resolutie houdt slechts een intentieverklaring in met betrekking tot het beleidsprogramma en heeft dus geen bindende rechtskracht. Toch kan een resolutie enige gevolgen hebben op wetgevend vlak. Zo kan ze verduidelijken welke interpretatie dient te worden gegeven aan verdragsbepalingen en bindende handelingen van gemeenschapsrecht, zonder dat de resolutie hier evenwel wijzigingen mag aan aanbrengen.²²⁰ Bovendien kan met een aangenomen resolutie rekening gehouden worden in vervolgdokumentten over hetzelfde onderwerp.

129. Het Europees Parlement wijst er in deze resolutie op dat het essentiële doel van een adoptie het welzijn van het adoptiekind en de bescherming van zijn rechten is. Minderjarigen hebben voor zover mogelijk het recht door hun oorspronkelijke ouders te worden opgevoed. Interlandelijke adoptie is een maatregel die slechts kan worden overwogen wanneer het volstrekt onmogelijk blijkt te zijn dat het kind bij zijn oorspronkelijke gezin of bij een pleeg- of adoptiegezin in zijn land van oorsprong blijft.

130. In deze resolutie wordt bepaald dat iedere wettelijke of bestuurlijke maatregel om adoptie te vergemakkelijken moet worden ingepast in een krachtig beleid van economische en sociale bijstand

²¹⁷ F. Debussere, "Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie", *Jura Falc.* 2001-2002, 39-88 en http://law.kuleuven.be/jura/art/38n1/debussere.htm#_ftn20.

²¹⁸ Verdrag van Lissabon van 13 december 2007 tot wijziging van het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, *Pb.* C17 december 2007, afl. 306, 1-271.

²¹⁹ Resolutie van het Europees Parlement van 12 december 1996 over verbetering van het recht en de samenwerking tussen de lidstaten op het gebied van de adoptie van minderjarigen, *Pb.* C20 januari 1997, afl. 20, 176.

²²⁰ K LENAERTS en P. VAN NUFFEL, *Europees recht: in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2003, 694.

voor gezinnen die in moeilijkheden verkeren, teneinde het verlaten van minderjarigen of hun opname in een instelling te voorkomen. Deze bepaling bekrachtigt de visie dat interlandelijke adoptie slechts een *ultimum remedium* mag zijn. Landen moeten de nodige maatregelen nemen om het kind in zijn eigen omgeving te laten opgroeien. Er moet voor gezorgd worden dat zo weinig mogelijk kinderen dienen geadopteerd te worden, zowel intern als internationaal.

Om ervoor te zorgen dat het kind in het eigen land kan worden geadopteerd, worden de landen ook opgeroepen om in hun nationaal recht de mogelijkheid op te nemen dat alleenstaanden een kind adopteren wanneer het belang van het kind dit vereist en adoptie door een echtpaar onmogelijk is. Hoewel wordt overwogen dat een adoptiekind vooral gebaat is als het wordt opgenomen in een gezin bestaande uit een vader en een moeder hecht, men dus meer belang aan de vereiste dat het kind in eigen land wordt geadopteerd dan aan de vereiste dat het door zowel een vader als een moeder wordt geadopteerd.

Het Europees Parlement wijst bovendien ook op het belang van het Haags Adoptieverdrag en roept de lidstaten op dit zo snel mogelijk te ratificeren en druk uit te oefenen op herkomstlanden van adoptiekinderen om eveneens dit verdrag te ratificeren. Betreffende de adoptieprocedure worden enkele voorstellen gedaan, die moeten leiden tot een betere harmonisering in de verschillende lidstaten, een betere voorbereiding van de aspirant-adoptieouders en een beter toezicht door de overheid. Er wordt nadruk gelegd op de nodige samenwerking met de landen van herkomst van adoptiekinderen en de rol van de Raad van Europa hierin.

Bovendien acht het Parlement het absoluut noodzakelijk dat de Raad zo snel mogelijk een gemeenschappelijk optreden vaststelt, gericht op de bestrijding van het illegaal binnenbrengen van kinderen en de preventie en de bestrijding van het ontvoeren van en de handel in kinderen.

Daarnaast wordt ook nog eens de nadruk gelegd op het beginsel dat adoptie is gericht op de rechten van het kind en niet op die van volwassenen. Alle lidstaten dienen dit concept op te nemen in hun nationale wetgeving.

131. In deze resolutie worden heel wat maatregelen aanbevolen om de belangen van het kind bij adoptie te vrijwaren. Jammer genoeg is deze resolutie niet afdwingbaar en is de juridische waarde ervan dus heel beperkt. Toch kan het als positief beschouwd worden dat de Europese Unie duidelijk bezig is met de problemen die zich stellen bij de interlandelijke adopties. Vooral de oproep van de Raad om zo spoedig mogelijk een gemeenschappelijk optreden vast te stellen, gericht op de bestrijding van ontvoering van en handel in kinderen is hierbij van groot belang. Daarnaast wordt aan

de Raad ook gevraagd de mogelijkheid te overwegen de Europol-taken uit te breiden tot het controleren van netwerken die handel in kinderen voor adoptie organiseren.

2. RAAD VAN EUROPA

a. Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden²²¹

132. Dit verdrag werd op 4 november 1950 in Rome ondertekend door de Ministers van Buitenlandse Zaken van de toen 13 lidstaten van de Raad van Europa. Het verdrag bevat enkele fundamentele rechten en vrijheden die de basis vormen van een menswaardig bestaan en vormt momenteel nog steeds de basis van alle mensenrechten. De verdragsstaten dienen de rechten en vrijheden gegarandeerd in het Europees verdrag te verzekeren aan eenieder die onder hun rechtsmacht ressorteert (art 1 EVRM).

133. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens dat zetelt in Straatsburg oefent toezicht uit op de naleving van de bepalingen opgenomen in het verdrag. Deze bepalingen verbinden de staten die lid zijn, en deze staten moeten er dan ook voor zorgen dat het verdrag wordt nageleefd in hun nationale wetgeving en rechtspraak. Wanneer een burger meent dat een van zijn rechten uit het verdrag geschonden zijn kan hij, na uitputting van de nationale rechtsmiddelen, een klacht indienen bij het Hof. Het Hof heeft via zijn rechtspraak de rechten die zijn vastgelegd in het verdrag verder uitgewerkt en verduidelijkt.

134. Met betrekking tot adoptie is vooral artikel 8 EVRM van belang. Dit artikel bepaalt dat eenieder recht heeft op eerbiediging van zijn privéleven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling. De Europese Commissie is van mening dat dit artikel geen recht op adoptie met zich meebrengt en ook het EHRM sluit zich hierbij aan²²².

Artikel 8 EVRM beschermt enkel de feitelijke familiebanden. Als men een kind wil adopteren is er nog geen sprake van een feitelijke familieband en wordt men bijgevolg niet beschermd door dit artikel.²²³

²²¹ Verdrag van 4 november 1950 tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, BS 19 augustus 1955, err. 19 juni 1961 (verder EVRM).

²²² EHRM 26 februari 2002, nr. 36515/97, Fretté/Frankrijk, *NJCM-Bulletin* 2002, noot P. BORGS, 1044-1056 en www.echr.coe.int.

²²³ P. SENAEVE en P. LEMMENS, *De betekenis van de mensenrechten voor het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 79.

Ook het Hof van Cassatie is deze mening toegedaan. In een arrest van 10 april 2003²²⁴ oordeelde het Hof dat artikel 8 EVRM de staten niet verplicht om een persoon het statuut van adoptant of geadopteerde toe te kennen. Artikel 8 waarborgt niet het recht om te adopteren.²²⁵

Wanneer aanvaard zou worden dat artikel 8 EVRM wel een recht op adoptie zou impliceren, zoals door verschillende partijen reeds werd aangevoerd voor het Hof, zou dit volledig in strijd zijn met de belangen van het kind. Dit zou immers betekenen dat geen vereisten meer mogen worden gesteld aan de ouders qua geschiktheid om te adopteren, iedereen zou immers in aanmerking moeten komen. Het behoeft weinig uitleg dat kinderen die hierdoor bij onbekwame adoptieouders terecht komen ernstig in hun belangen worden tekortgedaan. Deze rechtspraak van het EHRM en van het Hof van Cassatie kan dan ook als enige juiste beschouwd worden.

Het Europese Hof is wel van oordeel dat een door een lidstaat toegekend recht inzake adoptie onder artikel 8 EVRM valt, evenwel zonder te verduidelijken onder welk element van deze bepaling.²²⁶ Hierbij vereist het Hof zelfs niet dat er werkelijk sprake is van een familieleven tussen de adoptant en de adoptandus. De adoptieve afstamming volstaat om de bescherming te genieten van artikel 8 EVRM.²²⁷

In een aantal arresten²²⁸ diende het Hof zich uit te spreken over de overeenstemming tussen artikel 8 EVRM en een adoptie waarbij minstens één ouder hiertoe niet had toegestemd. Het Europees Hof was hierbij van mening dat de oorspronkelijke ouders van het kind steeds moeten kunnen tussenkomen in de adoptieprocedure, aangezien de adoptie een inmenging vormt in het recht op bescherming van hun gezinsleven.²²⁹ Een uitzondering hierop was het arrest *Söderbäck t. Zweden*, waarin het Hof oordeelde dat de adoptie door de stiefvader tegen de wil van de oorspronkelijke vader geen schending uitmaakte van zijn recht op gezinsleven, aangezien de contacten tussen de

²²⁴ Cass. 10 april 2003, AR C020112F/1, *NJV* 2003, 1111, noot RDC en www.cass.be.

²²⁵ G. VERSCHULDEN, "Adoptie is geen mensenrecht", *Juristenkrant*, afl. 75, 8 oktober 2003, 14.

²²⁶ J. VANDE LANOTTE en Y. HAECCK, *Handboek EVRM, Deel 2: Artikelsgewijze commentaar*, I, Antwerpen, Intersentia, 2004, 744-745.

²²⁷ EHRM 22 juni 2004, nr. 78028/01 en 78030/01, *Pini en Bertani & Manera en Atripalde/Roemenië*, zoals geciteerd in P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 290.

²²⁸ EHRM 26 mei 1994, nr. 16969/90, *Keegan/Ierland*, EHRM 16 november 1999, nr. 31127/96, *E.P./Italië*; EHRM 16 juli 2002, nr. 56547/00, *P., C. en S./Verenigd Koninkrijk* en EHRM 28 oktober 1998, nr. 113/1997/897/1109, *Söderbäck/Zweden*, zoals geciteerd in P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 291.

²²⁹ P. SENAËVE en P. LEMMENS, *De betekenis van de mensenrechten voor het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 79.

vader en zijn kind zeer beperkt waren gebleven en het kind sinds kort na de geboorte door zijn stiefvader was opgevoed.²³⁰

135. In artikel 12 EVRM wordt het recht omschreven van mannen en vrouwen van huwbare leeftijd te huwen en een gezin te stichten volgens de nationale wetten welke de uitoefening van dit recht beheersen. Ook dit artikel omvat volgens het Hof en de Commissie geen recht op adoptie. De Commissie heeft de adoptie wel erkend als een middel om een gezin te stichten, maar dit houdt niet in dat artikel 12 EVRM een recht op adoptie toekent.²³¹

Sommige auteurs zijn van mening dat artikel 12 EVRM wel een recht op adoptie omvat. Volgens hen is dit de enige logische interpretatie van dit artikel, aangezien anders de vruchtbaarheid een noodzakelijke voorwaarde wordt voor het recht om te huwen en een gezin te stichten.²³² Deze stelling valt echter niet te rijmen met de algemene vereiste dat de adoptie steeds in het belang van het kind moet zijn. Het betreft hier een beslissing die een kind aangaat, en het recht van het kind op goede en bekwame (adoptie)ouders staat hier dan ook boven het recht van volwassenen om een gezin te stichten.

136. Naast deze artikelen bevat het EVRM ook nog een artikel 3, dat het verbod op foltering en op onmenselijke of vernederende behandeling betreft. Dit artikel kan eventueel aangewend worden om landen die te weinig maatregelen nemen om de kinderhandel en illegale adopties te bestrijden op de vingers te tikken wanneer men aanvaardt dat het verkopen van een kind voor adoptie een vernederende behandeling uitmaakt.

b. Europese Overeenkomst inzake de adoptie van kinderen²³³

137. Deze overeenkomst van 24 april 1967 kwam tot stand met als doelstelling de wetten van de lidstaten in overeenstemming te brengen en rechtsconflicten te vermijden wanneer bij een adoptie het kind van de ene staat naar een andere staat moet worden overgebracht. Vanwege het feit dat de interlandelijke adoptie nog niet zo vaak voorkwam op het moment dat deze overeenkomst werd

²³⁰ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 291.

²³¹ J. VANDE LANOTTE en Y. HAECK, *Handboek EVRM, Deel 2: Artikelsgewijze commentaar*, II, Antwerpen, Intersentia, 2004, 63.

²³² J. VELU en R. ERGEC, *La Convention européenne des Droits de l'Homme*, Brussel, Bruylant, 1990, nr. 705, zoals geciteerd in J. VANDE LANOTTE en Y. HAECK, *Handboek EVRM, Deel 2: Artikelsgewijze commentaar*, II, Antwerpen, Intersentia, 2004, 63.

²³³ European Convention on the Adoption of Children, Straatsburg, 24 april 1967, <http://conventions.int/Treaty/en/Treaties/Html/058.htm>.

aangenomen, en vanuit de overweging dat de interlandelijke adoptie enkel een specifiek geval is van adoptie in het algemeen, meende men een goede veiligheidscontrole voor internationale adoptie te kunnen garanderen door de adoptie in het algemeen te regelen in een overeenkomst.²³⁴ Er werd een lijst opgesteld van een aantal minimale principes betreffende de adoptiepraktijk die elke contracterende partij dient te implementeren in zijn nationale wetgeving. Daarnaast werd een aanvullende reeks principes opgesteld betreffende dewelke de lidstaten vrij zijn om de bepalingen uitwerking te geven wanneer ze dit passend achten.²³⁵

138. Deel 1 van de overeenkomst bevat enkele bepalingen betreffende verbintenissen van de lidstaten en het toepassingsgebied. Deze overeenkomst heeft enkel betrekking op de wettelijke adoptie van een kind dat op het ogenblik van de adoptie de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt, nog niet is getrouwd en niet wettelijk geacht wordt meerderjarig te zijn (art.3).

139. In het tweede deel worden enkele essentiële bepalingen omschreven betreffende de adoptie van kinderen. De belangrijkste bepaling hier is artikel 8, waarin de vereiste wordt omschreven dat een adoptie enkel kan worden toegestaan indien ze plaatsvindt in het hoger belang van het kind. In zekere zin is dit het enige essentiële principe voor een goede regelgeving betreffende adoptie. Dit principe is onontbeerlijk, maar op zichzelf genomen is het onvoldoende effectief. De andere artikelen zijn dus in feite een uitwerking van dit principe, die deze bepaling preciseren en de reikwijdte van de toepassing ervan bepalen.²³⁶

Zo zal een adoptie enkel geldig zijn indien ze is toegekend door een juridische of administratieve autoriteit (art. 4), moeten bepaalde mensen hun toestemming gegeven hebben tot de adoptie, moet voor deze toestemming een redelijke wachtermijn gerespecteerd worden na de geboorte (art. 5) en dienen ook de adoptanten aan een aantal voorwaarden te voldoen (art. 6, art. 7 en art. 9). De adoptie moet zowel voor de adoptanten als voor de geadopteerde dezelfde gevolgen hebben als zou het gaan om een biologische afstammingsband (art. 10).

Betreffende de bestrijding van illegale interlandelijke adoptie zijn vooral de artikelen 14 en 15 van belang. Volgens artikel 14 dienen de herkomstlanden van adoptiekinderen bij interlandelijke adoptie onmiddellijk trachten te bewerkstelligen dat de informatie, gevraagd door het land waar het kind wordt geadopteerd, wordt verstrekt. Staten moeten, indien nodig, voldoende samenwerken voor het verkrijgen van informatie betreffende de adoptie.

²³⁴ European Convention of the Adoption of Children: Explanatory Report, ETS No. 058, <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/058.htm>, 3.

²³⁵ *Ibid*, 5.

²³⁶ *Ibid*, 7

In artikel 15 wordt de verplichting opgelegd een bepaling op te nemen om enig onredelijk geldelijk voordeel, voortvloeiend uit het feit een kind af te staan voor adoptie, te verbieden.

140. Deze overeenkomst werd niet geratificeerd door België. In een resolutie van het Europees Parlement over de situatie van de grondrechten in de Europese Unie van 2002²³⁷ werd ons land, samen met Spanje, Finland en Nederland ertoe opgeroepen deze overeenkomst te ondertekenen en te ratificeren. Ook Frankrijk en Luxemburg, die de overeenkomst wel al hadden ondertekend, werden verzocht deze te ratificeren. België is vandaag de dag nog steeds niet aan deze oproep tegemoet gekomen, Nederland en Spanje trouwens ook niet.

Deze bepalingen zijn zeker en vast niet voldoende om illegale praktijken betreffende de adoptie te bestrijden. De aandacht voor situaties waarbij kinderen verkocht of ontvoerd worden is zeer beperkt. Hoewel het verdrag momenteel op heel wat vlakken verouderd is, kunnen we toch stellen dat het een heel belangrijk document is geweest op het vlak van adopties. Dit is de eerste bindende verklaring specifiek gericht op de bescherming van de belangen van het kind en de bestrijding van ongeoorloofde praktijken bij de adoptie van een kind. Een groot deel van de bepalingen kan ook vandaag nog als zeer relevant beschouwd worden.

c. Aanbeveling 1065 (1987) van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa over de kinderhandel en andere vormen van kinderuitbuiting²³⁸

141. Kinderen hebben het recht grootgebracht te worden in een veilige en menselijke omgeving, en de maatschappij heeft de verplichting hen te beschermen en te waken over hun belangen. Vanuit deze overtuiging is de aanbeveling over kinderhandel en andere vormen van kinderuitbuiting tot stand gekomen.

142. In deze aanbeveling wijst de Parlementaire Vergadering op het essentieel belang dat de lidstaten enkele maatregelen nemen om de belangen van de kinderen te beschermen, waaronder ook maatregelen met betrekking tot internationale adoptie, om op die manier de kinderhandel en illegale adoptie te bestrijden (art. 6a en 6b). Zo worden de lidstaten die dit nog niet gedaan hebben aangemoedigd enkele verdragen te ondertekenen en te ratificeren, zoals het Verdrag van de

²³⁷ Artikel 89 van de Resolutie van het Europees Parlement over de situatie van de grondrechten in de Europese Unie (2002), *Pb. C* van 25 maart 2004, afl. 76, 412-429.

²³⁸ Recommendation 1065 (1987) of the Council of Europe on the traffic in children and other forms of child exploitation, 6 oktober 1987, www.assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta87/erec1065.htm.

Algemene Vergadering van de Verenigde Naties tot bestrijding van de handel in personen en de exploitatie van anderen van 1950, de Europese Overeenkomst inzake de adoptie van kinderen van 1967 en het Haags Verdrag inzake rechtspleging, toepasselijk recht en erkenning van uitspraken inzake adoptie.

De lidstaten worden ook verzocht in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties de Ontwerpverklaring betreffende sociale en wettelijke beginselen met betrekking tot de bescherming en het welzijn van kinderen, met speciale verwijzing naar de plaatsing in een pleeggezin en de nationale en internationale adoptie te steunen.

Daarnaast worden in deze aanbeveling de staten opgeroepen enkele beschermingsmaatregelen te nemen en de handelswijzen te verbeteren betreffende internationale adoptie (art. 6c). Zo wordt aan de lidstaten aangeraden een gedragscode en richtlijnen uit te werken voor individuen en agentschappen die van plan zijn een interlandelijke verplaatsing van een niet begeleide minderjarige te ondernemen; in de wetgeving te voorzien dat bij interlandelijke adoptie de plaatsing dient te gebeuren door een competente autoriteit of agentschap, samen met de toepassing van controles en normen gelijk aan deze die bestaan bij de nationale adoptie en te zorgen dat de plaatsing van een kind in geen geval mag leiden tot een onredelijk financieel voordeel voor degenen die erbij betrokken zijn.

Bovendien worden de staten verzocht nog enkele andere maatregelen te nemen ter bescherming van de kinderen en ter bestrijding van de kinderhandel en uitbuiting van kinderen, zoals campagnes, informatieverstrekking, aanmoedigen van onderzoek en aanneming van wetgeving en beleid tegen kinderpornografie en andere vormen van uitbuiting van kinderen (art. 6d).

143. Ook hier kunnen we stellen dat belangrijke bepalingen werden opgenomen om kinderhandel met het oog op adoptie te bestrijden en de belangen van het kind te vrijwaren. Hoewel deze maatregelen onvoldoende zullen zijn, wordt in deze aanbeveling toch een duidelijk signaal gegeven dat er iets aan de problematiek moet gedaan worden. Het gaat echter slechts om een aanbeveling, waar geen verplichtingen uit kunnen worden afgeleid voor de staten en waar niemand rechten uit kan putten. Behalve als politiek drukmiddel is de aanbeveling dan ook van beperkt belang.

d. Aanbeveling 1371 (1998) van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa over het misbruik en de verwaarlozing van kinderen²³⁹

144. De Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa roept in deze aanbeveling de lidstaten op in hun nationaal recht de nodige regels op te nemen ter bescherming tegen specifieke gevaren die kinderen bedreigen. Aanleiding voor deze aanbeveling was de vaststelling dat de rechten van kinderen en ook de psychische en fysische integriteit van kinderen, ondanks de vele regelgeving en aanbevelingen, nog steeds regelmatig geschonden werden. Seksuele uitbuiting en misbruik van kinderen kent geen grenzen, geografisch, cultureel of sociaal, en zijn kwellingen die een kordate actie en oprecht overleg en samenwerking op Europees niveau vragen.

145. De staten worden opgeroepen in hun nationale wetgeving de nodige bescherming op te nemen tegen de specifieke gevaren die kinderen bedreigen. Zo moeten kinderen beschermd worden tegen pedofilie, pornografie, prostitutie, incest, ongeschikte strafrechtelijke maatregelen, seksuele misdaden tegen minderjarigen, schadelijke sterilisatie, geweld tegen en verminking van meisjes, misbruik, de weigering van nodige verzorging en frauduleuze handelingen met het oog op adoptie (art.9).

Deze misdrijven, en vooral dan de seksuele uitbuiting, zijn misdrijven die gekenmerkt worden door het frequent voorkomen van recidive. In de meeste landen wordt een misdadiger pas veroordeeld voor recidive als ook de voorafgaande feiten op het grondgebied van dat land werden gepleegd. Hierdoor is er nood aan een overeenkomst die voorziet in de uitwisseling van relevante informatie en die bepalingen bevat betreffende het mee in overweging nemen van gelijkaardige feiten, gepleegd in andere lidstaten (art.10).

Met betrekking tot illegale adoptie worden enkele specifieke maatregelen aanbevolen om internationale bestraffing van misbruik voor adoptie mogelijk te maken. Een eerste advies is het opsporen van maffianetwerken die handel in kinderen organiseren om de adoptiemarkt aan te vullen, en die meestal niet terugdeinzen om kinderen uit de armste gebieden van ontwikkelingslanden weg te nemen bij hun familie. Daarnaast dienen staten ook de grensoverschrijdende politionele en juridische samenwerking te verbeteren om dergelijke netwerken aan te pakken. De staten moeten opgeroepen worden om het Haags Adoptieverdrag van 1993 te

²³⁹ Recommendation 1371 (1998) of the Council of Europe, Abuse and neglect of children, 23 april 1998, www.assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta98/erec1371.htm.

ratificeren. Een laatste aanbeveling die wordt gedaan om de illegale adoptie te bestrijden is het nemen van maatregelen die kinderen het recht garanderen op te groeien bij hun oorspronkelijke familie. Van dit recht kan enkel worden afgeweken indien een rechter heeft geoordeeld dat deze familie niet in staat is deze rol op zich te nemen en zich voortdurend heeft onttrokken aan de ouderlijke rechten, en wanneer deze familie een expliciete en geïnformeerde toestemming heeft gegeven om het kind te laten adopteren (art. 13j).

146. Ook hier gaat het om zeer relevante bepalingen om de strijd tegen kinderhandel in het adoptiecircuit aan te pakken, die echter weinig juridische impact hebben aangezien het slechts om een aanbeveling gaat.

e. Aanbeveling 1443 (2000) van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa: Internationale adoptie: het respecteren van de rechten van de kinderen²⁴⁰

147. De Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa erkent in deze aanbeveling dat alle kinderen rechten hebben en wijst in het bijzonder op het recht van het kind om zijn ouders te kennen, en indien mogelijk, door hen te worden opgevoed. Internationale adoptie moet een instelling zijn om kinderen een moeder en een vader te verschaffen, op een manier die hun rechten respecteert, en niet om de kinderwens van ouders te vervullen. Er bestaat niet zoiets als een recht op een kind. (art. 1)

De Raad van Europa verzet zich hevig tegen de tendens dat interlandelijke adoptie evolueert naar een handel die geregeld wordt door de economische wetten van vraag en aanbod, en gekarakteriseerd wordt door een eenrichtingsstroom van kinderen van arme landen en ontwikkelingslanden naar de meer ontwikkelde landen. De Raad veroordeelt alle misdaden die gepleegd worden om de interlandelijke adoptie te vergemakkelijken en de commerciële tendensen en praktijken, waaronder de psychologische of financiële druk op kwetsbare gezinnen, het rechtstreeks regelen van adopties, het zwanger worden voor adoptie, het vervalsen van documenten van vaderschap en adoptie via het internet (art.2).

De Raad van Europa stelt vast dat nog maar een beperkt aantal landen het Haags Adoptieverdrag hebben geratificeerd (art.4), en roept daarom het Comité van Ministers op om een duidelijke uitdrukking te geven van zijn politieke wil om te verzekeren dat de rechten van het kind worden

²⁴⁰ Recommendation 1443 (2000) of the Council of Europe, International adoption: respecting children's rights, 26 januari 2000, www.assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta00/erec1443.htm.

gerespecteerd, door de staten op te roepen enkele acties te ondernemen, zoals het ratificeren van het Haags Adoptieverdrag, voor de landen die dit nog niet gedaan hebben, en het toezien op de naleving van de principes van dit verdrag, ook wanneer men onderhandelt met landen die dit verdrag nog niet geratificeerd hebben. De staten moeten ook opgeroepen worden een informatiecampagne te bewerkstelligen waarin professionals en kandidaat-adoptanten worden ingelicht over verplichtingen die zijn vastgelegd in dit verdrag en hun implicaties (art.5i en 5ii).

In deze aanbeveling wordt aandacht geschonken aan enkele elementen die in andere verdragen niet ter sprake komen, zoals het belang dat een bilaterale en multilaterale samenwerking wordt ontwikkeld die nodig is voor de effectieve toepassing van het verdrag (art. 5iii). Zoals hierboven reeds werd aangetoond is de ratificatie van het verdrag immers geen garantie dat een land ook de nodige maatregelen neemt om dit verdrag werkelijk ten uitvoer te brengen. In de aanbeveling wordt erop gewezen dat herkomstlanden van adoptiekinderen moeten geholpen worden om zelf ook een adoptiewetgeving te ontwikkelen en de mensen op te leiden die werken bij de autoriteiten en erkende agentschappen en alle anderen die betrokken worden bij de adoptie (art.5iv).

Een ander punt waar in andere documenten weinig aandacht aan wordt besteed is het feit dat moet verzekerd worden dat de fundamentele rechten van het kind niet in het gedrang komen, ook niet in het geval van scheiding van de adoptieouders, bij de afvalligheid van het kind of wanneer problemen betreffende de adoptieprocedure opduiken (art.5vi). De meeste verdragen betreffende de adoptie hebben enkel betrekking op de procedure, en spreken zich niet uit over wat moet gebeuren bij problemen die later optreden, wanneer de adoptie volledig afgehandeld is. Ook het recht van adoptiekinderen om, uiterlijk wanneer ze volwassen worden hun afkomst te kennen kan als vernieuwend worden beschouwd.

Daarnaast wordt in deze aanbeveling ook aandacht gegeven aan de strafrechtelijke vervolging van de personen die betrokken zijn bij illegale adopties. De Parlementaire Vergadering roept het Comité van Ministers op de lidstaten aan te sporen nauwer samen te werken, onder andere via Europol, om de kinderhandel te bestrijden en criminele netwerken uit te roeien, en om te verzekeren dat op het vlak van de interlandelijke adoptie geen enkel misbruik ongestraft blijft (art. 6).

f. Ontwerp van verdrag inzake adoptie van kinderen²⁴¹

148. Adoptie is een instelling die bestaat in alle lidstaten van de Raad van Europa. Toch bestaan in deze landen verschillende visies over de principes die de adoptie dienen te beheersen. Ook betreffende de procedures en de gevolgen van de adoptie zijn er nog heel wat verschillen. De Raad van Europa heeft echter als doelstelling een grotere eenheid te bewerkstelligen tussen de lidstaten. Via dit verdrag wil de Raad deze overeenstemming ook realiseren op het vlak van de adoptie.

149. Er bestaat reeds een verdrag van de Raad van Europa inzake adoptie van 1967. Dit verdrag is op verschillende vlakken achterhaald en sommige bepalingen hiervan zijn in strijd met de rechtspraak van het EHRM.²⁴² Met dit nieuwe verdrag wil de Raad dit oude adoptieverdrag vervangen. In de relaties tussen de lidstaten van het nieuwe verdrag, met lidstaten die geen lid zijn van het verdrag zal artikel 14 van het verdrag van 1967 blijven gelden (art. 23). Dit artikel bepaalt dat de herkomstlanden van adoptiekinderen bij interlandelijke adoptie onmiddellijk dienen te realiseren dat de informatie, gevraagd door het land waar het kind wordt geadopteerd, wordt verstrekt. Staten moeten indien nodig voldoende samenwerken voor het verkrijgen van informatie betreffende de adoptie.

De belangrijkste vernieuwingen van dit verdrag tegenover het vorige adoptieverdrag van de Raad van Europa zijn, de opheffing van het onderscheid dat werd gemaakt tussen kinderen geboren binnen het huwelijk en kinderen geboren buiten het huwelijk en het verplicht stellen van de bepalingen betreffende de toegang tot de identiteitsgegevens van het adoptiekind. Deze bepalingen waren optioneel in het vorige verdrag, de lidstaten waren niet verplicht deze regels in hun nationale wetgeving op te nemen. In het nieuwe verdrag wordt deze voorwaarde, net als alle andere, verplicht gesteld. De lidstaten kunnen hier niet meer van afwijken.²⁴³

150. Het verdrag is een aanvulling van het Haags Adoptieverdrag en werkt de verzekering van het belang van het kind bij adoptie verder uit. Het is enkel van toepassing op adopties van minderjarigen en betreft enkel die vormen van adoptie die een permanente ouder-kind relatie doen ontstaan (art.2). Er wordt in dit verdrag geen onderscheid gemaakt tussen de interne en de interlandelijke adoptie. Het verdrag is op beide vormen van toepassing.

²⁴¹ Draft convention of the Council of Europe on the adoption of children, 27 april 2007, <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc07/EDOC11274.htm>.

²⁴² *Ibid.*

²⁴³ *Ibid.*

Het tweede hoofdstuk van het verdrag bevat enkele algemene principes waaraan de adoptie dient te voldoen. Artikel 4, paragraaf 1 bevat de universeel aanvaarde regel dat de adoptie enkel mag toegekend worden wanneer dit in het belang van het kind is.

In artikel 5 worden de personen opgesomd die hun toestemming dienen te geven tot de adoptie en wordt bepaald aan welke vereisten deze toestemming moet voldoen. Dit verdrag gaat hierbij verder dan het Haags Adoptieverdrag, waarin niet expliciet wordt bepaald wie dient in te stemmen. Ook bij de vereisten die gesteld worden aan de toestemming van de moeder gaat dit ontwerpverdrag verder dan het Haags Adoptieverdrag. Het Haags Adoptieverdrag vereist enkel dat deze toestemming, indien ze door de wet vereist wordt, wordt gegeven na de geboorte van het kind. Artikel 5, 5 van het ontwerpverdrag bepaalt dat deze toestemming, die verplicht is, enkel kan worden gegeven na een termijn van minstens zes weken na de geboorte. Wat betreft de toestemming van het kind is het ontwerpverdrag eveneens strenger dan het Haags Adoptieverdrag, aangezien hier een maximumleeftijd van 14 jaar bepaald wordt, die de landen dienen te respecteren bij het vaststellen vanaf wanneer het kind dient toe te stemmen in zijn adoptie. In de derde paragraaf van dit artikel worden enkele uitzonderlijke gevallen opgesomd waarin kan worden afgeweken van de vereiste toestemmingen. Wanneer het kind niet de vereiste leeftijd heeft bereikt om toe te stemmen in de adoptie, moet het kind wel gehoord worden en dient met zijn of haar wensen rekening gehouden te worden volgens artikel 6.

Artikel 7 van het ontwerpverdrag bepaalt de toestand waaraan de adoptanten dienen te voldoen. Een kind kan volgens dit artikel geadopteerd worden door twee personen van verschillend geslacht die ofwel getrouwd zijn ofwel zijn toegetreden tot een geregistreerd partnerschap, ofwel door één persoon alleen. Volgens het tweede lid van dit artikel kunnen de lidstaten bovendien ook de werkingssfeer van het verdrag uitbreiden tot personen van gelijk geslacht die getrouwd zijn of toegetreden zijn tot een geregistreerd partnerschap en tot personen van verschillend of gelijk geslacht die samenleven en een stabiele relatie hebben. Ook hier gaat het ontwerpverdrag dus verder dan het Haags Adoptieverdrag, dat enkel van toepassing is op adopties door echtgenoten of door een individueel persoon.

In artikel 10 worden verdere bepalingen gesteld betreffende de onderzoeken die dienen vooraf te gaan aan de adoptie. Toch wordt hier ook gewezen op het belang van het respecteren van de privacy van de betrokken personen.

De herroeping of de vernietiging van de adoptie kan volgens artikel 14 enkel gebeuren door een beslissing van de bevoegde autoriteiten. De belangen van het kind vormen ook hierbij de

voornaamste overweging. Betreffende deze herroeping wordt in het Haags Adoptieverdrag niets bepaald, waardoor dit ontwerpverdrag ook op dit vlak een aanzienlijk belang kan toegeschreven worden. De adoptie kan enkel herroepen worden wanneer hier ernstige redenen toe zijn en voordat het kind de meerderjarige leeftijd heeft bereikt. De vernietiging kan slechts gebeuren binnen een beperkte periode, die wordt voorgeschreven in de wet.

Een belangrijke bepaling om misbruik te voorkomen is artikel 17, dat benadrukt dat niemand een onredelijk financiële of andere vergoeding mag ontvangen voor een activiteit die verband houdt met de adoptie van een kind. Dit wil niet zeggen dat elke vergoeding uitgesloten is. Een terugbetaling van de rechtstreekse en onrechtstreekse kosten en uitgaven van een adoptie en de betaling van een redelijke vergoeding in verhouding tot de ontvangen diensten zijn wel toegelaten.²⁴⁴

151. In dit ontwerpverdrag wordt ook het bijhouden, de toegang tot en het openbaar maken van informatie betreffende de herkomst van het kind geregeld. Volgens artikel 22 moeten de nodige voorzorgen genomen worden om ervoor te zorgen dat een adoptie tot stand komt zonder gegevens betreffende de adoptiefamilie kenbaar te maken aan de herkomstfamilie van het kind. Om het recht van een persoon op kennis van zijn identiteit en afkomst niet in het gedrang te brengen, dient de relevante informatie aangaande de adoptie verzameld en bijgehouden te worden voor minstens vijftig jaar vanaf het moment dat de adoptie definitief is geworden.

152. De Algemene Vergadering van de Raad van Europa drukte in het ontwerpadvies zijn bezorgdheid uit omtrent artikel 27 van het ontwerpverdrag. Dit artikel, dat voor de lidstaten voorziet in de mogelijkheid om voor een aantal artikelen van het verdrag een voorbehoud te laten gelden, gaat volgens de Algemene Vergadering in tegen de algemene doelstelling van het verdrag, met name het harmoniseren van de wetgeving betreffende adoptie in de verschillende lidstaten. Volgens de Algemene Vergadering is het, omwille van de inhoud van de clausules van dewelke kan worden afgeweken, ook volledig onnodig om in een mogelijke afwijking te voorzien. Het gaat hierbij meer bepaald om artikel 5, paragraaf 1 b dat bepaalt dat het kind dient toe te stemmen in de adoptie wanneer het over voldoende onderscheidingsvermogen beschikt en minstens vanaf de leeftijd vanaf 14 jaar, artikel 7, paragraaf 1 a ii en b, waarin bepaald wordt dat adoptie ook mogelijk is voor personen van verschillend geslacht die zijn toegetreden tot een geregistreerd partnerschap en voor één persoon, en artikel 22, paragraaf 3, waarin wordt gesteld dat het adoptiekind toegang moet krijgen tot informatie betreffende zijn afkomst. De Algemene Vergadering heeft dan ook aan het

²⁴⁴ Draft explanatory report to the European Convention on the adoption of children, 24 april 2007, <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc07/EDOC11274.htm>.

Comité van Ministers gevraagd alle mogelijkheden om een voorbehoud te maken uit het verdrag te verwijderen. In tweede instantie vraagt de Algemene Vergadering aan de lidstaten om, indien de mogelijkheid af te wijken van een aantal bepalingen van het verdrag toch behouden blijft, tot het verdrag toe te treden zonder een voorbehoud te maken.

Daarnaast worden door de Algemene Vergadering ook nog enkele aanpassingen voorgesteld die moeten zorgen dat de natuurlijke vader van het kind niet gediscrimineerd wordt, rekening houdende met het stijgende aantal niet-gehuwde samenwonende koppels.²⁴⁵

153. Algemeen kan gesteld worden dat in dit ontwerpverdrag heel wat nuttige bepalingen worden toegevoegd aan het Haags Adoptieverdrag. Het ontwerpverdrag komt tegemoet aan enkele tekortkomingen en schept op andere punten meer duidelijkheid, wat de eensgezindheid binnen de lidstaten en de verzekering van de rechten van het kind enkel ten goede kan komen.

3. VERENIGDE NATIES

a. Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind van 20 november 1989²⁴⁶

154. Op 20 november 1989 aanvaardde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Een belangrijk kenmerk van dit verdrag is dat het over de hele wereld aanvaard wordt. Slechts 2 landen hebben dit verdrag vandaag de dag nog niet ondertekend, dit zijn de Verenigde Staten en Somalië. Hiermee is het Kinderrechtenverdrag het meest aanvaarde verdrag ter wereld. Het verdrag werd in België goedgekeurd door de wet van 25 november 1991.²⁴⁷

155. In dit verdrag worden de basisrechten van kinderen opgesomd. Het gaat hier om minimumrechten, wat wil zeggen dat elk land in zijn nationale wetgeving verder mag gaan in de bescherming van kinderen, maar op zijn minst de rechten die bepaald worden in het verdrag moet respecteren.

²⁴⁵ Draft opinion of the Parliamentary Assembly on the Draft convention of the Council of Europe on the adoption of children, 24 september 2007, http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/Working_Docs/Doc07/EDOC11381.htm.

²⁴⁶ Verdrag van New York van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, BS17 januari 1992 (verder IVRK).

²⁴⁷ X., *Tien jaar Kinderrechtenverdrag: Verwezenlijkingen en uitdagingen*, Brussel, Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van Kinderen en Gezinnen, 2000, 11.

Op de naleving van het verdrag wordt toezicht uitgeoefend door het Comité voor de Rechten van het Kind. Dit Comité ziet toe op de vooruitgang die door de Staten gemaakt wordt. Hiertoe dienen de staten volgens artikel 44 verslag uit te brengen over de door hen genomen maatregelen, een eerste maal binnen twee jaar na de inwerkingtreding van het verdrag en vervolgens om de vijf jaar.

Het derde periodieke rapport van België kwam tot stand in juli 2008. Hierin wordt onder andere ook gewezen op de maatregelen die België genomen heeft op het vlak van de adoptie, met name de goedkeuring van het Verdrag van Den Haag en de wetten tot hervorming van de adoptie.²⁴⁸

156. Men kan in dit verdrag een onderscheid maken tussen drie soorten rechten: zelfbeschikkingsrechten, beschermingsrechten en specifieke rechten. Zelfbeschikkingsrechten zijn rechten die worden bepaald in een aantal andere mensenrechtenverdragen, maar die hier nog eens uitdrukkelijk toepasselijk verklaard worden op kinderen. Beschermingsrechten houden rekening met de bijzondere behoeften van kinderen en hun kwetsbare positie. De specifieke rechten voor kinderen zijn rechten die enkel van toepassing zijn op kinderen, juist vanwege hun kind-zijn. Enkele voorbeelden hiervan zijn het recht niet van de ouders gescheiden te worden, rechten betreffende adoptie, recht op spel,... Deze categorie omvat ook enkele bepalingen die van toepassing zijn op bijzondere categorieën kinderen zoals vluchtelingen, gehandicapte kinderen, minderheden en kinderen in gewapende conflicten.²⁴⁹

Daarnaast kan men de rechten die zijn opgenomen in het verdrag ook indelen volgens de 3P's: 'provision', 'protection' en 'participation'. Onder 'provision' verstaat men de rechten die toegang verlenen tot bepaalde goederen en diensten. 'Protection' omvat die rechten die ervoor zorgen dat kinderen tegen bepaalde activiteiten beschermd worden, zoals mishandeling en verwaarlozing, exploitatie,... 'Participation' heeft betrekking op het recht om zelf bepaalde handelingen te stellen en het recht op inspraak.²⁵⁰ Sinds de grondwetswijziging van 29 december 2008 zijn deze 3 P's ook opgenomen in de Belgische grondwet.²⁵¹ De Belgische grondwet gaat hierbij verder dan het IVRK. Volgens artikel 3 van het verdrag is het belang van het kind *a primary consideration*, waaruit we kunnen afleiden dat ook andere belangen hierbij in overweging kunnen worden genomen. Dit is niet het geval volgens de Belgische grondwet, waar het belang van het kind dé eerste overweging dient te

²⁴⁸ Derde Periodiek Rapport van België betreffende het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, 2008, www.cjsm.vlaanderen.be/kinderrechten/documenten/derde-periodiek-rapport-Belgie-IVRK.pdf, 79-82.

²⁴⁹ E. VERHELLEN, *Verdrag inzake de rechten van het kind: achtergronden, strategieën, motieven, hoofdlijnen*, Leuven, Garant, 2000, 97-98.

²⁵⁰ *Ibid*, 98.

²⁵¹ Artikel 22 *bis* van de Grondwet, aangepast door de wijziging van de Grondwet van 22 december 2008, *BS* 29 december 2008.

zijn. Men kan in België dus geen andere belangen op gelijke hoogte stellen met het belang van het kind.

157. Er bestaat discussie over de vraag of het IVRK directe werking heeft. Alvorens een verdrag directe werking heeft, moet aan een aantal criteria voldaan zijn. Het subjectieve criterium houdt in dat de ondertekenaars van het verdrag de intentie moeten gehad hebben aan het verdrag directe werking te verlenen. Voor het objectieve criterium moet men de bewoordingen van het verdrag nagaan. Deze moeten voldoende volledig en nauwkeurig zijn geformuleerd om door de rechter toegepast te worden.²⁵² Daarnaast kan men ook nog een normatief criterium onderscheiden, volgens hetwelk de rechter dient na te gaan wat de beleidsvrijheid is van de Staat bij de uitvoering van het verdrag en of die beleidsvrijheid in een bepaald geval werd overschreden.²⁵³ Van sommige artikelen wordt in de rechtspraak aanvaard dat ze directe werking hebben, andere hebben geen directe werking.

Het Kinderrechtenverdrag gaat uit van het principe dat kinderen in eerste instantie door hun eigen ouders moeten kunnen opgevoed worden. Dit komt onder andere tot uiting in artikel 5, artikel 9 en artikel 18 van het verdrag. Indien men wil afwijken van dit principe moet dit sterk doordacht en gemotiveerd zijn. Bovendien kan men enkel afwijken indien dit in het belang van het kind is.²⁵⁴

158. Met betrekking tot adoptie is vooral artikel 21 van het verdrag van belang. Dit artikel bepaalt dat in landen waar adoptie wordt erkend en/of toegestaan het belang van het kind de voornaamste overweging dient te zijn hierbij. Het is van geen belang of het gaat om nationale of om interlandelijke adoptie.²⁵⁵ Deze vereiste komt overeen met artikel 3 van het verdrag, waarin wordt bepaald dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het kind de eerste overweging vormen. Toch gaat artikel 21 verder dan artikel 3, dit komt tot uiting in de Engelstalige versie van het verdrag. Daar waar artikel 3 het heeft over *a primary consideration*, wordt in artikel 21 gesteld dat het belang van het kind *the paramount consideration* zal zijn.

²⁵² A. ALEN en W. PAS, "De directe werking van het VN-verdrag inzake de rechten van het kind", in E. VERHELLEN, G. CAPPELAERE, G. DECOCK e.a., *Kinderrechtengids: Commentaren, regelgeving, rechtspraak en nuttige informatie over de maatschappelijke en juridische positie van het kind*, Gent, Mys&Breesch, 1994, 8-9.

²⁵³ A. VAN DAELE, "De directe werking van en capita selecta uit het Internationaal verdrag inzake de rechten van het kind" in E. VERHELLEN, G. CAPPELAERE, G. DECOCK e.a., *Kinderrechtengids: Commentaren, regelgeving, rechtspraak en nuttige informatie over de maatschappelijke en juridische positie van het kind*, Gent, Mys&Breesch, 1994, 14.

²⁵⁴ A. VANDEKERCKHOVE, "Adoptie en de rechten van het kind", *Jaarboek seksualiteit relaties geboorteregeling*, 2002, (118), 121.

²⁵⁵ K. ADRIAENSSENS, "De rechten van het kind", *RW*1991-1992, (1108) 1113.

De staten dienen te waarborgen dat de adoptie van een kind slechts wordt toegestaan indien de bevoegde autoriteiten overeenkomstig de toepasselijke regelgeving en op grond van de van belang zijnde gegevens hebben beslist dat de adoptie kan worden toegestaan rekening houdende met de status van het kind wat betreft ouders, familieleden en wettige voogden. De betrokkenen moeten, indien dit vereist is, ook hebben ingestemd met de adoptie.

In artikel 21b van het IVRK wordt erop gewezen dat interlandelijke adoptie pas kan worden overwogen nadat de mogelijkheden om het kind op te vangen in het land van oorsprong zijn uitgeput. Interlandelijke adoptie moet met andere woorden als een *ultimum remedium* gezien worden en kan pas in laatste instantie overwogen worden, wanneer opvang in eigen familie of in eigen land niet mogelijk is. Hierbij moet toch opgemerkt worden dat Unicef hier deels van afwijkt in zijn visie over interlandelijke adoptie. Voor kinderen die niet kunnen opgevoed worden in hun eigen familie zou bij voorkeur een passende alternatieve familie moeten gezocht worden, in plaats van institutionele opvang, welke enkel kan overwogen worden als een laatste redding en als een tijdelijke maatregel. Interlandelijke adoptie is hierbij een van de mogelijke overwegingen, en voor sommige kinderen die niet geplaatst kunnen worden in een familie in hun eigen land kan dit de beste oplossing zijn.²⁵⁶

Voor het kind dat interlandelijk wordt geadopteerd, moeten volgens artikel 21c waarborgen en normen gelden die gelijkwaardig zijn aan die welke gelden bij nationale adoptie.

De plaatsing voor adoptie in het buitenland mag in geen geval tot ongepast geldelijk voordeel leiden voor de betrokkenen, zo wordt gesteld in het artikel 21d.

Daarnaast moeten de staten de verwezenlijking van de doeleinden van dit artikel bevorderen door het aangaan van bilaterale of multilaterale regelingen of overeenkomsten, en zich inspannen om te waarborgen dat de plaatsing van het kind in een ander land wordt uitgevoerd door bevoegde autoriteiten of instellingen. Hieruit kan een verplichting worden afgeleid voor de lidstaten om onder andere het Haags Adoptieverdrag te ratificeren.

159. Het Arbitragehof heeft in zijn rechtspraak reeds naar artikel 21 IVRK verwezen. Nochtans is het Belgische Arbitragehof niet bevoegd wetten en decreten rechtstreeks te toetsen aan internationale verdragen, zelfs niet wanneer deze verdragen rechtstreekse werking hebben. In een arrest van 20 mei 1998²⁵⁷ stelt het Hof dat inzake adoptie het belang van het kind de voornaamste overweging is. Het Arbitragehof verwijst hierbij expliciet naar artikel 21 IVRK. Op basis hiervan besliste het Arbitragehof dat het oude artikel 362, 2° lid BW de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schond in het

²⁵⁶ UNICEF., "Unicef's position on Inter-country adoption" www.unicef.org/media/media_41918.html.

²⁵⁷ Arbitragehof 20 mei 1998, nr. 50/98, *BS* 11 juli 1998, *Rev. not. B.* 1999, 249, noot E. BEGUIN en *J.L.M.B.* 1998, 1157, noot D. PIRE, zoals geciteerd in P. SENAËVE en P. LEMMENS, *De betekenis van de mensenrechten voor het personen- en familerecht*, Antwerpen, Intersentia, 152.

geval waarin de kinderen door hun moeder werden geadopteerd. Deze verwijzing door het Arbitragehof heeft evenwel niet tot gevolg dat aan artikel 21 IVRK rechtstreekse werking wordt toegekend.²⁵⁸

Door het Hof van Cassatie werd evenwel op een impliciete manier wel rechtstreekse werking toegekend aan artikel 21 IVRK. In een arrest van 4 november 1993 besliste het Hof dat het bestaan van wettige redenen, zoals vooropgesteld in het oude artikel 343 BW, door de feitenrechter moeten worden beoordeeld. Hierbij moet de feitenrechter het belang van het kind centraal stellen, overeenkomstig artikel 21 IVRK.²⁵⁹

160. Deze bepalingen worden allen overgenomen in het Haags Adoptieverdrag. Toch kan artikel 21 van het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind nog nuttig zijn, aangezien het door meer landen geratificeerd is dan het Haags Adoptieverdrag. Wanneer het Haags Adoptieverdrag niet van toepassing is, kan men dus toch nog terugvallen op deze bepalingen om de rechten van het kind te vrijwaren bij de adoptie. Bovendien kunnen we stellen dat de landen die het Haags Adoptieverdrag nog niet hebben ondertekend hun verplichtingen zoals geformuleerd in het laatste lid van artikel 21 van het verdrag niet nakomen.

Hierbij moet wel worden opgemerkt dat het Kinderrechtenverdrag niet afdwingbaar is. Landen die zich er niet aan houden zullen wel op de vingers getikt kunnen worden, maar men kan deze landen geen sancties opleggen. Ook individuen die bepalingen uit het verdrag overtreden, bijvoorbeeld door geld te betalen om de ouders te overtuigen hun kind af te staan voor adoptie, zullen niet op grond van dit verdrag gestraft kunnen worden, maar enkel op grond van nationale regelgeving. Het is bijgevolg heel belangrijk dat de staten de rechten die tot uiting komen in dit verdrag overnemen in hun nationale wetgeving.

161. Ook artikel 3, artikel 7, artikel 8, artikel 12, artikel 18, artikel 20 en artikel 35 van dit verdrag zijn van enig belang voor het adoptierecht.

Artikel 3 verplicht de staat om adequate zorgen te verlenen wanneer ouders of andere verantwoordelijken op dit vlak in gebreke blijven.

Volgens artikel 7 heeft elk kind het recht op naam en nationaliteit, en ook het recht om, indien mogelijk, door zijn ouders te worden verzorgd. Wanneer een kind niet geregistreerd wordt bij de

²⁵⁸ P. SENAËVE en P. LEMMENS, *De betekenis van de mensenrechten voor het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 116.

²⁵⁹ Cass. 4 november 1993, *T.B.B.R.* 1994, 394, noot L. BARNICH, *T. Not.* 1994, 454, noot K. WAUTERS-LAMBEIN en *Rev. trim. dr. fam.* 1994, 494, noot M. FALLON.

geboorte, wat in sommige landen niet uitzonderlijk is, maakt dit het moeilijker om de leeftijd en de biologische familie van het kind te achterhalen, wat het misbruik voor adoptie vergemakkelijkt.²⁶⁰

In artikel 8 is het recht omschreven van elk kind om zijn identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmengingen.

Artikel 12 omvat het recht van kinderen om hun mening te kennen te geven en het recht op het feit dat met deze mening rekening wordt gehouden in elke aangelegenheid of procedure die het kind betreft. Volgens het Belgische recht is de toestemming van het kind om over te gaan tot adoptie pas vereist wanneer het kind 12 jaar of ouder is (art. 348-1, 1^e lid BW). Een kind dat jonger is dan 12 zal wel door de rechter gehoord kunnen worden, maar kan geen vetorecht uitoefenen tegen de adoptie. Het principe dat beide ouders gezamenlijk de eerste verantwoordelijken zijn voor de opvoeding van hun kind wordt omschreven in artikel 18. De Staat dient hen bij deze taak te ondersteunen.

Artikel 20 bepaalt dat de lidstaten voor een kind dat het verblijf in zijn gezin moet missen of dat in zijn belang niet in dit gezin gelaten kan worden, in een vervangende bescherming moeten voorzien. Deze bescherming *kan* onder andere bestaan in de adoptie van dit kind. De staten zijn volgens dit artikel dus niet verplicht om in de instelling van de adoptie te voorzien.²⁶¹

De staten die partij zijn bij het verdrag dienen volgens artikel 35 bovendien alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen te nemen ter voorkoming van de ontvoering of de verkoop van of van de handel in kinderen voor welk doel ook of in welke vorm ook.

b. VN-verklaring van 3 december 1986 over de Sociale en Wettelijke Beginselen met betrekking tot de Bescherming en het Welzijn van Kinderen, met speciale verwijzing naar de Plaatsing in een Pleeggezin en de Nationale en Internationale Adoptie²⁶²

162. In deze verklaring verkondigt de VN enkele principes met betrekking tot de plaatsing van kinderen in een pleeggezin en adoptie. Men legt de nadruk op het principe dat het kind in de eerste plaats dient op te groeien onder de zorgen en verantwoordelijkheden van zijn ouders en dat bij alle procedures die leiden tot plaatsing in een pleeggezin of adoptie het belang van het kind de

²⁶⁰ D. M. SMOLIN, "The Two Faces of Intercountry Adoption: The Significance of the Indian Adoption Scandals", *Seton Hall Law Review* 2005, 410.

²⁶¹ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 292.

²⁶² Declaration of the UN on Social and Legal Principles relating to the Protection and Welfare of Children, with special reference to Foster Placement and Adoption Nationally and Internationally, Adopted by General Assembly resolution 41/85 of 3 December 1986, www.unhcr.ch/html/menu3/b/27.htm.

voornaamste overweging dient te zijn. De VN drukt in deze verklaring zijn bezorgdheid uit over het groot aantal verlaten kinderen en weeskinderen ten gevolge van geweld, interne verstoring, gewapende conflicten, natuurrampen, economische crisis of sociale problemen. Er is nood aan de verkondiging van enkele universele principes, waarmee rekening dient gehouden te worden bij procedures waardoor kinderen geplaatst worden in een pleeggezin of geadopteerd worden, om het even of het hierbij gaat om nationale of internationale adoptie.

Deze verklaring verduidelijkt de interpretatie van artikel 21 IVRK en werkt dit artikel verder uit.

163. In het eerste deel van het verdrag, met name in de artikelen 1 tot 9, worden enkele principes omschreven betreffende het welzijn van het gezin en van het kind. Dit welzijn zou voor alle staten een hoge prioriteit moeten krijgen. Het welzijn van het kind hangt samen met het welzijn van het gezin waarin het opgroeit. De voornaamste prioriteit voor een kind is om verzorgd te worden door zijn of haar eigen ouders. Wanneer dit niet mogelijk of ongeschikt is, moet opvang worden overwogen bij verwanten van het kind, bij een vervangende familie of, indien nodig, in een geschikte instelling. Bij alle aangelegenheden in verband met plaatsing van het kind buiten het gezin dienen de belangen van het kind, in het bijzonder zijn of haar nood aan affectie en het recht op veiligheid en continue verzorging, de eerste overweging te zijn. Ook wordt gewezen op de noodzakelijkheid voor het geplaatste of geadopteerde kind om zijn of haar afkomst te kennen.

164. Het derde en laatste deel van de verklaring handelt specifiek over de adoptie. Het belangrijkste doel van adoptie is volgens artikel 13 van deze verklaring het bezorgen van een familie aan kinderen waarvoor niet kan gezorgd worden door de oorspronkelijke ouders. Wanneer men op zoek gaat naar een geschikte plaats om het kind te adopteren dient die omgeving geselecteerd te worden die het meest geschikt is voor het kind.

Pas wanneer het kind niet geplaatst kan worden in een pleeggezin of bij een adoptiefamilie of wanneer er niet op een behoorlijke manier voor het kind kan gezorgd worden in het land van herkomst kan volgens artikel 17 interlandelijke adoptie in overweging worden genomen als alternatieve manier om het kind aan een gezin te helpen. Regeringen moeten voorzien in een beleid, wetgeving en effectieve controle om kinderen die het voorwerp uitmaken van een interlandelijke adoptie te beschermen.

Artikel 19 wijst erop dat een beleid zou moeten aangenomen worden en wetten zouden moeten bekrachtigd worden om ontvoering en enige andere vorm van illegale plaatsing van kinderen te verbieden.

Binnen de interlandelijke adoptie dient de plaatsing in de regel te gebeuren door een competente autoriteit of agentschap met aanwending van veiligheidscontroles en normen gelijkwaardig aan deze

die gelden binnen de nationale adoptie. In geen geval mag de plaatsing van het kind leiden tot onbehoorlijk financieel voordeel voor de betrokkenen (art. 20).

c. Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, prostitutie en pornografie bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind²⁶³

165. Dit protocol werd door België ondertekend op 6 september 2000.²⁶⁴ Het werd goedgekeurd in Vlaanderen door het decreet van 7 februari 2003²⁶⁵ en in België door de wet van 9 februari 2006²⁶⁶. In dit protocol verbinden de staten zich ertoe de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie te verbieden overeenkomstig de bepalingen van dit Protocol (art. 1). Onder verkoop van kinderen wordt volgens artikel 2 verstaan iedere handeling of transactie waarbij een kind wordt overgedragen door een persoon of een groep personen aan een andere persoon of groep van personen tegen betaling of een andere vorm van vergoeding.

166. Via dit protocol wilde men de verwezenlijking realiseren van de doelstellingen van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en de verdere toepassing van de bepalingen ervan, in de bijzonder de artikelen 1 (definitie van kind), 11 (bescherming tegen internationale kinderontvoering), 21 (adoptie), 32 (kinderarbeid), 33 (bescherming tegen drugs), 34 (seksuele exploitatie), 35 (ontvoering van, verkoop van en handel in kinderen) en 36 (bescherming tegen andere vormen van exploitatie).

167. De lidstaten zijn volgens artikel 3 van dit protocol verplicht in het kader van de verkoop van kinderen in hun nationaal strafrecht bepalingen op te nemen die onder andere voorzien in de strafbaarstelling van *het als tussenpersoon onrechtmatig verkrijgen van toestemming voor de adoptie van een kind in strijd met de toepasselijke internationale instrumenten inzake adoptie*. Ook de poging tot dergelijk misdrijf en de medeplichtigheid of deelneming aan deze handelingen moet strafbaar gesteld worden. Daarnaast dienen de staten te waarborgen dat alle personen die betrokken zijn bij de adoptie van een kind handelen in overeenstemming met toepasselijke internationale instrumenten.

²⁶³ Protocol van 25 mei 2000 bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind betreffende de inschakeling van kinderen in de kinderhandel, prostitutie en -pornografie, goedgekeurd te New York op 25 mei 2000.

²⁶⁴ M. BOSSUYS en J. WOUTERS, *Grondlijnen van Internationaal recht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 779.

²⁶⁵ Decreet 7 februari 2003 houdende instemming met het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, opgemaakt in New York op 25 mei 2000, *BS*24 februari 2003.

²⁶⁶ Wet 9 februari 2006 houdende instemming met het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie, aangenomen te New York op 25 mei 2000, zoals het op 14 november 2000 door de Secretaris-generaal van de Organisatie van de Verenigde Naties is verbeterd, *BS*27 maart 2006.

Wat deze internationale instrumenten betreft kan in het bijzonder gewezen worden op het Haags Adoptieverdrag. Dit verdrag heeft onder andere als doelstelling ontvoering, verkoop van en handel in kinderen voor adoptie te voorkomen. Onder onrechtmatig verkregen toestemming kan men dus deze toestemming beschouwen die in strijd is met dit verdrag of met andere internationale regelgeving.

168. In artikel 8 worden de maatregelen bepaald die de staten op zijn minst moeten voorzien om de rechten en belangen van kinderen die het slachtoffer zijn van de in dit protocol verboden gestelde praktijken tijdens alle fasen van de strafrechtelijke procedure te beschermen.

Daarnaast regelt het protocol ook nog enkele zaken met betrekking tot de rechtsmacht van staten ten aanzien van dergelijke misdrijven, de uitlevering van personen die zich hieraan hebben schuldig gemaakt, de samenwerking tussen staten in verband met onderzoeken of bij strafrechtelijke en uitleveringsprocedures en de verplichting van de staten binnen twee jaar na de inwerkingtreding van dit Protocol aan het Comité voor de Rechten van het kind verslag uit te brengen met uitgebreide informatie over de maatregelen die werden genomen voor de toepassing van het protocol.

169. We kunnen echter opmerken dat in dit protocol enkel het onrechtmatig verkrijgen van toestemming voor adoptie door een tussenpersoon wordt geïmagineerd. De opstellers hebben geen aandacht geschonken aan de situatie waarbij adoptieouders en biologische ouders rechtstreeks met elkaar onderhandelen, zoals dikwijls het geval is bij draagmoederschap en onderschuiving. Hoewel het rechtstreeks verkopen van een kind aan kandidaat-adoptanten wel onder de definitie van 'verkoop van kinderen' valt, zoals omschreven in artikel 2, worden deze praktijken niet vermeld in artikel 3 als zijnde een handeling of gedraging waarvoor strafrechtelijk gevolg moet voorzien worden door de lidstaten.

Wanneer men de doelstelling heeft het kind seksueel uit te buiten, de organen van het kind over te dragen met winstoogmerk of het kind te onderwerpen aan gedwongen arbeid wordt zowel het aanbieden, het afleveren als het aanvaarden van een kind strafbaar gesteld. Wat betreft de adoptie is deze strafbaarstelling veel enger: hier richt het verdrag zich enkel op het als tussenpersoon onrechtmatig verkrijgen van toestemming. Deze beperking valt moeilijk te begrijpen. Iemand die een kind aanbiedt, aflevert of aanvaardt voor adoptie om hier op één of andere manier winst mee te maken zou evengoed moeten gestraft worden.

Daarnaast worden ook de gevallen waarbij kinderen ontvoerd worden met het oog op adoptie niet opgenomen in dit verdrag. Men kan evenwel stellen dat ontvoering van kinderen sowieso strafbaar is, toch is het niet logisch dat in dit verdrag deze handelingen niet werden opgenomen.

4. CONFERENTIE VAN DEN HAAG VOOR HET INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT

170. De Haagse Conferentie voor het Internationaal Privaatrecht is een intergouvernementele wereldorganisatie waarvan 68 Staten van alle continenten van de wereld en de Europese Unie lid zijn. Deze organisatie bekommert zich reeds meer dan 100 jaar om de bescherming van de burgerlijke rechten van kinderen die in gevaar komen bij grensoverschrijdende situaties. De Haagse Conferentie heeft momenteel twee verdragen goedgekeurd die betrekking hebben op de interlandelijke adoptie.

a. Verdrag van 15 november 1965 inzake de rechtsmacht, het toepasselijk recht en de erkenning van beslissingen inzake adoptie

171. Dit verdrag werd gesloten op 15 november 1965. Er zijn slechts drie landen die dit verdrag geratificeerd hebben, met name Oostenrijk, Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk. Hierdoor heeft dit verdrag heel weinig invloed gehad. Enkel wanneer zowel de adoptieouders als het adoptiekind hetzij door hun nationaliteit, hetzij door hun woonplaats met een van deze landen verbonden waren, diende het verdrag toegepast te worden. Het aantal adopties dat tot stand is gekomen onder dit verdrag is dus heel beperkt.²⁶⁷

172. De basisgedachte van dit verdrag is dat de rechtsmacht inzake adoptie ligt bij de autoriteiten van de Staat waar de adoptant(en) hun gewone verblijfplaats hebben of waarvan ze de nationaliteit hebben (art.3). In principe passen deze landen hun eigen recht toe, behalve voor wat betreft de toestemming van de oorspronkelijke ouders en van het kind (art. 4 en 5).

173. Dit verdrag heeft, hoewel het heel wat duidelijkheid biedt over een internationale aangelegenheid, heel weinig succes gehad. Hiervoor zijn vier verklaringen. Ten eerste is er de maatschappelijke verandering die plaatsvond ten tijde van de totstandkoming van het verdrag. Interlandelijke adoptie overschreed de Europese grenzen en werd een intercontinentale aangelegenheid. Deze niet-Europese landen waren niet betrokken geweest bij de onderhandelingen van het verdrag en namen hiertegenover dan ook een terughoudende houding aan. Een tweede reden is dat de herkomstlanden zich niet konden vinden in de basisgedachte van het verdrag, met

²⁶⁷ J. H. A. VAN LOON, "Het Haagse Verdrag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie: achtergronden en krachtlijnen" in P. SENAËVE (eds.), *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995, (73) 77.

name dat de rechtsmacht bij de Staat van bestemming ligt. Als derde reden wordt het feit genoemd dat het verdrag niet verder ging dan het klassieke internationaal privaatrecht, met name aanduiding van rechtsmacht, toepasselijk recht en erkenning van beslissingen en geen verdere samenwerking tussen de landen bewerkstelligde. Een vierde en laatste reden is dat het verdrag geen aandacht heeft voor het belang van bemiddelingsorganisaties.²⁶⁸

174. Volgens artikel 23 bleef het verdrag in werking tot vijf jaar na de inwerkingtreding, en werd het telkens hernieuwd voor vijf jaar zolang er geen opzegging was. Uiteindelijk werd de werking van dit verdrag gestaakt op 23 oktober 2008.

b. Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie²⁶⁹

1) Algemene beginselen

175. Het Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie is tot stand gekomen op 29 mei 1993, tijdens de zeventiende zitting van de Haagse Conferentie voor International Privaatrecht. Het is in werking getreden op 1 mei 1995. Dit verdrag is duidelijk het allerbelangrijkste document betreffende interlandelijke adoptie. In het verdrag worden bepalingen inzake interlandelijke adoptie overgenomen die al in andere internationale overeenkomsten waren vastgelegd, maar het verdrag brengt ook enkele vernieuwende waarborgen die het belang van het kind dienen te beschermen. Dat het verdrag zo'n enorme impact heeft, is niet alleen het gevolg van de revolutionaire inhoud, maar ook van het grote aantal landen dat het verdrag ondertekend heeft. Momenteel zijn reeds 78 landen toegetreden tot het verdrag. Naast de lidstaten van de Haagse Conferentie werd het verdrag ook geratificeerd door 26 landen die geen lid zijn, maar die wel kunnen worden beschouwd als belangrijke herkomstlanden van adoptiekinderen. Wat dit betreft kan het verdrag dus zeker en vast een succes genoemd worden.

176. Het heeft lange tijd geduurd voor dit verdrag in België uitwerking heeft gekregen. In vergelijking met andere West-Europese landen is België het land waar het verdrag het laatst in

²⁶⁸ J. H. A. VAN LOON, "Het Haagse Verdrag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie: achtergronden en krachtlijnen" in P. SENAËVE (eds.), *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995, (73) 77-78.

²⁶⁹ Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie, *B.S.* 6 juni 2005.

werking trad, Ierland buiten beschouwing gelaten.²⁷⁰ Het verdrag werd in België goedgekeurd door de wet van 24 juni 2004²⁷¹ en trad in werking samen met de wetten tot hervorming van de adoptie, met name op 1 september 2005. De gemeenschappen van ons land hadden het verdrag reeds vroeger goedgekeurd: in de Vlaamse gemeenschap gebeurde dit door het Decreet van 8 mei 2002²⁷².

177. De doelstellingen van het verdrag worden omschreven in artikel 1. Volgens dit artikel heeft het verdrag tot doel:

- waarborgen vast te leggen om te verzekeren dat interlandelijke adopties op zodanige wijze plaatsvinden dat het hoogste belang van het kind daarmee is gediend en de grondrechten die hem volgens het internationale recht toekomen, worden geëerbiedigd;
- een samenwerkingsverband tussen de verdragsluitende Staten in het leven te roepen teneinde te verzekeren dat deze waarborgen in acht worden genomen en ontvoering, verkoop of handel in kinderen aldus worden voorkomen;
- de erkenning van overeenkomstig het verdrag tot stand gekomen adopties in de verdragsluitende Staten te verzekeren.

178. Het verdrag is van toepassing telkens wanneer een kind dat zijn gewone verblijfplaats in een verdragsluitende Staat heeft, naar een andere verdragsluitende Staat is, wordt of zal worden overgebracht, hetzij na zijn adoptie in de Staat van herkomst door echtgenoten of een persoon van wie de gewone verblijfplaats zich in de Staat van opvang bevindt, hetzij met het oog op een zodanige adoptie in de Staat van opvang of in de Staat van herkomst. Dit wordt bepaald in artikel 2.1 van het verdrag. Het verdrag zal niet meer van toepassing zijn indien de toestemmingen tot de adoptie niet zijn verkregen voordat het kind de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt (art. 3).

Door deze ruime omschrijving van het toepassingsgebied is het verdrag van toepassing op alle interlandelijke adopties zoals omschreven in artikel 360-2 BW. Het is hierbij van geen belang of de adoptie tot stand komt in het herkomstland van het kind of in de Staat van ontvangst. Deze ruime omschrijving was noodzakelijk, aangezien er landen zijn die vereisen dat de interlandelijke adoptie tot stand komt in het herkomstland van het kind alvorens het kind wordt overgebracht naar het land

²⁷⁰ HcCH (Hague Conference on private international law), www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=69.

²⁷¹ Wet 24 juni 2004 houdende instemming met het Verdrag inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie, gedaan te Den Haag op 29 mei 1993, *BS* 6 juni 2005.

²⁷² Decreet 8 mei 2002 houdende instemming met het Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van interlandelijke adoptie, ondertekend te Den Haag op 29 mei 1993, *BS* 18 juni 2002.

van ontvangst, zoals de meeste Latijns-Amerikaanse landen, enkele Afrikaanse landen en enkele Oost-Europese landen. Daarnaast zijn er ook enkele landen, zoals Chili, Nepal en Thailand, die in hun nationale wetgeving hebben geaccepteerd dat de adoptie in het land van ontvangst plaatsvindt.²⁷³ Dergelijke wettelijke bepalingen zijn volgens artikel 28 van het verdrag nog steeds toegestaan.

Het verdrag is enkel van toepassing op adopties door echtgenoten of door een individueel persoon. Niet-getrouwde koppels van verschillend geslacht en homoseksuelen, alleenstaand of als koppel, vallen hier dus niet onder. Dit werd bij de voorbereidende werkzaamheden niet echt als een probleem gezien. De Staten behouden zelf de bevoegdheid om te beslissen of ze dergelijke adopties toestaan en kunnen te allen tijde de procedure beëindigen, bijvoorbeeld op grond van de persoonlijke toestand van de kandidaat-adoptant(en). Andere contractsluitende Staten kunnen eventueel weigeren dergelijke adoptie te erkennen op grond van strijdigheid met de openbare orde, zoals omschreven in artikel 24 van het verdrag.²⁷⁴ Toch kunnen we betreuren dat in de landen die dergelijke adopties wel toelaten, zoals België, de garanties die in het verdrag worden geboden niet automatisch van toepassing zijn op deze adopties. Niets staat de lidstaten die dergelijke adopties toestaan in de weg hierop een afwijkende procedure of minder vergaande waarborgen in te voeren. Het zou dan ook nuttig geweest zijn te bepalen dat wanneer de lidstaten dergelijke adopties toestaan, de bepalingen van het verdrag eveneens van toepassing zouden zijn, zonder daarbij de lidstaten te verplichten dergelijke adopties toe te staan of te erkennen.

2) Vereisten voor de interlandelijke adoptie

179. In artikel 4 en 5 van het verdrag worden de vereisten voor de interlandelijke adoptie omschreven. Deze vereisten zijn van toepassing zowel voor het herkomstland van het kind als voor het ontvangstland. De bepalingen van artikel 4 zijn gericht tot de staat van herkomst van het kind, deze van artikel 5 zijn vooral van belang voor het land van ontvangst. Zolang aan de vereisten van deze artikelen niet is voldaan, mag er volgens artikel 29 van het verdrag geen contact zijn tussen de aspirant-adoptieouders en de ouders van het kind of een andere persoon aan wie de zorg voor het kind is toevertrouwd, tenzij de adoptie plaatsvindt binnen eenzelfde familie of tenzij aan de daaraan door de bevoegde autoriteiten van de staat van herkomst gestelde voorwaarden is voldaan.

²⁷³ TRAEST, M., "De incorporatie in het Belgische recht van het Haagse Verdrag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie", in P. SENAËVE en F. SWENNEN, *De hervorming van de interne en de internationale adoptie*, Antwerpen, Intersentia, 2006, (251) 257.

²⁷⁴ G. PARRA-ARANGUREN, "Toelichtend Verslag", *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 3-259/1, 37.

180. De voorwaarden die in artikel 4 van het verdrag worden omschreven moeten in alle gevallen worden nageleefd, ongeacht wat in de toepasselijke nationale wetten bepaald wordt. Deze voorwaarden betreffen de verwezenlijking van een van de fundamentele doelstellingen van het verdrag, bedoeld in artikel 1a, en zijn de minimumnormen die noodzakelijk zijn om te garanderen dat de interlandelijke adopties plaatsvinden in het hoogste belang van het kind. Aangezien het hier gaat om minimumvoorwaarden is het de Staten toegestaan bijkomende voorwaarden op te leggen. Dit artikel is in feite een nadere omschrijving van de beginselen die zijn vastgelegd in artikel 21 van het IVRK.²⁷⁵

181. Volgens artikel 4a kan een kind pas worden geadopteerd indien door de bevoegde autoriteiten van het land van herkomst werd vastgesteld dat het kind in aanmerking komt voor adoptie. De bevoegde autoriteiten in dit artikel zijn niet noodzakelijk dezelfde als de Centrale Autoriteiten die aan bod komen in het derde hoofdstuk van het verdrag.²⁷⁶ Aan welke vereisten dient voldaan te zijn opdat een kind in aanmerking zou komen voor adoptie, wordt niet nader verklaard in het verdrag. De adopteerbaarheid dient te worden vastgesteld volgens de criteria van de toepasselijke wetgeving en op grond van culturele en psycho-sociale factoren.²⁷⁷

182. De bevoegde autoriteiten van het land van herkomst van het kind moeten er volgens artikel 4b op toezien dat een interlandelijke adoptie het hoogste belang van het kind dient, na de mogelijkheden tot plaatsing van het kind in zijn Staat van herkomst naar behoren te hebben onderzocht. Deze bepaling omvat de twee belangrijkste principes die bij een interlandelijke adoptie in acht moeten worden genomen. Als eerste principe geldt dat de interlandelijke adoptie slechts een *ultimum remedium* is. Het gaat hier om een maatregel die slechts kan worden toegepast wanneer er geen opvangmogelijkheden zijn voor het kind bij familieleden of bij een ander gezin in het land van herkomst. Er wordt algemeen aanvaard dat het in het belang van het kind is dat het in zijn omgeving waar het geboren is kan opgroeien, en men dient dus alles in het werk te stellen om het subsidiariteitsprincipe inzake adoptie te respecteren en het kind een degelijke opvang te bieden in het land van herkomst. Pas wanneer dit niet mogelijk is komt het kind in aanmerking voor interlandelijke adoptie.

Deze bepaling kan beschouwd worden als een verdere uitwerking van artikel 21 IVRK. Toch is er een verschil tussen het IVRK en het Haags Adoptieverdrag. Volgens het IVRK kan een interlandelijke adoptie slechts worden overwogen indien het kind niet in een pleeg- of adoptiegezin kan worden

²⁷⁵ G. PARRA-ARANGUREN, "Toelichtend Verslag", *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 3-259/1, 42-43.

²⁷⁶ *Ibid.*, 42.

²⁷⁷ *Ibid.*, 44.

geplaatst en op geen enkele andere passende wijze kan worden verzorgd in het land van zijn of haar herkomst. Hieronder verstaat men onder andere de residentiële zorg in een instelling. Volgens de preambule van het Haags Adoptieverdrag is de interlandelijke adoptie een maatregel die het voordeel van een vast gezinsverband kan bieden aan een kind waarvoor geen geschikt gezin kan worden gevonden in de Staat van herkomst. Hieruit kan afgeleid worden dat de interlandelijke adoptie volgens het Haags Verdrag een maatregel is die kan worden overwogen ook wanneer de opvang in een instelling mogelijk is.²⁷⁸

Daarnaast wordt in punt b van artikel 4 ook bevestigd dat de interlandelijke adoptie enkel mogelijk is wanneer dit het hoogste belang van het kind dient. Dat het belang van het kind de belangrijkste overweging dient te zijn bij alle beslissingen die het kind betreffen is het algemene principe van het IVRK en is dus zeker ook van groot belang bij de adoptie. Nochtans wordt hier, behalve het subsidiariteitsbeginsel, niet bepaald wat dit belang van het kind precies inhoudt.

183. In artikel 4c worden enkele nadere regels omschreven betreffende de toestemmingen die moeten gegeven worden tot de adoptie. Eerst en vooral wordt bepaald dat alvorens deze toestemming gegeven wordt, de personen, instellingen en autoriteiten die hun toestemming moeten geven de nodige voorlichting dienen te ontvangen en naar behoren moeten ingelicht worden over de gevolgen van hun toestemming. Bovendien wordt nagegaan of de toestemmingen vrij, in de wettelijk voorgeschreven vorm en op schrift werden gegeven of vastgesteld. De toestemmingen mogen niet verkregen zijn tegen betaling of in ruil voor enige andere tegenprestatie en mogen niet zijn ingetrokken. Met betrekking tot de toestemming van de moeder wordt ook nog gesteld dat deze toestemming pas geldig is wanneer ze gegeven werd na de geboorte van het kind.

In het Haags Adoptieverdrag wordt evenwel geen opsomming gegeven van de toestemmingen welke vereist zijn. Hiervoor zal men een beroep moeten doen op de nationale wetgeving. Dit valt enigszins te betreuren. Ook een nationale wetgeving waarin niet wordt vereist dat de biologische ouders van het kind hun toestemming geven voor de adoptie zal in overeenstemming zijn met dit verdrag. Te meer daar het verdrag de nadruk legt op het subsidiariteitsbeginsel en voorschrijft dat in de eerste plaats dient nagegaan te worden of het kind niet door de biologische ouders kan worden opgevoed, is dit toch verwonderlijk. Bovendien is de toestemming van de natuurlijke ouders belangrijk om te verzekeren dat het kind geen slachtoffer is van ontvoering of verkoop.

Bovendien wordt met betrekking tot de toestemming van de moeder de vereiste gesteld dat deze pas kan gegeven worden na de geboorte van het kind. Ook hier kunnen we twee bedenkingen bij

²⁷⁸ G. PARRA-ARANGUREN, "Toelichtend Verslag", *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 3-259/1, 29.

maken. Waarom geldt, ten eerste, deze vereiste enkel voor de toestemming van de moeder en niet voor de toestemming van de vader? En, ten tweede, had men hier niet beter in een minimum bedenktijd voorzien voor de moeder, zodat deze toestemming pas kon worden gegeven nadat een bepaalde tijd verlopen was sinds de bevalling?

184. Wat de toestemming van het kind betreft wordt nog een verdere verduidelijking gegeven in artikel 4d. Het kind dient, rekening houdende met de leeftijd en het peil van ontwikkeling, voorgelicht te worden en naar behoren ingelicht over de gevolgen van de adoptie en van zijn toestemming tot de adoptie, indien deze vereist is. Bovendien moeten de wensen en meningen van het kind in aanmerking worden genomen, moet de toestemming van het kind vrij gegeven zijn, in de wettelijk voorgeschreven vorm en op schrift gegeven of vastgelegd en mag deze niet verkregen zijn tegen betaling of in ruil voor enige andere tegenprestatie.

De opstellers van het verdrag hebben hierbij aan de lidstaten de vrijheid gegeven zelf te bepalen vanaf welke leeftijd het kind moet instemmen met zijn eigen adoptie. Bovendien is deze toestemming van het kind geen noodzakelijke vereiste volgens het verdrag. Nochtans zou het zeker en vast nuttig geweest zijn om een bepaalde maximumleeftijd te bepalen die door de lidstaten in acht moet worden genomen bij het bepalen vanaf dewelke het kind zeker en vast moet instemmen met zijn adoptie, eventuele gevallen van onbekwaamheid buiten beschouwing gelaten.

185. Volgens artikel 5 van het verdrag moeten de bevoegde autoriteiten van de Staat van ontvangst van het adoptiekind voorafgaand aan de adoptie hebben vastgesteld dat de aspirant-adoptieouders aan de vereisten voor de adoptie voldoen en daartoe geschikt zijn (art. 5a) en dat ze de nodige voorlichting hebben ontvangen (art. 5b). Wat deze geschiktheid betreft moeten de kandidaat-adoptieouders de noodzakelijke psycho-sociale hoedanigheid hebben.²⁷⁹ Bovendien moeten deze autoriteiten ook hebben vastgesteld dat het kind vergunning heeft of zal verkrijgen om die Staat binnen te komen en aldaar permanent te verblijven (art.5c). In artikel 18 wordt inzake deze vergunning bepaald dat de Centrale Autoriteiten van beide betrokken Staten de nodige maatregelen moeten nemen om voor het kind de vergunningen te verkrijgen om de Staat van herkomst te verlaten en de Staat van opvang binnen te komen en aldaar permanent te verblijven.

3) Centrale autoriteiten en vergunninghoudende instellingen

²⁷⁹ G. PARRA-ARANGUREN, "Toelichtend Verslag", *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 3-259/1, 52.

186. Een derde hoofdstuk van het verdrag heeft betrekking op de Centrale autoriteiten en vergunninghoudende instellingen. Artikel 6 van het verdrag bepaalt dat elke verdragsluitende Staat een Centrale Autoriteit dient aan te wijzen die belast is met de nakoming van de door het verdrag aan haar opgelegde verplichtingen. Federale Staten, Staten waarin meer dan één rechtsstelsel geldt en Staten die autonome territoriale eenheden omvatten, staat het vrij meer dan één Centrale Autoriteit aan te wijzen en de territoriale of personele reikwijdte van hun taken aan te geven. In België is op Vlaams niveau de openbare instelling Kind en Gezin aangewezen als centrale autoriteit²⁸⁰, op federaal niveau vervult de Dienst internationale adoptie van de federale overheidsdienst Justitie deze functie.²⁸¹

De Centrale Autoriteiten hebben enkele belangrijke taken bij het tot stand brengen van de adoptie. Ze dienen onder andere alle passende maatregelen te nemen om het ten onrechte genieten van financieel of ander voordeel in verband met de adoptie te voorkomen (art. 8) en vervullen een belangrijke functie bij de informatie-uitwisseling tussen de lidstaten (art. 9).

De vergunninghoudende instellingen werden in het verdrag opgenomen vanuit de vaststelling dat in vele landen particuliere instellingen een vooraanstaande rol spelen bij het tot stand brengen van interlandelijke adopties.²⁸² De kwestie of particuliere personen of organisaties de verantwoordelijkheden kunnen dragen waarmee de Centrale Autoriteiten belast zijn, vormde nochtans een hekel discussiepunt bij de voorbereidingen voor het verdrag. Er werd uiteindelijk voor een compromis gekozen waarbij volgens artikel 10 alleen delegatie kan worden gegeven aan overheidsinstanties en privé-instellingen die aantonen in staat te zijn de hun toe te vertrouwen taken naar behoren te vervullen. In artikel 11 worden bovendien een aantal minimumvereisten gesteld waaraan de instellingen dienen te voldoen om erkend te worden. De verdragsluitende Staten kunnen bijkomende toekenningsvoorwaarden opleggen waaraan de instellingen dienen te beantwoorden.²⁸³ Volgens artikel 22.1 kunnen de taken waarmee de Centrale Autoriteit op grond van het vierde hoofdstuk van het verdrag is belast worden uitgevoerd door deze instellingen, voor zover de wet van de Staat in deze mogelijkheid voorziet.

²⁸⁰ Art. 19 van het Decreet tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, *BS* 15 juli 2005.

²⁸¹ Art. 1 van het Ministerieel Besluit van 24 augustus 2005 tot aanwijzing van de federale centrale autoriteit inzake interlandelijke adoptie, bedoeld in artikel 360-1, 2° van het Burgerlijk Wetboek, *BS* 29 augustus 2005.

²⁸² J. H. A. VAN LOON, "Het Haagse Verdrag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie: achtergronden en krachtlijnen" in P. SENAËVE (eds.), *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995, (73) 91.

²⁸³ G. PARRA-ARANGUREN, "Toelichtend Verslag", *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 3-259/1, 62.

4) Procedurele vereisten voor interlandelijke adoptie.

187. In de artikelen 14 tot 22 van het verdrag worden de procedurele vereisten voor het tot stand komen van de adoptie beschreven. Hierin wordt onder andere de gegevensuitwisseling tussen de verschillende Centrale Autoriteiten betreffende het kind en de kandidaat-adoptanten beschreven (art. 15 en art. 16), wordt bepaald welke vereisten dienen voldaan te zijn alvorens men de beslissing neemt om een kind aan de zorg van de adoptieouders toe te vertrouwen (art. 17) en wordt de overbrenging van het kind geregeld (art. 19).

188. In artikel 21 worden de maatregelen beschreven die moeten genomen worden wanneer de adoptie plaatsvindt na de overbrenging van het kind naar de Staat van ontvangst en de Centrale Autoriteit van die Staat van oordeel is dat het verblijf van het kind in het gezin van de aspirant-adoptieouders niet meer het hoogste belang van het kind dient. De Centrale Autoriteit dient in dit geval het kind weg te nemen bij de aspirant-adoptanten en voor tijdelijke opvang te zorgen, in overleg met de Centrale Autoriteit van de staat van herkomst onverwijld te zorgen voor herplaatsing van het kind met het oog op adoptie of, indien deze maatregel niet passend is, zorg te dragen voor een andere vorm van langdurige verzorging. In de laatste plaats kan men het kind ook doen terugkeren naar het land van herkomst indien zijn belangen dit vereisen. Bij deze maatregelen dient men, afhankelijk van de leeftijd en het ontwikkelingspeil van het kind, dit kind te raadplegen en moet, ingeval dit passend is, zijn toestemming tot de op grond van dit artikel te nemen maatregelen verkregen worden.

189. Met betrekking tot de zelfstandige adopties gingen eveneens heel wat discussies vooraf aan de goedkeuring van het Haags Adoptieverdrag. Een zelfstandige adoptie, ook wel vrije of onafhankelijke adoptie genoemd, is een adoptie die tot stand komt zonder tussenkomst van een adoptieorganisatie. Ondanks het feit dat volgens het Verdrag inzake de Rechten van het Kind de adoptie van een kind slechts kan worden toegestaan indien de centrale autoriteiten hiertoe hebben beslist, vonden bij de totstandkoming van het Haags Verdrag nog steeds heel veel zelfstandige adopties plaats. Via deze vorm van adoptie proberen de kandidaat-adoptieouders lange procedures en diepgaande onderzoeken te ontlopen, maar vaak gaat dit gepaard met misbruiken. Bij dergelijke adopties komen volgens een studie van drie internationale organisaties²⁸⁴ de rechten van het kind regelmatig in het

²⁸⁴ DEFENCE FOR CHILDREN INTERNATIONAL, INTERNATIONAL FEDERATION TERRE DES HOMMES, ISS, *Preliminary Findings of a Joint Investigation on Independent Adoptions*, Genève, 1991, zoals geciteerd in J. H. A. VAN LOON, "Het Haagse Verdrag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie: achtergronden en krachtlijnen" in P. SENAËVE (eds.), *Actuele*

gedrang ten gevolge van onvoldoende selectie en matching, druk op de oorspronkelijke ouders, onvoldoende onderzoek naar de aanwezigheid van alternatieven in het land van oorsprong, onvoldoende onderzoek naar de adopteerbaarheid van het kind, vervalsing van documenten, woekerwinsten en verkoop van kinderen. De Verenigde Staten zouden echter nooit overgegaan zijn tot de ratificatie van het verdrag indien particuliere adopties in het geheel zouden worden uitgesloten.²⁸⁵

Uiteindelijk werd voor een aanvaardbaar compromis gekozen tussen de verschillende standpunten dat werd opgenomen in artikel 22 van het verdrag.²⁸⁶ Volgens artikel 22.1 kunnen alleen Centrale Autoriteiten, overheidsinstanties of instellingen waaraan een vergunning verleend werd als bemiddelaar optreden. Staten die dit wensen kunnen evenwel een verklaring afleggen waardoor ook andere organisaties die taken van bemiddelaar kunnen opnemen (art. 22.2). Andere Staten zijn niet verplicht akkoord te gaan met het optreden van dergelijke organisaties. Deze staten kunnen een verklaring afleggen dat adopties van kinderen die hun gewone verblijfplaats op hun grondgebied hebben slechts kunnen plaatsvinden indien de taken van de Centrale Autoriteit worden uitgevoerd zoals bepaald in het eerste lid van artikel 22.

In België zijn de zelfstandige adopties nog steeds mogelijk. Deze adopties worden wel gecontroleerd door de Centrale Autoriteit. De adoptanten dienen zich in dit geval aan te melden bij de Vlaamse Centrale Autoriteit en dienen aangifte te doen van het buitenlandse kanaal dat bij de adoptie bemiddelt. De Vlaamse Centrale Autoriteit moet het adoptiekanaal goedkeuren en dient na te gaan of er voldoende garanties zijn dat de adoptie tot stand komt in het hoger belang van het kind en met eerbied voor de fundamentele rechten van het kind op grond van het internationaal recht (art. 74 Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de interlandelijke adoptie²⁸⁷).

5) Erkenning van de adoptie

190. De artikelen 23 tot 25 hebben betrekking op de erkenning en gevolgen van de adoptie. Hierin wordt de derde doelstelling van het verdrag, met name het verzekeren van de erkenning in de

vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring, Leuven, Acco, 1995, (73) 86.

²⁸⁵ J. H. A. VAN LOON, "Het Haagse Verdrag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie: achtergronden en krachtlijnen" in P. SENAËVE (eds.), *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995, (73) 86.

²⁸⁶ G. PARRA-ARANGUREN, "Toelichtend Verslag", *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 3-259/1, 81.

²⁸⁷ Besluit van de Vlaamse Regering 23 september 2005 betreffende de interlandelijke adoptie, *BS* 23 september 2005.

verdragsluitende Staten van overeenkomstig het verdrag tot stand gekomen adopties, verder uitgewerkt.

Volgens artikel 23 wordt een adoptie ten aanzien waarvan de bevoegde autoriteit van de staat waarin de adoptie heeft plaatsgevonden in een schriftelijk bewijsstuk heeft verklaard dat zij in overeenstemming met het verdrag is tot stand gekomen, in de andere verdragsluitende Staten van rechtswege erkend. De erkenning vereist dus geen procedure meer. In de verklaring moet volgens dit artikel worden aangegeven wanneer en van wie de instemmingen ingevolge artikel 17c werden verkregen. Het gaat hierbij om de instemmingen van de Centrale Autoriteiten van de betrokken Staten. Met deze bepaling wilde men een garantie inbouwen om te verzekeren dat adopties die tot stand zijn gekomen met miskenning van de regels van het verdrag niet automatisch erkend dienen te worden.²⁸⁸

Deze erkenning kan volgens artikel 24 slechts worden geweigerd wanneer, gelet op het belang van het kind, de adoptie kennelijk niet verenigbaar is met de openbare orde.

Hierbij dient evenwel opgemerkt te worden dat in verschillende lidstaten van het verdrag nog dikwijls misbruiken gerapporteerd worden, zoals in China, India, Cambodja en Guatemala. Ook deze adopties zullen volgens artikel 23 automatisch erkend worden in de andere lidstaten, behalve wanneer de adoptie, rekening houdend met het belang van het kind, kennelijk niet verenigbaar is met de openbare orde. Deze vereiste van kennelijkheid vergt echter enige zekerheid en opvallendheid van de schending van de openbare orde. Nochtans verlopen de adopties in deze landen dikwijls in dubieuze omstandigheden, waarbij deze die wel correct verlopen soms moeilijk te onderscheiden zijn van deze die niet correct verlopen. Veel van de illegale handelingen spelen zich af alvorens de kinderen in het weeshuis terecht komen. De corruptie in veel van deze landen nog buiten beschouwing gelaten, zullen ook de Centrale Autoriteiten dus niet steeds op de hoogte zijn van deze schendingen, waardoor de toestemming van deze autoriteiten niet altijd de garantie biedt dat de adoptie tot stand komt in het belang van het kind. Nochtans zullen ook deze adopties automatisch erkend worden in de andere lidstaten.

6) Algemene bepalingen en slotbepalingen

191. De artikelen 28 tot 42 van het verdrag bevatten nog enkele algemene bepalingen, zoals de bewaring en het gebruik van de gegevens omtrent de afkomst van het kind (art. 30 en art. 31), het verbod om ongerechtvaardigd financieel voordeel of ander voordeel te trekken uit enig optreden in

²⁸⁸ G. PARRA-ARANGUREN, "Toelichtend Verslag", *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 3-259/1, 86.

verband met een interlandelijke adoptie (art. 32) en de kennisgeving bij niet-naleving van een bepaling van het verdrag (art. 33). Het verbod op financieel voordeel is een bepaling die reeds werd opgelegd in het IVRK en hier verdere uitwerking krijgt.

In de artikelen 43 tot 48 zijn enkele slotbepalingen opgenomen. Deze hebben vooral betrekking op de inwerkingtreding van het verdrag en de toetreding. In artikel 44.3 wordt voorzien dat de toetreding van een land slechts gevolg heeft in de betrekking tussen de toetredende Staat en de verdragsluitende staten die niet binnen zes maanden na de ontvangst van de kennisgeving van de toetreding bezwaar hebben gemaakt tegen de toetreding van deze Staat.

7) Enkele algemene bedenkingen

192. De belangrijkste verandering die het Haags Adoptieverdrag in België heeft teweeggebracht is het verbod op de zogenaamde ‘wilde adopties’ of ‘vrije adopties’. Dit kan alleszins als zeer positief beschouwd worden. Voor de inwerkingtreding van dit verdrag konden kandidaat-adoptanten zonder enig toezicht een kind gaan halen in een weeshuis in het buitenland. Dit is nu niet meer mogelijk. Bij deze vorm van adoptie dienden de ouders geen voorbereiding te volgen en moesten ze geen sociaal onderzoek ondergaan. De vrije adopties gingen dan ook gepaard met heel wat misbruiken, waarbij de rechten van de kinderen ernstig in het gedrang kwamen.²⁸⁹

193. Behalve de bemerking dat het verdrag op sommige punten nogal vaag blijft, zoals betreffende de toestemmingen die noodzakelijk zijn voor het tot stand brengen van de adoptie, wat hierboven reeds werd aangehaald, kunnen we bovendien ook vaststellen dat er enig gebrek is aan controle op de naleving van het verdrag. Ook landen die een adoptiesysteem hebben dat in de praktijk niet aan de vereisten van het verdrag voldoet kunnen toetreden. Hierdoor hebben deze landen schijnbaar een voldoende uitgewerkte wetgeving betreffende de adoptie en zullen ze meer vertrouwen genieten bij landen die met hen onderhandelen voor adoptie.

Zoals de praktijk uitwijst is dit vertrouwen niet altijd terecht. Enkel wanneer de adopties die in deze landen tot stand komen *kennelijk* niet verenigbaar zijn met de openbare orde, gelet op het belang van het kind, zullen deze niet automatisch erkend worden in de lidstaten. Het valt zeker en vast aan te moedigen dat de adopties die tot stand komen in de lidstaten automatisch erkend worden in de andere lidstaten, maar dan moet men wel de garantie bieden dat deze adopties ook werkelijk zijn tot stand gekomen volgens de regels van het verdrag.

²⁸⁹ Gesprek met Dhr. Jan Van De Velde, adviseur-generaal bij de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 15 april 2009.

In artikel 44 wordt wel de mogelijkheid voorzien dat landen bezwaar maken tegen de toetreding van een bepaalde Staat, waardoor de toetreding geen gevolg heeft in de betrekkingen tussen deze toetredende Staat en de verdragsluitende Staat, doch dit vraagt een vrij grote verantwoordelijkheid van de verdragsluitende Staten. Deze Staten bevinden zich niet steeds in de meest geschikte positie om de praktijken in de toetredende Staten na te gaan en zijn niet steeds op de hoogte van de eventuele misbruiken die worden gemaakt in een bepaald land. Wanneer geen controle wordt uitgeoefend op de Staten om na te gaan of hun adopties werkelijk plaatsvinden in overeenstemming met het verdrag, zou dit verdrag weleens een vals gevoel van veiligheid kunnen geven bij de landen die met deze Staten onderhandelen.

194. Daarnaast kan ook worden opgemerkt dat de meeste illegale praktijken betreffende de adoptie plaatsvinden alvorens het kind in een weeshuis of instelling terecht komt. Dit stadium, dat voorafgaat aan de adoptie, wordt niet geregeld door het verdrag. Ook de Centrale Autoriteiten hebben niet altijd zicht op wat zich op dit niveau afspeelt. Het verdrag biedt dan ook geen sluitende garantie dat geen kinderen meer zullen geadopteerd worden die het slachtoffer zijn van kinderhandel of ontvoering, of die van hun ouders gekocht zijn.

195. Bovendien was het zeker en vast ook nuttig geweest om in het verdrag de verplichting op te nemen voor de lidstaten om in een strafrechtelijk optreden te voorzien voor praktijken als het onder druk zetten van ouders om kinderen af te staan voor adoptie, het ontvoeren van kinderen voor adoptie en andere vormen van misbruik. Het gaat hier dan wel om een burgerrechtelijke materie, dit sluit niet uit dat in strafvervolging kan voorzien worden wanneer enkele essentiële vereisten met de voeten getreden worden.

5. EVALUATIE VAN DE INTERNATIONALE REGELGEVING

196. Heel wat internationale instanties hebben aandacht voor de problematiek van de illegale adoptie. Er zijn dan ook al verschillende verdragen, resoluties en aanbevelingen tot stand gekomen die als doel hebben misbruiken te bestrijden en de rechten van het kind te vrijwaren. Velen hiervan hebben echter geen juridisch bindende kracht, waardoor hun waarde beperkt is.

197. Het algemeen principe dat naar voor komt uit deze internationale regelgeving is dat de belangen van het kind de belangrijkste overweging zijn en dat ouders geen recht hebben op een

kind. Op die manier wordt ook het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden geïnterpreteerd. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind kan als eerste belangrijk instrument beschouwd worden betreffende de adoptie. Artikel 21 van dit verdrag beschrijft enkele waarborgen die bij elke adoptie van een kind gerespecteerd dienen te worden. Deze waarborgen werden verder uitgewerkt in andere verdragen, zoals in de VN-verklaring over de sociale en wettelijke beginselen met betrekking tot de bescherming en het welzijn van kinderen, met speciale verwijzing naar de plaatsing in een pleeggezin en de nationale en internationale adoptie, het Ontwerp van verdrag inzake adoptie van kinderen van de Raad van Europa, het Facultatief protocol inzake de verkoop van kinderen, prostitutie en pornografie bij het IVRK en het Haags Adoptieverdrag.

198. Het Facultatief protocol inzake de verkoop van kinderen, prostitutie en pornografie bij het IVRK is een heel belangrijk document om de misdrijven die met de illegale adoptie gepaard gaan, zoals de verkoop van kinderen, te bestrijden. Hierbij dient echter opgemerkt te worden dat enkel de verkoop van een kind aan een tussenpersoon strafbaar wordt gesteld. Het Protocol heeft geen aandacht voor de situatie waarin een kind rechtstreeks wordt verkocht aan de adoptieouders. De strafbaarstelling van verkoop van kinderen voor andere vormen van uitbuiting is in dit protocol veel ruimer dan die voor de verkoop van kinderen voor adoptie.

199. Het Haags Adoptieverdrag is het belangrijkste instrument voor de regeling van de interlandelijke adoptie en het waarborgen van de rechten van het kind. Toch kunnen enkele bemerkingen gemaakt worden bij dit verdrag. Zo wordt op een aantal punten, die nochtans heel belangrijk zijn voor de bescherming van de belangen van het kind, vrij vaag gebleven, zoals bij de bepalingen betreffende de toestemmingen tot de adoptie van zowel het kind zelf als van andere betrokken personen. Bovendien wijst de praktijk uit dat de adopties in sommige herkomstlanden die lid zijn van het verdrag nog steeds niet volgens de regels verlopen. Nochtans zullen ook deze adopties in de andere lidstaten automatisch erkend worden, behalve wanneer de adoptie *kennelijk* in strijd is met de openbare orde, rekeninghoudend met de belangen van het kind.

Aan de tekortkomingen van het Haags Adoptieverdrag wordt deels tegemoet gekomen door het Ontwerp van verdrag inzake adoptie van kinderen. De verdere uitwerking van dit ontwerp is dan ook heel belangrijk om de evolutie naar meer en betere bescherming van de rechten van kinderen bij adoptie verder te zetten.

200. Geen enkel internationaal instrument heeft betrekking op het draagmoederschap. Dit is nochtans een vorm van illegale adoptie die de laatste jaren steeds meer wordt toegepast, onder

andere ook door homoseksuelen die het gezag over het kind proberen te verkrijgen door het kind als het hunne te erkennen. In heel wat landen, waaronder ook in België, bestaat nog geen juridische regeling van het draagmoederschap. In landen waar dit fenomeen wel reeds een wettelijke omkadering kreeg, lopen de bepalingen heel sterk uiteen. Het valt te verwachten dat, zolang hieromtrent geen eensgezindheid is, aan forumshopping zal worden gedaan en pogingen zullen worden ondernomen om in het ene land strafbaarstellingen te ontlopen door de handelingen in een ander land uit te voeren. Een internationale regeling van het draagmoederschap dringt zich dan ook op om deze alternatieve vorm van adoptie juridisch te regelen.

VI. Beleid inzake illegale adoptie

1. BELGISCH BELEID

201. In België wordt over het algemeen heel weinig aandacht geschonken aan de problematiek van de illegale adopties. Toch kunnen we stellen dat het hier om een zeer ernstig probleem gaat. Zelfs al gaat het misschien maar om een beperkt aantal gevallen per jaar, de schendingen van de rechten van deze kinderen zijn zo fundamenteel dat een adequate aanpak vereist is.

202. De wetgever heeft duidelijk andere prioriteiten dan het aanpakken van de illegale adopties. Eerst en vooral kunnen we vaststellen dat de hervorming van onze wetgeving betreffende de adoptieprocedure lang op zich heeft laten wachten. Het Haags Adoptieverdrag is tot stand gekomen in 1993. Pas in 2004 werd onze Belgische wetgeving aangepast, waardoor dit verdrag in september 2005 in werking kon treden. België was op Ierland na het laatste land van West-Europa waar dit verdrag uitwerking kreeg.²⁹⁰

Ook op andere vlakken binnen de Belgische wetgeving kunnen tekortkomingen worden opgemerkt. Zo is er in ons Burgerlijk Wetboek wel een artikel opgenomen dat in een herziening van de adoptie voorziet wanneer deze adoptie gesteund is op de ontvoering van, de verkoop van of handel in kinderen (art. 351 BW), wat op zich een heel nuttige bepaling is, maar anderzijds kunnen we ons afvragen wat hiervan de gevolgen zullen zijn voor het kind. Nergens wordt hierover iets bepaald in de wet. Het lijkt erop dat de wetgever dit artikel heeft opgenomen om in overeenstemming te zijn met de internationale regelgeving, zonder echt stil te staan bij deze situatie. In de parlementaire voorbereiding wordt erop gewezen dat het een taak is van de rechter om te bepalen welke maatregel hier het meest in aanmerking komt om de belangen van het kind te behartigen.²⁹¹

Nergens in onze Belgische wetgeving is er een bepaling die de koop en verkoop van kinderen strafbaar stelt. Geen enkel strafartikel voorziet in een strafbaarstelling voor personen die een kind aanbieden voor een som geld. Rechters die met dergelijke feiten geconfronteerd worden dienen beroep te doen op andere bepalingen van onze strafwet indien ze toch een straf willen opleggen. Dat deze artikelen niet steeds geschikt zijn om dergelijke praktijken te bestrijden ligt voor de hand.

²⁹⁰ HccH (Hague Conference on private international law), www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=69.

²⁹¹ M.v.T. bij het wetsontwerp houdende de adoptie, *Parl. St.* Kamer 2000-01, nr. 1366/001 en 1367/001, 34.

Op 1 juni 2005 werd in de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers wel een wetsvoorstel ingediend houdende verbod op de kinderhandel. Dit voorstel komt tegemoet aan de lacune in de wet en stelt strafbaar *‘zij die uit winstbejag, ongeacht in welke vorm of met welk middel, hebben voorgesteld afstand te doen van hun al dan niet geboren kind of er afstand van hebben gedaan, om het aan een ander toe te vertrouwen met het oog op adoptie of enig ander doel waarbij zij rechtens of feitelijk van hun ouderlijke rechten afzien*. Ook wie de afstand heeft vergemakkelijkt, aangemoedigd of ertoe heeft bijgedragen worden in dit wetsvoorstel strafbaar gesteld.

Ondanks het feit deze strafbaarstellingen heel nuttig zijn om de illegale adopties en kinderhandel te bestrijden, hebben ze momenteel nog geen uitwerking gekregen.

En dan is er ook nog het gebrek aan regelgeving betreffende het draagmoederschap, waardoor heel wat kinderen zonder waarborging van hun rechten worden overgedragen aan personen die niet hun werkelijke ouders. Ondanks de verschillende wetsvoorstellen die de laatste jaren ingediend werden is ook hierover nog steeds geen wettelijke regeling, wat heel wat misbruik tot gevolg heeft.

203. De Belgische regering beschouwt de strijd tegen de mensenhandel al sinds een aantal jaren als één van haar prioriteiten.²⁹² België heeft voor een multidisciplinaire aanpak van het fenomeen gekozen. Deze aanpak is tegelijkertijd integraal (dit omvat de maatregelen inzake preventie, opsporing en vervolging en de bijstand aan slachtoffers) en geïntegreerd (betrekking hebbend op het geheel van de betrokken actoren in deze problematiek).²⁹³ Ook in de Kadernota Integrale Veiligheid van 30 en 31 maart 2004 wordt de mensenhandel en mensensmokkel genoemd als één van de prioritaire criminele fenomenen en aandachtspunten.²⁹⁴

204. Uit het jaarverslag van de federale politie van 2007 blijkt dat de aandacht vooral gaat naar economische en seksuele uitbuiting, kinderpornografie en sekstoerisme.²⁹⁵ Ook in de toespraak van toenmalig Minister van Ontwikkelingssamenwerking Marc Verwilghen op de conferentie over

²⁹² Wet 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de kinderpornografie, *BS* 25 april 1995.

²⁹³ FOD BUITENLANDSE ZAKEN, *De strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, Beleid en aanpak*, www.diplomatie.be/nl/pdf/mensenhandelnl.pdf, 7.

²⁹⁴ Kadernota Integrale Veiligheid van 30 en 31 maart 2004, goedgekeurd door de Ministerraad op 30 maart 2004, www.just.fgov.be/nl_htm/parket/kadernota.pdf, 25.

²⁹⁵ FEDPOL, *Activiteitenverslag van de federale politie*, 2007, www.polfed-fedpol.be/pub/jaarverslag/pub_jaarverslag2007_nl.php, 16.

kinderhandel in het Egmontpaleis te Brussel op 24 oktober 2003²⁹⁶ wordt de nadruk vooral gelegd op het bestrijden van kinderprostitutie en kindsoldaten, twee heel expliciete vormen van kinderhandel. Illegale adopties vallen niet onder de wettelijke definitie van het begrip mensenhandel en worden dan ook regelmatig over het hoofd gezien bij de uitwerking van het beleid.

Het strafrechtelijk beleid en de opsporing en vervolging van de mensenhandel wordt vooral geregeld in de Ministeriële Richtlijn inzake het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel, Col 01/07, die in werking is getreden op 1 februari 2007. De doelstelling van deze richtlijn is een coherent beleid te ontwikkelen inzake de opsporingen en de vervolgingen betreffende mensenhandel. De richtlijn voorziet in een aantal criteria die moeten zorgen voor een uniform beleid.

Deze richtlijn gaat verder dan de traditionele vormen van uitbuiting die met mensenhandel gepaard gaan, zoals prostitutie en economische exploitatie. Ook aan andere situaties wordt aandacht besteed, zoals aan schijnhuwelijken, gedwongen bedelarij, organenhandel en ook illegale adopties.²⁹⁷ Dit kan alleszins als een positieve evolutie beschouwd worden.

Wat de opsporing en vervolging van de illegale adopties betreft blijkt dat de politie hier niet echt heel actief mee bezig is. De Federale Gerechtelijke Politie van Gent meldt niet echt een beleid te hanteren omtrent dit probleem, volgens hen behoort dit meer tot de bevoegdheid van de lokale politie.²⁹⁸ Ook bij de Lokale Politie Gent is geen speciale eenheid aangesteld die zich actief bezig houdt met de problematiek van de kinderhandel in het adoptiecircuit. Bij het aantreffen van dergelijke feiten wordt hier de wetgeving gevolgd en tracht men het parket zo goed als mogelijk te informeren over de feiten en de betrokkenen, maar van een actief beleid kan men dus ook hier niet spreken.²⁹⁹ De Unit Meprosch (Mensenhandel, prostitutie en schijnhuwelijken) van de Lokale Politie Gent meldt nog geen dossiers betreffende illegale adopties in behandeling gehad te hebben.³⁰⁰ Volgens Dhr. Jan Van De Velde is de situatie in Gent ook toepasselijk in andere arrondissementen. Nergens in België wordt volgens hem een specifiek beleid gehanteerd ter bestrijding van illegale

²⁹⁶ *Toespraak van Minister van Ontwikkelingssamenwerking Marc Verwilghen op de conferentie over Kinderhandel*, Egmontpaleis, Brussel, 24 oktober 2003, www.dgos.be/NL/de_minister/toespraken/2003_1024_3.html.

²⁹⁷ FOD BUITENLANDSE ZAKEN, *De strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, beleid en aanpak*, www.diplomatie.be/nl/pdf/mensenhandelnl.pdf, 8.

²⁹⁸ Telefonisch gesprek met Marc Bockstaele, Hoofdcommissaris Federale Gerechtelijke Politie Gent, 3 april 2009.

²⁹⁹ E-mail van John Monsecour, Directeur-manager van de Directie Kwaliteitszorg, Politiezone Gent, 20 april 2009.

³⁰⁰ E-mail van Roger van Hyfte, Hoofdinspecteur Lokale Recherchedienst Unit Meprosch Gent, 30 april 2009.

adoptie. Geen enkele instantie in ons land houdt zich bezig met het actief opsporen van deze misdrijven.³⁰¹

205. Ook op het Parket van de Procureur des Konings te Gent wordt niet echt een beleid gehanteerd. Wanneer een dossier wordt voorgelegd voor advies betreffende een adoptie waarin verdachte elementen aanwezig zijn, wordt een negatief advies gegeven. Meestal zal hier geen strafrechtelijk gevolg aan worden gegeven, tenzij eventueel gebruik werd gemaakt van valse stukken. De toepassing van het strafrecht zal slechts gebeuren in uitzonderlijke situaties. Wanneer dit toch het geval is zal meestal geen gevangenisstraf gevorderd worden. De enige uitzondering hierop is het geval waarin er sprake is van georganiseerde criminaliteit. Omwille van de uitzonderlijkheid van de situatie van illegale adoptie is er volgens parketmagistraat Wolf Van Acker ook niet echt nood aan een uitgewerkt beleid.³⁰²

206. Men kan wel een begin van beleid waarnemen bij Kind en Gezin. De laatste tijd vraagt deze dienst nu en dan aan de federale overheidsdienst Buitenlandse Zaken om de werking in een aantal herkomstlanden van adoptiekinderen te controleren. Zo werd recentelijk een kanaalonderzoek gedaan in India en in Ethiopië door consulaten en ambassades. Ook naar de ernst van de weeshuizen in sommige landen werd reeds onderzoek gevraagd door Kind en Gezin. Politie noch parket hebben tot nu toe ooit gevraagd naar een dergelijk onderzoek.³⁰³

207. In de Strategienota van de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking worden bovendien enkele aanbevelingen gedaan om de situatie van kinderen wereldwijd te verbeteren en kinderhandel en illegale adopties te vermijden. Zo wordt erop gewezen dat het belangrijk is partnerlanden aan te moedigen zelf actief op zoek te gaan naar geldige alternatieven voor adoptie en erop toe te zien dat internationale adoptie slechts in het belang van het kind plaatsvindt en partnerlanden die dit nog niet deden aan te sporen om het Verdrag van Den Haag inzake de internationale adoptie te ratificeren. Ter bestrijding van de kinderhandel worden de partnerlanden aangemoedigd om de preventie en bescherming tegen en remediëring van dit fenomeen uit te bouwen via samenwerking tussen de betrokken actoren. Daarnaast worden deze landen ook gestimuleerd om de nationale wetgeving aan te passen aan sub-

³⁰¹ Gesprek met Dhr. Jan Van De Velde, adviseur-generaal bij de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 15 april 2009.

³⁰² Gesprek met Dhr. Wolf Van Acker, Substituut-procureur des Konings Parket Gent afdeling Jeugd en Gezin, 7 april 2009.

³⁰³ Gesprek met Dhr. Jan Van De Velde, adviseur-generaal bij de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 15 april 2009.

regionale, regionale en internationale verdragen ter zake, voor zover deze een hogere bescherming voorzien; het nationale begrippenkader met betrekking tot kinderhandel en (seksuele) uitbuiting te harmoniseren met het internationale kader en toezicht te houden op de naleving van de wetgeving inzake de bescherming tegen kinderhandel.³⁰⁴

2. INTERNATIONAAL BELEID

208. Aangezien illegale adoptie een internationaal fenomeen is, zal een internationaal beleid noodzakelijk zijn om deze vorm van misdaad te bestrijden. Betreffende de strijd tegen de mensenhandel is er heel wat samenwerking op verschillende Europese niveaus, en ook aan de illegale adopties wordt de laatste jaren meer en meer aandacht besteed.

209. Zo werd in 2003 een Actieplan ter bestrijding van de mensenhandel³⁰⁵ aangenomen door de OVSE, de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa. Deze organisatie heeft lidstaten in het Amerikaanse, het Europese en het Aziatische continent. Het Actieplan werd goedgekeurd op de Vergadering van de Ministerraad van de OVSE in 2003 in Maastricht. In juni 2005 werd hier een addendum aan toegevoegd dat betrekking heeft op de specifieke noden van kinderen die het slachtoffer zijn van mensenhandel.³⁰⁶

Betreffende de adopties worden in dit document enkele nationale acties aanbevolen. De lidstaten worden aangemoedigd een wetgeving, een administratieve controle en procedures aan te nemen of eventueel te herzien betreffende de vergunningen en de werking van organisaties die zouden kunnen betrokken zijn bij mensenhandel, zoals uitzendbureaus, reisagentschappen, hotels, escortediensten en adoptiediensten (art. 5.1).

210. Door de Raad van Europa werd in het Verdrag inzake de bestrijding van mensenhandel van 2005 de GRETA (Groep van deskundigen inzake actie tegen mensenhandel) opgericht. Deze instantie houdt toezicht op de uitvoering van het verdrag (art. 36). Dit toezicht gebeurt aan de hand van vragenlijsten die aan de partijen worden verzonden. De partijen dienen deze vragenlijsten, evenals

³⁰⁴ DIRECTIE-GENERAAL ONTWIKKELINGSSAMENWERKING, *Strategienota: Eerbied voor de Rechten van het Kind in Ontwikkelingssamenwerking*, www.diplomatie.be/nl/pdf/rechtenkindnl.pdf, 19.

³⁰⁵ OSCE, Decision No. 557: OSCE Action Plan to Combat Trafficking in Human Beings, 24 juli 2003, www.osce.org/documents/pc/2003/07/724_en.pdf, 27p.

³⁰⁶ OSCE, Decision No. 685: Addendum to the OSCE Action Plan to Combat Trafficking in Human Beings: Addressing the Special Needs of Child Victims of Trafficking for Protection and Assistance, 7 juli 2005, www.osce.org/documents/pc/2005/07/15591_en.pdf, 3p.

elk ander verzoek om informatie van GRETA te beantwoorden. Daarnaast kan GRETA ook het maatschappelijk middenveld om informatie vragen en landenbezoeken organiseren. (art. 38). Op deze manier worden de partijen bij het verdrag aangespoord het verdrag tot uitvoering te brengen. Hoewel het begrip mensenhandel in dit verdrag vereist dat de handelingen worden gesteld *ten behoeve van uitbuiting* wordt er in het verklarend rapport bij het verdrag op gewezen dat ook illegale adoptie onder deze definitie valt, waardoor deze illegale adopties ook onder de bevoegdheid van GRETA vallen.³⁰⁷

211. Op het niveau van de Europese Unie is er heel wat aandacht voor mensenhandel en kinderhandel. In december 2005 verscheen het EU-plan inzake de beste praktijken, vormen en procedures bij de voorkoming en bestrijding van mensenhandel³⁰⁸ in het publicatieblad van de Europese Unie. Hiermee wilde men een versterkt engagement tot stand brengen zowel van de EU als van de lidstaten ter preventie en ter bestrijding van de mensenhandel die wordt verricht met één van de vormen van uitbuiting als doel, en ter bescherming, ondersteuning en rehabilitatie van de slachtoffers ervan.

Op 16 januari 2008 werd door het Europees Parlement een resolutie aangenomen met als titel 'Naar een EU-strategie voor de rechten van het kind'.³⁰⁹ Hierin zijn enkele bepalingen terug te vinden die betrekking hebben op de strijd tegen de illegale adopties. In de preambule wordt erop gewezen dat de handel in kinderen met het oog op, onder andere, illegale adoptie nog steeds een probleem vormt binnen de Europese Unie.

In artikel 60 verzoekt het Europees Parlement alle EU-instellingen en alle lidstaten actief mee te werken aan de bestrijding van kinderhandel voor alle mogelijke vormen van exploitatie, inclusief illegale adoptie.

In artikel 89 wordt er bij de lidstaten op aangedrongen om serieuze maatregelen te nemen om de verschillende vormen van uitbuiting van kinderen te beëindigen. Ook hier wordt illegale adoptie als een vorm van uitbuiting genoemd.

Het Europees Parlement vraagt in artikel 109 om na te gaan wat de mogelijkheden zijn voor communautaire regelgeving op het gebied van adoptie. Deze regelgeving dient te worden ontwikkeld

³⁰⁷ *Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings and its Explanatory Report*, Warschau, 16 mei 2005, www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Source/PDF_Conv_197_Trafficking_E.pdf, 40.

³⁰⁸ EU-plan inzake de beste praktijken, normen en procedures bij de voorkoming en bestrijding van mensenhandel, *Pb. C* 311, 9 december 2005.

³⁰⁹ Resolutie van het Europees Parlement van 16 januari 2008 – Naar een EU-strategie voor de rechten van het kind, *Pb. C* 19 februari 2009, afl. 41E, 24-45.

in overeenstemming met de Conventie over de rechten van het kind en andere relevante internationale bepalingen. Door deze communautaire regelgeving zouden de verzorgingskwaliteit op het gebied van de informatiediensten, de voorbereiding van internationale adoptie, de behandeling van verzoeken om internationale adoptie en post-adoptiediensten verbeterd moeten worden. Hierbij dient het feit in acht genomen te worden dat alle internationale conventies met betrekking tot de bescherming van de rechten van het kind aan in de steek gelaten kinderen of wezen het recht toekennen om een gezin te hebben en om bescherming te krijgen.

In artikel 110 legt het Europese Parlement de nadruk op het recht van kinderen op een gezin. De lidstaten moeten dit recht garanderen en doeltreffende oplossingen formuleren om te voorkomen dat kinderen in de steek worden gelaten en om de plaatsing van in de steek gelaten kinderen en wezen in instellingen te compenseren. Hierbij dienen de belangen van het kind de belangrijkste overweging te vormen.

In artikel 111 worden twee mogelijke vormen omschreven van adoptie: adoptie kan plaatsvinden in het land van herkomst van het kind of door via internationale adoptie een gezin te vinden. Plaatsing in een instelling mag enkel dienen als tijdelijke oplossing. Ook andere uitwegen zijn mogelijk om kinderen in een gezin op te vangen, zoals bijvoorbeeld de pleeggezinnen. Daarnaast dringt het Europees Parlement er ook op aan dat de lidstaten en de Commissie in overleg met de Haagse Conferentie, de Raad van Europa en kinderorganisaties een kader opstellen om de transparantie en doelmatige begeleiding van de ontwikkeling van deze kinderen te waarborgen en hun werkzaamheden te coördineren ten einde kinderhandel te voorkomen. Hierbij moet bijzondere aandacht geschonken worden aan kinderen met bijzondere behoeften, zoals kinderen die medische behandeling nodig hebben en gehandicapte kinderen.

In artikel 172 ten slotte wordt door het Europees Parlement gewezen op het belang van geboorteregistraties om kinderhandel en illegale adoptie tegen te gaan.

Er zijn nog heel wat andere documenten van de Europese Unie die de strijd tegen de kinderhandel en de illegale adopties aanmoedigen. Zo kan ook gewezen worden op de discussies voorafgaande aan de toetreding van Roemenië tot de Unie, waarin Roemenië onder druk werd gezet om eerst enkele zaken in orde te brengen betreffende de rechten van kinderen in het land, en de resoluties betreffende de kinderhandel in Guatemala en Cambodja.

In de resolutie van het Europees Parlement over de verbetering van het recht en de samenwerking tussen de lidstaten op het gebied van de adoptie van minderjarigen werd door de Raad ook verzocht de mogelijkheid na te gaan om de taken van Europol uit te breiden tot het controleren van netwerken die handel in kinderen voor adoptie organiseren. Hoewel Europol de illegale adoptie

noemt als één van de vormen van kindermisbruik, richt deze dienst zich momenteel vooral op de bestrijding van seksuele uitbuiting en prostitutie van kinderen.³¹⁰

3. KORT BESLUIT

212. Op nationaal vlak zijn er nog heel wat tekortkomingen in de wetgeving om de illegale adopties effectief te bestrijden. Nergens wordt geregeld wat voor een adoptiekind de gevolgen zijn van een herziening van de adoptie. Het lot van dit kind wordt volledig aan de soevereine beoordeling van de rechter overgelaten, die een beslissing zal moeten nemen in overeenstemming met de belangen van het kind.

Het verkopen van een kind voor adoptie wordt in ons Belgische strafwetboek niet strafbaar gesteld. Ook het draagmoederschap is in ons land nog steeds niet geregeld, waardoor de weg naar misbruiken open ligt.

Hoewel de strijd tegen de mensenhandel al jaren een prioriteit vormt voor de regering en de politie, is hierbij heel weinig aandacht voor de illegale adopties. Enige positieve evolutie hierin kan worden waargenomen door de Ministeriële Richtlijn inzake het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel, waarin ook illegale adoptie beschouwd wordt als mensenhandel.

Ook op het Parket wordt geen uitgewerkt beleid gehanteerd ten aanzien van illegale adopties. Slechts in zeer uitzonderlijke situaties zal een gevangenisstraf gevorderd worden.

213. Op internationaal niveau wordt meer aandacht besteed aan deze problematiek. De OVSE heeft een Actieplan ter bestrijding van mensenhandel aangenomen, waarin onder andere aan de lidstaten wordt aanbevolen om het toezicht op de organisaties die betrokken zouden kunnen zijn bij mensenhandel, zoals de adoptiediensten, te verstrengen.

Door de Raad van Europa werd de GRETA opgericht. Deze instantie houdt toezicht op de naleving van het Verdrag inzake de bestrijding van mensenhandel van 2005, waarin ook de illegale adoptie als vorm van mensenhandel werd opgenomen.

³¹⁰ EUROPOL, *Child abuse in relation to trafficking in human beings*, 2007, www.humansecuritygateway.info/documents/EUROPOL_childabuseinrelationtohumantrafficking.pdf, 1.

Ook de Europese Unie heeft de laatste jaren verschillende stappen ondernomen om de mensenhandel en de illegale adopties te bestrijden. Hierbij kan gewezen worden op het EU-plan inzake de beste praktijken, vormen en procedures bij de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de resolutie betreffende de EU-strategie voor de rechten van het kind, waarin heel wat aandacht wordt besteed aan kinderhandel en adoptie. Bovendien werd door de Raad ook reeds verzocht om de mogelijkheden na te gaan de taken van Europol uit te breiden tot het controleren van adoptiediensten.

VII. Gevolgen voor de partijen

214. Wanneer wanpraktijken aan het licht komen die betrekking hebben op een adoptie zullen de gevolgen hiervan afhangen van het ogenblik waarop men deze ontdekking doet. Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen de situatie waarin deze onwettigheden ontdekt worden tijdens de adoptieprocedure en de situatie waarin men pas na de adoptie vaststelt dat niet alles volgens de regels is verlopen.

Wanpraktijken die vastgesteld worden tijdens de adoptieprocedure zullen gemeld worden aan de Federale Centrale Autoriteit. De adoptie zal in deze gevallen niet erkend worden en dus geen uitwerking kunnen krijgen. Wanneer de adoptie reeds erkend werd zal ze kunnen worden herzien. Deze herziening steunt op het algemene principe *fraus omnia corrumpit*.³¹¹

Naast deze burgerrechtelijke gevolgen van een illegale adoptie zullen enkele partijen zich ook schuldig hebben gemaakt aan strafbare handelingen. Zij riskeren een vervolging op grond van de strafwet.

1. ADOPTIEKIND

215. Volgens artikel 351 BW kan de adoptie herzien worden wanneer voldoende aanwijzingen zijn dat de adoptie is tot stand gekomen ingevolge de ontvoering van, de verkoop van of de handel in kinderen. Deze herziening kan gevorderd worden door het openbaar ministerie of door een persoon die tot de derde graad deel uitmaakt van de biologische familie van het kind. Het openbaar ministerie is bij kennis van dergelijke praktijken zelfs verplicht om op te treden. De rechtbank dient indien de feiten van ontvoering van, verkoop van of handel in kinderen bewezen worden geacht, te verklaren dat de adoptie geen gevolgen meer heeft vanaf de overschrijving van het beschikkend gedeelte van de beslissing houdende herziening in de registers van de burgerlijke stand. De herziening heeft dus een uitwerking *ex nunc*. De rechter heeft hierbij geen enkele beoordelingsbevoegdheid en is verplicht de nietigheid uit te spreken. Deze bepaling geldt zowel voor

³¹¹ Gesprek met Dhr. Jan Van De Velde, adviseur-generaal bij de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 15 april 2009.

de gewone als voor de volle adopties. Zoals hierboven reeds werd beschreven is de goede trouw van de adoptanten van geen belang bij de herziening.

De wet laat een groot vraagteken achter aangaande wat met het kind dient te gebeuren na de herziening van de adoptie.

Eventueel zal in dit geval een nieuwe adoptie mogelijk zijn zoals omschreven in artikel 347-1 BW. Volgens dit artikel kan een kind dat reeds is geadopteerd, ongeacht of het daarbij gaat om een gewone dan wel om een volle adoptie, nogmaals gewoon of ten volle worden geadopteerd indien alle voorwaarden gesteld voor het tot stand komen van de nieuwe adoptie zijn vervuld en indien ofwel de vorige adoptant of adoptanten overleden zijn; ofwel de vorige adoptie herzien is of de vorige gewone adoptie ten aanzien van de adoptant(en) herroepen is; ofwel zeer gewichtige redenen bestaan die vereisen dat op verzoek van het openbaar ministerie een nieuwe adoptie wordt uitgesproken. Het is hierbij niet uitgesloten dat het kind opnieuw geadopteerd wordt door de vorige adoptanten, indien deze ter goeder trouw waren.³¹²

Volgens de parlementaire voorbereiding is het aan de rechter die de herziening uitspreekt en aan de bevoegde openbare overheden om erover te waken dat het kind niet volledig verweesd wordt achterlaten. De overheden beschikken over een zeer ruime beoordelingsbevoegdheid betreffende welke maatregelen genomen dienen te worden. Het belang van het kind dient hierbij de belangrijkste overweging te zijn, daaronder begrepen alle rechten die aan het kind door het internationaal recht worden toegekend. De herziening zal dus niet automatisch in alle gevallen leiden tot een terugkeer van het kind naar zijn land van herkomst.

Mogelijke maatregelen die in de parlementaire voorbereiding worden voorgesteld zijn die maatregelen die opgenomen zijn in artikel 363-4 BW. Het gaat hierbij om maatregelen die toegepast dienen te worden wanneer een kind werd overgebracht naar België met het oog op een adoptie en blijkt dat het verdere verblijf van het kind in het opvanggezin niet langer aan zijn hoger belang en aan de eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen, beantwoordt. Dit artikel werd evenwel quasi letterlijk overgenomen van het Haags Adoptieverdrag, wat eveneens aantoont dat de wetgever niet echt heeft stilgestaan bij deze situatie.

Een eerste maatregel die volgens dit artikel kan genomen worden is het kind weghalen bij de personen die het wensen te adopteren en er voorlopig zorg voor dragen. Daarnaast wordt ook in de mogelijkheid voorzien om in overleg met de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het

³¹² F. SWENNEN, *Gezins- en familierecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 84.

kind onverwijld te zorgen voor een nieuwe plaatsing van het kind met het oog op zijn adoptie of bij gebreke daarvan voor een duurzame alternatieve opvang; in dat geval kan het kind slechts worden geadopteerd indien de bevoegde autoriteit van de staat van herkomst op behoorlijke wijze is voorgelicht omtrent de nieuwe adoptieouders en indien de toestemmingen met het oog op die nieuwe adoptie zijn gegeven. Een derde maatregel die volgens artikel 363-4 BW kan worden genomen en die volgens de wet pas in laatste instantie kan worden overwogen, is te zorgen voor de terugkeer van het kind naar de Staat van herkomst, indien zijn hoger belang en de eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen zulks vereisen.³¹³

216. In de Memorie van Toelichting wordt verwezen naar een beslissing van de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens van 5 maart 1990³¹⁴. In deze zaak had een Italiaanse man op bedrieglijke wijze een Filippijns kind erkend om op die manier de adoptieprocedure te ontlopen. Wanneer het bedrog aan het licht kwam, startte het Italiaanse koppel een procedure om het kind te adopteren. Dit werd hen geweigerd. Nadat deze beslissing in hoger beroep bekrachtigd werd ging het Italiaanse koppel naar het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, waar ze inriepen dat hun recht op eerbiediging van het gezinsleven geschonden was en dat de Italiaanse justitie het kind onmenselijk en ontierend had behandeld door het bij het gezin weg te nemen. De Commissie was van oordeel dat de maatregelen genomen door de Italiaanse overheid gegrond waren en de belangen van het kind dienden.

Deze zaak deed heel wat opschudding ontstaan in Italië. De Italiaanse bevolking werd verdeeld in twee kampen. Sommige mensen vonden dat de rechter de enige juiste beslissing had genomen. Anderen waren van oordeel dat men het kind bij de familie had moeten laten, waar het liefdevol werd opgevoed. Onder de Italiaanse bevolking was totaal geen eensgezindheid over welke beslissing in deze zaak het meest in het belang van het kind was.³¹⁵

In de zaak 'baby Donna' betreffende het Belgische meisje dat door een draagmoeder aan een Nederlands echtpaar werd overgedragen zonder de toestemming van de biologische vader diende de rechter van Utrecht zich in een arrest van 7 mei 2008³¹⁶ uit te spreken over het verzoek, ingediend

³¹³ M.v.T. bij het wetsontwerp tot hervorming van de adoptie, *Parl. St.* Kamer 2000-01, nr. 1366/001 en 1367/001, 34.

³¹⁴ Beslissing van de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens van 5 maart 1990 over de ontvankelijkheid van verzoekschrift nr. 15131/89 ingediend door F. Giubergia, R. Giubergia-Gaveglia, N. Giubergia en S. Cruz zoals geciteerd in M.v.T. bij het wetsontwerp tot hervorming van de adoptie, *Parl. St.* Kamer 2000-01, nr. 1366/001 en 1367/001, 35.

³¹⁵ N. GINZBURG en L. S. SCHWARTZ, *A Place to Live: And Other Selected Essays of Natalia Ginzburg*, New York, Seven Stories Press, 2003, 193.

³¹⁶ Rechtbank Utrecht (Ned.) 7 mei 2008, <http://zoeken.rechtspraak.nl>.

door de biologische vader van het kind en diens echtgenote, tot ontzetting uit de tijdelijke voogdij van de Nederlandse pleegmoeder van het driejarige kind. De rechter was hier van mening dat het in het belang van het kind is dat het meisje in Nederland blijft, bij de pleegouders die haar de eerste drie jaar van haar leven hebben opgevoed. Het meisje heeft nooit andere ouders gekend dan deze die haar hebben opgevoed en heeft zich, zoals blijkt uit een rapport van Nederlandse Raad voor de Kinderbescherming, veilig aan hen gehecht. Wel acht de rechtbank gedwongen hulpverlening van een onafhankelijke instantie noodzakelijk, omwille van de druk die zowel door de biologische vader als door de media op het gezin wordt uitgeoefend, en omwille van de indruk dat de pleegouders zich onvoldoende bewust zijn van de eisen die de bijzondere ontstaansgeschiedenis van het kind aan hen als opvoeders stelt.

Hoewel de rechter in deze zaak duidelijk oordeelde in het belang van het kind, roept deze uitspraak bij heel wat mensen weerstand op. Het lijkt erop dat de ouders als het ware beloond worden voor de misdrijven die ze gepleegd hebben om dit kind te verkrijgen. Wanneer we deze uitspraak doortrekken zouden we kunnen besluiten dat een kind dat gehecht is aan de adoptieouders en goed door hen wordt opgevoed bij deze adoptieouders mag blijven, ongeacht de manier waarop het daar is terechtgekomen. Dit zou weleens een gevoel van straffeloosheid kunnen creëren bij de bevolking, en andere mensen aanzetten gelijkaardige handelingen te stellen. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat strafrechtelijke vervolging van de adoptieouders mogelijk blijft.

217. Iedereen is het erover eens dat wanneer een geval van illegale adoptie ontdekt wordt een beslissing dient genomen te worden die de belangen van het kind vooropstelt. Er is echter weinig eensgezindheid over de passende maatregelen die hierbij het meest geschikt zijn. Volgens de algemene gedachtegang van het IVRK heeft elk kind het recht zijn biologische ouders te kennen en door hen te worden opgevoed. Dit houdt echter niet in dat het ook in het belang van een kind is weggerukt te worden uit een gezin dat hij of zij als het zijne beschouwt om opgevoed te worden door de biologische ouders. Het is duidelijk dat dit voor het kind een traumatiserende ervaring zou kunnen zijn.

Volgens voormalig Australisch familierechter John Fogarty is de kans klein dat de biologische ouders het kind terug zullen toegewezen krijgen, zeker wanneer het gaat om kinderen uit ontwikkelingslanden die in westerse landen zijn geadopteerd. Wanneer men de overweging dient te baseren op de belangen van het kind is het volgens hem duidelijk dat het onmogelijk is een kind dat

zich aan de westerse maatschappij heeft aangepast terug te sturen naar Indiase sloppenwijken of andere arme gebieden.³¹⁷

Toch wordt de zaak baby Donna als een atypisch geval omschreven door Dhr. Jan Van De Velde. Als algemeen principe geldt volgens hem dat het kind zal worden teruggebracht naar het land van herkomst. Wanneer de adoptie herzien werd vervalt immers ook het recht op migratie van het kind. Er zijn in dat geval geen wettelijke bepalingen meer die het verblijf van het kind in ons land verantwoorden.³¹⁸ Ook parketmagistraat Wolf Van Acker bevestigt dat in de eerste plaats zal geprobeerd worden het kind te herenigen met zijn biologische ouders. Eventueel kan ook overwogen worden om het kind tijdelijk toe te vertrouwen aan een pleeggezin.³¹⁹

218. Algemeen gesteld zal het de jeugdrechter zijn die volledig autonoom beslist wat de gevolgen zijn voor het kind dat het slachtoffer is van een illegale adoptie. Hierbij dient de jeugdrechter zijn beslissing te baseren op het belang van het kind. Wat de meest gepaste maatregel is zal onder andere afhangen van de mate waarin het kind zich gehecht heeft aan het nieuwe gezin en de mate waarin het kind zich heeft aangepast aan zijn nieuwe sociale en culturele omgeving. Een kind dat reeds jarenlang in België verblijft en zich aan onze maatschappij heeft aangepast zal veel minder kans hebben om terug gestuurd te worden naar zijn of haar land van herkomst.

2. ADOPTIEOUDERS

219. Wat de adoptieouders van het kind betreft moet eerst en vooral een duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen de adoptieouders die handelen ter goeder trouw en de adoptieouders die ter kwader trouw zijn. In veel gevallen zullen de adoptieouders niet op de hoogte zijn van de illegale praktijken waarmee hun adoptie gepaard ging. Vooral wanneer ze werken via een erkend adoptiebureau kan hen meestal niets ten laste gelegd worden.

In andere gevallen zullen de adoptieouders wel kennis hebben van de schending van nationale en internationale wettelijke bepalingen. Wanneer ze bijvoorbeeld geen geschiktheidsvonnissen konden bekomen of niet voldoende geduld hadden om de langdurige adoptieprocedure te doorlopen en op

³¹⁷ R. CALLINAN, "Stolen Children", *Time* 28 augustus 2008, www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1834535-1,00.html.

³¹⁸ Gesprek met Dhr. Jan Van De Velde, adviseur-generaal bij de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 15 april 2009.

³¹⁹ Gesprek met Dhr. Wolf Van Acker, Substituut-procureur des Konings Parket Gent afdeling Jeugd en Gezin, 7 april 2009.

een andere manier een kind geadopteerd hebben zullen ze zich zelf ook aan strafvervolgning blootstellen.

220. Wanneer adoptieouders ter goeder trouw zijn en er zich niet bewust van waren dat hun adoptiekind op een onwettige manier naar België is gekomen, wil dit nog niet zeggen dat dit zonder gevolgen zal blijven. Hoger werd reeds vermeld dat de goede of kwade trouw van de adoptieouders niet van belang is voor de toepassing van artikel 351 BW, dat in een herziening van de adoptie voorziet wanneer deze tot stand is gekomen ingevolge de ontvoering van, de verkoop van of de handel in kinderen. Eventueel zullen de adoptieouders die ter goeder trouw waren wel het kind opnieuw kunnen adopteren zoals omschreven in artikel 345 BW.

221. Adoptieouders ter kwader trouw zullen evenwel ook op strafrechtelijke gronden vervolgd kunnen worden. Door de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie werd in het strafwetboek onder boek II, titel VII ('Misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid') een nieuw hoofdstuk X ingevoerd, waarvan de titel luidt 'Misdrijven en wanbedrijven inzake adoptie'. Artikel 391 *quater* Sw. bepaalt sinds deze wetswijziging dat hij die voor zichzelf, met bedrieglijk inzicht, een adoptie heeft verkregen of proberen te verkrijgen die strijdig is met de bepalingen van de wet wordt gestraft met een gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van 26 euro tot 500 euro of met een van die straffen alleen. In het tweede lid van dit artikel wordt daar bovendien aan toegevoegd dat bij herhaling binnen drie jaar te rekenen van een in kracht van gewijsde gegaan vonnis van veroordeling wegens overtreding van het bepaalde in het eerste lid de straffen kunnen verdubbeld worden.

In artikel 28 paragraaf 3 van het Vlaams Adoptiedecreet wordt daarnaast nog in een strafbaarstelling voorzien voor de adoptant die in het kader van een zelfstandige adoptie niet binnen vier maanden na de totstandkoming van de adoptie een kopie van de gegevens over de afkomst van het kind, namelijk gegevens over de identiteit van de ouders, gegevens over het medische verleden van het kind en zijn familie, aan de Vlaamse adoptieambtenaar bezorgt. Deze personen kunnen gestraft worden met een gevangenisstraf van één maand of met een geldboete van 2,5 euro tot 25 euro.

222. Volgens parketmagistraat Wolf Van Acker is de kans klein dat in de praktijk strafrechtelijk gevolg zal worden gegeven aan een dubieuze situatie betreffende een adoptie. Dit zal slechts het

geval zijn in uitzonderlijke situaties. Enkel in geval van georganiseerde criminaliteit zal volgens hem een gevangenisstraf gevorderd worden.³²⁰

3. OORSPRONKELIJKE OUDERS

223. Ook de biologische ouders van het kind kunnen ter goeder trouw of ter kwader trouw handelen. Het is evident dat wanneer een kind ontvoerd werd de biologische ouders niet strafrechtelijk vervolgd zullen worden. Moeilijker is het wanneer de ouders hun kind verkocht hebben. Hoewel het natuurlijk niet goed te praten valt, worden de ouders soms onder enorme druk gezet en bevinden ze zich in een heel zwakke positie die hen amper de kans geeft het aanbod van verkoop te weigeren. Deze ouders bevinden zich eerder in een slachtofferpositie en kunnen dan ook niet als misdadigers beschouwd worden.

Maar er zijn natuurlijk ook gevallen waarin de ouders bewust en puur om geldelijk gewin hun kind verkopen. Er zijn zelfs situaties waar een vrouw bewust zwanger wordt met als doel het kind voor zoveel mogelijk geld te verkopen. Dat hier ernstige misdrijven worden gepleegd, ligt voor de hand.

Betreffende de oorspronkelijke ouders kunnen we ons ook de vraag stellen welke rechten zij nog hebben wanneer hun kind teruggevonden wordt en blijkt geadopteerd te zijn. Het belang van het kind is hier de belangrijkste overweging, en in sommige gevallen zullen de ouders dus hun ouderlijke rechten over het kind niet meer kunnen uitoefenen wanneer de rechter van oordeel is dat er andere maatregelen zijn die meer in het belang van het kind zijn. Dit wil niet zeggen dat de ouders totaal geen rechten meer zouden hebben. Zo kunnen ze bijvoorbeeld wel een omgangsrecht met hun kind vorderen of een schadevergoeding eisen als burgerlijke partij.

224. Eerst en vooral is er het misdrijf van de onderschuiving. Volgens artikel 363 Sw. worden personen die een kind met een ander kind verwisselen of aan een vrouw toeschrijven waarvan zij niet bevallen is gestraft met opsluiting van vijf jaar tot tien jaar. In het tweede lid van artikel 363 Sw. wordt bovendien ook voorzien in een gevangenisstraf van zes maanden tot vijf jaar voor hen die het bewijs van de burgerlijke staat van een kind vernietigen of het opmaken ervan verhinderen. Een vervolging op grond van dit artikel zal meestal gepaard gaan met een vervolging voor valsheid in

³²⁰ Gesprek met Dhr. Wolf Van Acker, Substituut-procureur des Konings Parket Gent afdeling Jeugd en Gezin, 7 april 2009.

geschrijft, zoals omschreven in artikel 169 Sw. De straffen die in deze artikelen worden opgelegd zijn deze die het Gentse koppel dat in november 2008 een baby verkocht boven het hoofd hangen.³²¹

225. Een andere rechtsgrond volgens dewelke ouders die hun kind verkopen kunnen vervolgd worden is de ontierende behandeling. Ontierende behandeling wordt in artikel 417 *bis*, 3° Sw. omschreven als '*elke behandeling die in de ogen van het slachtoffer of van derden een ernstige krenking of aantasting van de menselijke waardigheid uitmaakt*'. Hij die een persoon aan een ontierende behandeling onderwerpt wordt volgens artikel 417 *quinquies* Sw. gestraft met een gevangenisstraf van vijftien dagen tot twee jaar en met geldboete van 50 euro tot 300 euro of met één van die straffen alleen.

Het is op grond van deze bepaling dat de biologische moeder van baby Donna vervolgd wordt. Ook de vrouw uit Lovendegem die in 2008 haar tweeling verkocht wordt beschuldigd van ontierende behandeling.³²²

226. Biologische ouders van het kind die ter goeder trouw hebben gehandeld kunnen eventueel een omgangsrecht met het kind vorderen, op grond van de bijzondere affectieve band die ze hebben met het kind. Het Hof van Cassatie heeft in een arrest van 4 maart 1976³²³ beslist dat de oorspronkelijke grootouders ook na volle adoptie nog een omgangsrecht ten aanzien van de adoptandus kunnen laten gelden. Het valt te verwachten dat de oorspronkelijke ouders van het kind, die geen toestemming gegeven hebben tot de adoptie, hier ook een beroep op kunnen doen wanneer de rechter van oordeel is dat het niet in het belang van het kind is terug te keren naar de biologische ouders.

Het gerechtshof van Amsterdam, nevenzittingsplaats Arnhem, heeft op 25 november 2008³²⁴ het verzoek van de biologische vader van baby Donna tot een omgangsregeling ontvankelijk verklaard. Volgens het Hof bestaat er wel degelijk een nauwe persoonlijke betrekking tussen de biologische vader en het kind, ondanks het feit dat de man het kind nog nooit gezien had. Nochtans volstaat het biologische ouderschap niet om van een nauwe persoonlijke betrekking te kunnen spreken. Het Hof is van oordeel dat reeds voordat de baby geboren werd nauwe persoonlijke betrekkingen waren ontstaan tussen het kind en haar vader. Deze beslissing werd gebaseerd onder andere op e-mailverkeer tussen de biologische vader en de draagmoeder en op de afspraken die gemaakt werden

³²¹ Gesprek met Dhr. Wolf Van Acker, Substituut-procureur des Konings Parket Gent afdeling Jeugd en Gezin, 7 april 2009.

³²² Gesprek met Dhr. Wolf Van Acker, Substituut-procureur des Konings Parket Gent afdeling Jeugd en Gezin, 7 april 2009.

³²³ Cass. 4 maart 1976, *R.W.* 1976-77, 288, noot H. NUYTINCK.

³²⁴ Gerechtshof Amsterdam (Ned.) 25 november 2008, <http://zoeken.rechtspraak.nl>.

tussen deze personen. Het Hof acht het evenwel in strijd met de zwaarwegende belangen van het kind om onmiddellijk een omgangsregeling vast te stellen. Het kind moet eerst op zorgvuldige wijze en met deskundige hulp op de hoogte worden gebracht van haar ontstaansgeschiedenis.

227. De ouders die geen toestemming gegeven hebben tot de adoptie en bij wie het kind zonder hun medewerking werd weggenomen kunnen bovendien ook optreden als burgerlijke partij en op die manier een schadevergoeding eisen.

In de zaak van de Tsjadische 'wezen' die door de Franse organisatie l' Arche de Zoé bijna naar Frankrijk werden gebracht voor adoptie, werden acht beschuldigten veroordeeld samen een schadevergoeding te betalen aan de ouders van 4,12 miljard CFA (6,3 miljoen euro).³²⁵

4. TUSSENPERSONEN

228. Bij een adoptie zijn meestal verschillende tussenpersonen betrokken. Enerzijds is er het adoptiebureau hier in België dat op zoek gaat naar een adoptiekind voor de kandidaat-adoptanten, anderzijds zijn er ook de weeshuizen en andere instellingen die actief zijn in het land van herkomst van het kind. Deze tussenpersonen hebben meestal een financieel belang bij de adoptie en gaan dan ook niet altijd volgens de ethische principes tewerk.

229. In België is er geen expliciete strafbaarstelling voor het verkopen van een kind. Zolang er geen uitbuiting is, valt dit niet onder de definitie van het begrip mensenhandel. Deze bepalingen zullen bij de illegale adoptie dan ook niet van toepassing zijn. Maar dat wil niet zeggen dat de mensen die zich hieraan schuldig maken niet vervolgd kunnen of zullen worden.

230. Artikel 352 BW bepaalt dat niemand als tussenpersoon kan optreden in het kader van een adoptie zonder daartoe erkend te zijn door de bevoegde gemeenschap.

Volgens artikel 16 van het Vlaams Adoptiedecreet kan de erkenning van een adoptiedienst door de Vlaamse Regering ingetrokken of geschorst worden voor de termijn die ze bepaalt als de bepalingen van het decreet niet worden nageleefd of als een ernstig vermoeden bestaat dat de adoptiebemiddeling niet gebeurt in het belang van het kind. Bij intrekking of schorsing van de

³²⁵ X., "Dwangarbeid voor Franse medewerkers Arche de Zoé", *De Standaard* 27 december 2007.

erkenning treft de Vlaamse Centrale Autoriteit maatregelen in verband met afwerking en overdracht van dossiers.

In hetzelfde decreet wordt ook nog in een strafbaarstelling voorzien voor de personen die bemiddelen bij adoptie zonder in het bezit te zijn van de vereiste erkenning. Deze personen zullen overeenkomstig artikel 28, paragraaf 1 van het decreet worden gestraft met een gevangenisstraf van één tot vijf jaar en met een geldboete van 12,50 euro tot 620 euro. Daarnaast wordt ook elke persoon die enig ongeoorloofd materieel voordeel haalt uit een tussenkomst in een adoptie of die met kennis van zaken een persoon heeft geholpen of bijgestaan om de overtreding te plegen, gestraft met een gevangenisstraf van één maand tot één jaar en met een geldboete van 2,5 euro tot 25 euro of met één van beide straffen (art. 28 §2).

231. Sinds de wet tot hervorming van de adoptie van 24 april 2003 is er ook een bepaling in het strafwetboek die voorziet in een strafbaarstelling voor de personen die bij een adoptie als tussenpersoon zijn opgetreden en voor een derde een adoptie hebben verkregen of proberen te verkrijgen zonder lid te zijn van een daartoe vooraf door de bevoegde gemeenschap erkende adoptiedienst of die als lid van een erkende adoptiedienst voor een derde een adoptie hebben verkregen of proberen te verkrijgen die strijdig is met de bepalingen van de wet. Deze personen zullen volgens artikel 391 *quinquies* Sw. gestraft worden met een gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en met geldboete van 500 euro tot 25.000 euro of met een van die straffen alleen.

Dit wetsartikel heeft zowel betrekking op handelingen gesteld door niet erkende tussenpersonen als op handelingen gesteld door tussenpersonen die wel lid zijn van een erkende adoptiedienst wanneer deze handelingen in strijd zijn met de adoptiewet. Wanneer het gaat om een tussenpersoon die geen erkenning heeft verkregen is het niet vereist dat de gestelde handelingen in strijd zijn met de wet, het optreden van een niet-erkende tussenpersoon op zich maakt reeds een schending van de wet uit die volstaat voor deze strafbaarstelling.

Dit artikel vereist niet dat de praktijken zich gebruikelijk voordoen of worden uitgeoefend in het kader van een beroepsactiviteit. Ook de personen die eenmalig als tussenpersoon optreden, buiten het kader van hun beroepsactiviteit, zullen kunnen gestraft worden op grond van deze bepaling.

Deze straffen liggen opmerkelijk hoger dan de straffen die voorzien zijn voor de adoptieouders die met bedrieglijk inzicht of in strijd met de wet een adoptie hebben verkregen of proberen te verkrijgen.

De vereiste van strijdigheid met de bepalingen van de wet is een heel ruime uitdrukking. Er wordt hierbij niet expliciet naar de adoptiewet verwezen, dus ook handelingen betreffende de adoptie die strijdig zijn met andere wetgeving zullen op grond van artikel 391 *quinquies* Sw. kunnen vervolgd

worden. In de Memorie van Toelichting wordt onder andere verwezen naar de ongeoorloofde winstneming.³²⁶

Volgens deze Memorie van Toelichting is dit een noodzakelijke maar ontoereikende bepaling. Om de wanpraktijken bij adoptie te voorkomen of te beteugelen moeten daarom ook alle andere mogelijkheden waarin de strafwetgeving voorziet toegepast worden. Eén van de maatregelen die in de Memorie van Toelichting wordt genoemd is het beslag op stoffelijke voordelen verkregen ingevolge een adoptie die tot stand is gekomen in strijd met de wet.³²⁷

232. In het Evaluatieverslag van de wetten van 1995 en 2000 betreffende de zeden en enkele andere verwante instrumenten van de Dienst Strafrechtelijk Beleid wordt de aanbeveling gedaan ook een bepaling op te nemen die de reclame voor illegale adopties bestraft, naar het voorbeeld van artikel 380ter Sw. Dit artikel voorziet in een strafbaarstelling voor personen die reclame maken of doen maken, uitgeven, verdelen of verspreiden voor een aanbod van diensten van seksuele aard waar minderjarigen bij betrokken zijn. De opname van een dergelijke gelijkaardige bepaling in het hoofdstuk over de misdrijven en wanbedrijven inzake adoptie is volgens de Dienst Strafrechtelijk Beleid noodzakelijk opdat ons land de verplichtingen, opgelegd door het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, prostitutie en pornografie bij het Verdrag inzake de Rechten van het kind van 25 mei 2000 zou nakomen. Volgens artikel 9, paragraaf 5 van dit Protocol zijn de Staten verplicht een strafbaarstelling op te nemen in hun nationale wetgeving die gericht is op het doeltreffend verbieden van de vervaardiging en verspreiding van materiaal dat de in het Protocol omschreven strafbare feiten propageert.³²⁸

233. Daarnaast zijn er natuurlijk ook nog de personen die in het land van herkomst van het kind allerlei wetsovertredingen maken om kinderen te bekommen die kunnen geadopteerd worden. De juridische gevolgen die aan deze overtredingen zullen gegeven worden, hangen af van de nationale wetgeving en het nationaal beleid van het land waarin wordt geopereerd. In sommige van deze landen heerst enorme straffeloosheid en komen de ontvoerders en kinderhandelaars nooit voor de rechter. Onder internationale druk worden toch in steeds meer landen strenge juridische gevolgen gegeven aan deze misdrijven.

³²⁶ M.v.T. bij het wetsontwerp tot hervorming van de adoptie, *Parl. St.* Kamer 2000-01, nr. 1366/001 en 1367/001, 98.

³²⁷ *Ibid.*, 98.

³²⁸ C. FALZONE en J. RUTTEN, *Évaluation des lois de 1995 et 2000 en matière des mœurs ainsi que de quelques autres instruments connexes*, www.dsb-spc.be/doc/pdf/Evaluation-lois-1995.pdf, 224-225.

In de zaak van de Tsjadische kinderen die door de Franse organisatie l'Arche de Zoé bijna naar Frankrijk werden gebracht, werden zes leden van deze organisatie, waaronder ook de directeur, in Tsjaad veroordeeld tot 8 jaar dwangarbeid. Ook een inwoner van Tsjaad en een Soedanees werden in deze zaak veroordeeld tot vier jaar cel. Enkele andere betrokkenen, waaronder een Belgische piloot, werden buiten vervolging gesteld.³²⁹

De zes Franse veroordeelden konden door een overeenkomst tussen Frankrijk en Tsjaad hun straf in Frankrijk uitzitten. Omdat Frankrijk geen dwangarbeid kent, werd deze straf door de Franse rechtbank omgezet in acht jaar gevangenisstraf.³³⁰

Uiteindelijk wilde de Tsjadische president Déby de zes Fransen amnestie verlenen in ruil voor een schadeloosstelling.³³¹

In Slowakije werd in 2008 een vrouw die een kind had ontvoerd en verkocht veroordeeld tot zes jaar cel. De vrouw had het driejarige dochtertje van haar buurvrouw onder valse voorwendzelen meegelokt en aan een kinderloos paar verkocht als weeskind.³³²

In november 2005 werden in de Chinese provincie Hunan, waar jarenlang kinderen werden verhandeld, 27 personen gearresteerd. Drie kinderhandelaars werden door de rechter naar de gevangenis gestuurd voor 15 jaar en kregen elk een boete van 50.000 yuan, wat overeenkomt met ongeveer 5.500 euro. Zes anderen werden veroordeeld tot een gevangenisstraf tussen drie en dertien jaar. Daarnaast werden ook verschillende provinciale ambtenaren ontslagen en werden interlandelijke adopties vanuit Hunan voor een aantal maanden verboden.³³³

Recentelijk werden zelfs enkele kinderontvoerders in China veroordeeld tot de doodstraf. Deze personen werden enkele dagen na de arrestatie reeds geëxecuteerd.³³⁴

In een Indiase zaak betreffende illegale adoptie werden een zuster die het 'Tender Loving Care Home' coördineerde en negen andere personen in augustus 2005 veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf. Daarnaast moesten ze ook nog een boete betalen van elk 1.000 Rs. (15 euro). Deze

³²⁹ X., "Dwangarbeid voor zes leden Ark van Zoé", *De Standaard* 26 december 2007.

³³⁰ X., "Acht jaar cel voor Franse vrijwilligers Zoé's Ark", *De Standaard* 28 januari 2008.

³³¹ X., "Amnestie voor leden Ark van Zoë tegen miljoenenboete" *De Standaard* 1 maart 2008.

³³² X., "Zes jaar cel voor Slovaakse vrouw die kind ontvoerde en verkocht", *De Standaard* 17 december 2008.

³³³ P. J. MEIER en X. ZHANG, "Sold into adoption: the Hunan baby trafficking scandal exposes vulnerabilities in Chinese adoptions to the United States", *Cumberland Law Review* 2008-2009, (87) 89.

³³⁴ B. VRIESEKOOP, "En plots is de kleine jongen voor altijd verdwenen", *De Standaard* 1 mei 2009.

personen werden veroordeeld op grond van een Indiase strafbepalingen betreffende bedrog en vervalsing van documenten.³³⁵

In Amerika werd in december 2005 een vrouw veroordeeld tot 18 maanden gevangenisstraf. Deze vrouw had een netwerk tot stand gebracht waarbij zwangere vrouwen uit Hongarije naar de Verenigde Staten werden gebracht om daar te bevallen. De baby's werden nadien verkocht aan koppels uit Californië. Daarnaast werden ook baby's over de grens gesmokkeld om hun adoptie te vergemakkelijken.³³⁶

234. Over het algemeen kan gesteld worden dat de straffen voor de tussenpersonen heel sterk uiteenlopen naargelang het land waarin ze actief zijn. In heel wat landen werken autoriteiten en invloedrijke personen mee aan de illegale adopties. Soms zijn ook de politionele en gerechtelijke instanties corrupt en nemen deze deel aan de praktijken. In dergelijke landen zal er amper of geen vervolging zijn.

5. KORT BESLUIT

235. De gevolgen van een illegale adoptie die aan het licht komt zijn zeer onzeker, zowel voor het adoptiekind, de adoptieouders, de biologische ouders als de tussenpersonen. De wet voorziet wel in de mogelijkheid tot herziening van de adoptie, maar bepaalt niet wat hierna gebeurt. Deze beslissing wordt overgelaten aan de rechter, die hierbij moet oordelen met inachtneming van de belangen van het kind.

236. Er bestaat geen eensgezindheid over wat hierbij het meest in het belang van het kind is. Sommige rechters zijn van oordeel dat het kind moet weggehaald worden bij de adoptieouders, andere menen dat het in het belang is van het kind te kunnen opgroeien bij de personen die het als zijn ouders beschouwt en die reeds goed voor hem of haar hebben gezorgd, ondanks de onwettige manier waarop het kind bij de adoptieouders is terechtgekomen. Dergelijke beslissing lijkt de illegale adoptie aan te moedigen.

³³⁵ X., "10 convicted in child adoption case", *The Hindu* 31 augustus 2005, www.hindu.com/2005/08/31/stories/2005083114360500.htm.

³³⁶ R. MAROSI, "Attorney Sentenced in Adoption Scam", *Los Angeles Times* 5 december 2000, <http://articles.latimes.com/2000/dec/05/local/me-61459>.

237. Adoptieouders die bewust hebben meegewerkt aan de illegale handelingen om de adoptie te verkrijgen zullen bovendien ook kunnen vervolgd worden op grond van de strafwet. Zo kunnen volgens artikel 391 *quater* Sw. die ouders gestraft worden die een adoptie hebben verkregen of hebben proberen te verkrijgen die strijdig is met de wet. Nochtans is de kans klein dat adoptieouders strafrechtelijk vervolgd zullen worden wanneer geen al te ernstige inbreuken werden gemaakt op de wet.

238. Wanneer de oorspronkelijke ouders van het kind hebben bijgedragen aan de adoptie kunnen ook zij vervolgd worden op grond van de strafwet. In artikel 363 Sw. wordt de onderschuiving strafbaar gesteld. Daarnaast kan ook artikel 417 *quinquies* Sw., waarin men in een straf voorziet voor de ontorende behandeling.

Biologische ouders die zelf het slachtoffer zijn van de illegale adoptie, ten gevolge van verkoop onder druk, misleiding of ontvoering van het kind, zullen eventueel een omgangsrecht en/of een schadevergoeding kunnen eisen.

239. De tussenpersonen die hebben bemiddeld bij de adoptie kunnen eveneens vervolgd worden. In België kan enkel wie door de bevoegde gemeenschap erkend werd als tussenpersoon optreden. Deze erkenning kan worden ingetrokken of geschorst wanneer de bepalingen van het decreet niet werden nageleefd of wanneer een ernstig vermoeden bestaat dat de adopties niet steeds plaatsvinden in het belang van het kind. Wie bemiddelt zonder dergelijke erkenning of een adoptie heeft proberen te verkrijgen voor een derde die strijdig is met de wet, kan vervolgd worden op grond van artikel 391 *quinquies* Sw.

De bestraffing die de tussenpersonen werkzaam in het buitenland boven het hoofd hangt, zal afhangen van de nationale wetten en het beleid dat gehanteerd wordt in het land waar deze personen werkzaam zijn.

IIX. Wat kunnen we er aan doen?

240. De wetgeving en verdragen die vandaag bestaan zijn duidelijk niet voldoende om de problematiek van de illegale adoptie uit te roeien. Enerzijds zijn er landen die de verdragen, die de rechten van het kind bij adoptie beschermen, niet ondertekenen, anderzijds zijn er landen waar deze verdragen reeds geratificeerd zijn maar waar ze weinig of geen invloed hebben op de criminele praktijken die gepaard gaan met de adopties. Om de corruptie en kinderhandel in sommige landen weg te werken zullen verdergaande maatregelen noodzakelijk zijn.

1. LANDEN UITSLUITEN VOOR ADOPTIE

241. Een heel eenvoudige, maar zeker en vast effectieve manier om de problematiek van de illegale adopties tegen te gaan is het uitsluiten van bepaalde landen als herkomstland voor adoptie. Dit is ook de maatregel waar Dhr. Jan Van De Velde achter staat. Hij noemt onder andere Haïti en Cambodja als landen die in aanmerking komen voor een dergelijk verbod.³³⁷

Het gaat hier om een zeer radicale maatregel, maar de schendingen van de rechten van het kind die in sommige landen plaatsvinden verantwoordt dergelijk optreden. Landen zullen op die manier aangemoedigd worden hun wetgeving en beleid in orde te brengen. Daarnaast zullen op deze manier ook interne adopties aangemoedigd worden. Opdat de uitsluiting van landen voor adoptie zou werken om landen aan te sporen hun adoptiesysteem te wijzigen, zal het natuurlijk niet volstaan dat één of enkele landen geen kinderen meer adopteren uit deze landen. Pas wanneer wereldwijd geen adopties aanvaard worden, zullen landen werkelijk aangespoord worden iets te ondernemen. Vooral de Verenigde Staten zijn hierbij een noodzakelijke bondgenoot, aangezien in dit land jaarlijks het grootste aantal kinderen worden geadopteerd. De organisatie van een dergelijk wereldwijd verbod is natuurlijk niet eenvoudig...

242. Een belangrijk nadeel van een dergelijke maatregel is dat ook de kinderen die werkelijk in aanmerking komen voor adoptie misschien niet meer zullen geadopteerd kunnen worden. Hierdoor zullen deze kinderen, wanneer ze niet geadopteerd worden door mensen uit hun eigen land, hun

³³⁷ Gesprek met Dhr. Jan Van De Velde, adviseur-generaal bij de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 15 april 2009.

leven tot hun meerderjarigheid moeten doorbrengen in tehuizen. Er moet dus een belangrijke afweging gemaakt worden wanneer men werkelijk overweegt een bepaald land uit te sluiten voor interlandelijke adoptie. Pas wanneer het nadeel dat berokkend wordt door de corruptie en kinderhandel de belangen van deze kinderen die werkelijk in aanmerking komen voor adoptie sterk overstijgt, zou men eventueel kunnen overgaan tot dergelijke maatregelen.

2. OPRICHTING VAN EEN EUROPEES ADOPTIEBUREAU/TOEZICHTCENTRUM

243. Bij de Raad van Europa werd op 22 juni 2004 een voorstel ingediend tot oprichting van een Europees adoptiebureau of een Europees toezichtcentrum.³³⁸

In dit document worden drie belangrijke overwegingen genoemd die aan de oorsprong liggen van dit voorstel. Een eerste overweging is het belang van het kind, zoals het gedefinieerd werd in het Haags Adoptieverdrag. Daarnaast wordt ook gewezen op de specifieke situatie van een aantal Europese landen die zich midden in een democratiseringsproces bevinden en die zich moeten aanpassen aan de Europese benadering van het kinderwelzijn. Een derde overweging is de grote verscheidenheid van de wetgeving betreffende adoptie, in het bijzonder betreffende de interlandelijke adoptie, en de nood aan harmonisatie van deze wetgeving op Europees niveau en aan gezamenlijke actie gericht op het verzekeren van het welzijn en de bescherming van de fundamentele belangen van kinderen.

De indieners van dit voorstel vragen dat het relevante comité de mogelijkheden zou onderzoeken om, in samenwerking met alle Europese instellingen en organisaties die op dit gebied betrokken zijn, een Europees adoptiebureau of toezichtcentrum op te richten.

244. In het voorstel wordt heel weinig bepaald over de opdracht van het Europees adoptiebureau of toezichtcentrum. Het is niet echt duidelijk welke taken de indieners van het voorstel voor ogen hebben voor deze instelling. Blijkbaar wil men deze invulling overlaten aan het Comité dat zal onderzoeken of dergelijke instelling haalbaar en nuttig is.

245. Een Europees adoptiebureau lijkt echter niet de ideale instantie om illegale adopties tegen te gaan. De meeste illegale praktijken spelen zich af voordat het kind in het weeshuis terechtkomt.

³³⁸ Motion for a resolution about Establishment of a European Adoption Agency/Monitoring Centre, 22 juni 2004, www.assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/workingdocs/doc04/edoc10226.htm.

Hierop kan vanuit de landen die kinderen adopteren weinig of geen toezicht uitgeoefend worden. Het grootste probleem situeert zich niet bij de Belgische of andere adoptiecentra. Deze zijn zelden op de hoogte van de illegale praktijken. De meeste adopties zijn dan ook in orde qua vorm. Het traject dat het adoptiekind heeft afgelegd is meestal te reconstrueren tot aan het weeshuis, maar men heeft weinig zicht op wat voordien gebeurde daar. Doordat geboorteaktes worden vervalst is het heel moeilijk om na te gaan of de kinderen die geadopteerd werden werkelijk weeskinderen zijn. Hiervoor dient men controle uit te oefenen in het land van herkomst zelf.

3. G. VERMEULEN: EUROPESE KWALITEITSLABELS

246. Sommige landen hebben het Haags Adoptieverdrag (nog) niet ondertekend. G. Vermeulen stelt voor deze landen een systeem voor van kwaliteitslabels. Met deze labels zouden landen die met deze herkomstlanden onderhandelen voor adoptie toch de garantie hebben dat de adoptie op een legale wijze tot stand komt. Dit systeem kan bovendien ook nuttig zijn voor die landen die het verdrag wel reeds geratificeerd hebben, maar waarin de adopties toch niet steeds conform het verdrag verlopen.

247. Het systeem van de kwaliteitslabels wordt voorgesteld voor toepassing in verschillende sectoren, die als onderling verband hebben dat ze vaak gepaard gaan met mensenhandel en/of seksuele uitbuiting, zoals de tewerkstellingssector, het toerisme, pornografie en prostitutie, de escortdiensten,... Het gaat hierbij zowel om legale, semi-legale als illegale sectoren.

Specifiek voor de legale sectoren, waaronder ook de adoptiediensten vallen, vormen deze labels een veruiterlijking van de morele verbintenissen die door de sector en de hierin werkzame agentschappen aangegaan worden waarbij ze enkele waarborgen verlenen tegen misbruiken zoals mensenhandel en seksuele uitbuiting.³³⁹

De labels vormen een garantie dat geen praktijken worden toegepast die neerkomen op mensenhandel. Dit komt zowel het adoptieagentschap ten goede, dat hierdoor een duidelijk signaal kan geven dat het niet betrokken is bij dergelijke misdrijven, als de adoptieouders, die op deze manier meer zekerheid krijgen over de legale afkomst van het adoptiekind en garanties krijgen dat ze niet medeplichtig zullen zijn aan kinderhandel. Daarnaast komen deze labels ook de maatschappij ten

³³⁹ G. VERMEULEN en A. BALCAEN, *EU quality standards in support of the fight against trafficking in human beings and sexual exploitation of children*, Antwerpen, Maklu, 14.

goede, aangezien ze het imago van deze sectoren kunnen verbeteren en de regering een basis bieden waarop kan gesteund worden voor de verdere uitwerking van een beleid.³⁴⁰

De kwaliteitslabels zijn een vorm van zelfregulering die een soort van private overheid tot stand brengen waarbij gelijken een formele controle uitoefenen op de invoering en de afdwinging van zelf opgelegde en vrijwillig aanvaarde gedragsregels.³⁴¹

De toekenning en de controle op de kwaliteitslabels gebeurt best door een onafhankelijk orgaan waarbij het, zeker in de legale sectoren, aangewezen is dat hier ook een vertegenwoordiging van de regering deel van uitmaakt. Dit controleorgaan is verantwoordelijk voor het uitreiken van de kwaliteitslabels aan de organisaties die aan de vereisten voldoen en moet daarnaast ook nagaan of de werking van deze organisaties conform de in de labels opgenomen standaarden verloopt. Wanneer deze praktijken niet volgens de garanties blijken te verlopen kunnen deze labels ingetrokken worden of kan druk worden uitgeoefend op de organisatie om haar werkwijze aan te passen binnen een bepaalde periode.³⁴²

248. De kwaliteitslabels die door G. Vermeulen worden voorgesteld voor de adoptiesector zouden worden uitgereikt aan organisaties die optreden als bemiddelaar in adoptieprocedures. Deze labels bieden enkele waarborgen betreffende de wettelijkheid van de adopties die door de dienst tot stand worden gebracht, zoals de garantie dat de dienst erkend is door de staat om op te treden als tussenpersoon en dat de adoptie tot stand komt rekening houdend met de belangen van het kind en met respect voor zijn of haar fundamentele rechten zoals erkend in internationale wetgeving.

Daarnaast worden enkele garanties opgenomen betreffende de adopteerbaarheid van het kind, de bekwaamheid en geschiktheid van de adoptieouders en de toestemming van alle betrokken partijen, waaronder ook de meningen en wensen van het kind.

Door de labels worden bovendien enkele financiële waarborgen en zekerheden betreffende de organisatie en bekwaamheid van de bemiddelingsdienst geboden.

Ook aan de overbrenging van het kind en het bijhouden en raadplegen van informatie over de afkomst van het kind wordt aandacht besteed.

Er mag geen contact zijn tussen de toekomstige adoptieouders en de ouders van het kind of iedere andere persoon die zorg draagt voor het kind, totdat aan de voorwaarden voor interlandelijke adoptie is voldaan.

³⁴⁰ G. VERMEULEN en A. BALCAEN, *EU quality standards in support of the fight against trafficking in human beings and sexual exploitation of children*, Antwerpen, Maklu, 2007, 15.

³⁴¹ *Ibid*, 20.

³⁴² *Ibid*, 27-28.

Inzake de landen waarmee wordt samengewerkt garanderen deze labels dat enkel landen die het Protocol bij de Conventie van de Rechten van het Kind betreffende de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie hebben goedgekeurd, in aanmerking komen. Bovendien wordt enkel samengewerkt met organisaties die aan alle bovenvermelde eisen voldoen.³⁴³

249. G. Vermeulen heeft zelf ook onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van de introductie van dit labelsysteem. Hierbij is hij de visie nagegaan van adoptiediensten en andere organisaties die betrokken zijn bij de sector, adoptieouders en adoptiekinderen en rechtshandhavinginstanties. De meningen over de toegevoegde waarde van dit systeem zijn uiteenlopend. Sommigen oordelen dat het nut beperkt is, aangezien reeds heel streng gecontroleerd wordt op de werking van de adoptiediensten, onder meer ten gevolge van het Haags Adoptieverdrag. Volgens anderen kan men met dit systeem extra waarborgen bieden dat de kinderen geen slachtoffer zijn van mensenhandel, wat de introductie van deze kwaliteitslabels zeker en vast nuttig maakt.

Ook over de hoedanigheid van de toezichhoudende instantie is niet iedereen het eens. Volgens de meeste correspondenten is de sector zelf het meest geschikt om de labels toe te kennen en de controle op de naleving ervan uit te oefenen. De voornaamste reden die hiervoor gegeven wordt is dat deze mensen het best op de hoogte zijn van de werking van de sector. Eventueel zouden hier ook enkele personen van de overheid bij betrokken kunnen worden. Hiervan is de belangrijkste toegevoegde waarde dat op deze manier belangenconflicten vermeden kunnen worden.³⁴⁴

250. Qua inhoud voegen deze labels niet zo heel veel toe aan de internationale regelgeving betreffende de adoptie. Wanneer een effectieve controle wordt uitgeoefend op de naleving van deze labels zullen ze toch een meerwaarde hebben. Via deze labels zullen bemiddelingsinstanties aangespoord worden de wetgeving na te leven. Zeker voor die landen die het Haags Adoptieverdrag nog niet geratificeerd hebben, of waar de voorwaarden gesteld in dit verdrag niet overeenstemmen met de praktijk, kan de implementatie van dit systeem een belangrijk instrument zijn om misbruiken tegen te gaan.

De toepassing van dit systeem beperkt zich echter tot Europa. Nochtans vinden de misbruiken inzake adoptie vooral plaats buiten Europa. De problematiek van de kinderhandel binnen het adoptiesysteem stelt zich voornamelijk op het moment dat het kind in het weeshuis terecht komt. Ondanks de nodige kanaalonderzoeken is het niet altijd mogelijk voor Europese

³⁴³ G. VERMEULEN en A. BALCAEN, *EU quality standards in support of the fight against trafficking in human beings and sexual exploitation of children*, Antwerpen, Maklu, 2007, 109-111.

³⁴⁴ *Ibid.*, 112-120.

bemiddelingsdiensten om deze wanpraktijken op te sporen. Zij zullen hun samenwerking deels op vertrouwen moeten baseren. We kunnen ons dan ook de vraag stellen of dergelijk systeem al deze misbruiken zal kunnen uitroeien.

4. D. S. SMOLIN: AANSPRAKELIJKHEID VAN AMERIKAANSE ADOPTIEAGENTSCHAPPEN

251. David S. Smolin is een Amerikaanse professor aan de universiteit van Birmingham, Alabama, en wordt wereldwijd erkend als expert op het vlak van interlandelijke adoptie. Hij heeft al heel wat onderzoek gedaan naar illegale adopties. Zelf heeft hij het vooral over de term 'child laundering', het witwassen van illegaal bekomen kinderen via het zogezegd legale adoptiesysteem.³⁴⁵

252. Volgens D. Smolin is de regering van de Verenigde Staten de primaire instelling die in staat is om de interlandelijke adopties te hervormen en wanpraktijken uit te roeien. Dit is de conclusie die hij trekt uit de vaststelling dat interlandelijke adoptie geen zelfregulerend en zelfcorrigerend systeem is. De meeste partijen die bij een interlandelijke adoptie betrokken zijn geven de voorkeur aan een systeem waar geregeld misbruik voorkomt boven helemaal geen adoptiesysteem. De adoptiebureaus uit de Verenigde Staten hebben er een financieel en een ideologisch belang bij kinderen naar Amerika te brengen, ongeacht de geruchten over misbruik. Adoptieouders staan in een zwakke situatie om misbruiken te ontdekken, te voorkomen, te onderzoeken of te rapporteren. En sommige herkomstlanden van adoptiekinderen willen of kunnen aanzienlijke of systematische misbruiken van adopties niet altijd voorkomen.³⁴⁶

253. Het is dus aan de Amerikaanse regering om het adoptiesysteem te hervormen, op een zodanige manier dat misbruiken niet meer mogelijk zijn. Volgens D. Smolin dient de regering een aansprakelijkheidssysteem te creëren waardoor de adoptiediensten van de Verenigde Staten wettelijk verantwoordelijk worden gesteld voor de handelingen van agentschappen en individuen waarmee ze samenwerken in de herkomstlanden. Er zijn verschillende redenen waarom de Verenigde Staten in een goede positie staan om deze rol op zich te nemen. Eerst en vooral is het zo dat Amerika het grootste ontvangstland is van adoptiekinderen, waardoor het land een unieke positie inneemt in het globale adoptiecircuit. Daarnaast is er het feit dat de Amerikaanse regering in

³⁴⁵ D. M. SMOLIN, "Child laundering: how the intercountry adoption system legitimizes and incentivizes the practices of buying , trafficking , kidnaping, and stealing children", *Adopting Internationally Wayne Law Review*2006, (113) 115.

³⁴⁶ D. M. SMOLIN, "The Two Faces of Intercountry Adoption: The Significance of the Indian Adoption Scandals", *Seton Hall Law Review*2005, (403) 475-489.

de verschillende zendstaten vertegenwoordigd is en dus over personen beschikt die in staat zijn na te gaan wat er in andere landen gebeurt. Een laatste reden is dat de regering van de Verenigde Staten, in tegenstelling tot veel herkomstlanden, geen essentiële wettelijke of culturele hindernissen dient te overwinnen binnen de Amerikaanse maatschappij om fundamentele normen betreffende adoptie af te dwingen.³⁴⁷

Volgens D. Smolin moet de Amerikaanse regering gebruik maken van de implementatie van het Haags Adoptieverdrag om een aansprakelijkheidssysteem uit te werken. Dit systeem moet verankerd worden door de adoptieagentschappen. Een essentieel element van dit aansprakelijkheidssysteem zijn de wettelijke bepalingen waardoor de adoptieagentschappen van de Verenigde Staten zelf aansprakelijk gesteld kunnen worden voor de handelingen van agentschappen of individuele personen met wie ze samenwerken in de zendstaten.³⁴⁸

In het huidige Amerikaanse adoptiesysteem ontsnappen deze adoptiebureaus aan alle aansprakelijkheid voor schandalen en misbruiken door elke verantwoordelijkheid voor of controle over de handelingen van hun partners af te wijzen. Adoptiebureaus zullen op de invoering van het aansprakelijkheidssysteem volgens D. Smolin reageren door te zeggen dat ze geen controle hebben over wat er in het herkomstland van de adoptiekinderen gebeurt en dat ze niet aansprakelijk gesteld kunnen worden voor wanpraktijken die daar plaatsvinden. Dergelijke beweringen zijn in de adoptiewereld zo gewoon geworden dat niemand nog stil staat bij de onverantwoordelijkheid en de immoraliteit die hiervan uitgaat. Nochtans wordt een dergelijk argument op andere vlakken van internationale betrekkingen niet aanvaard. Geen enkele invoerder van buitenlandse producten zal bij gebreken aan een product zijn aansprakelijkheid kunnen verwerpen door zich te beroepen op het argument dat hij geen controle heeft op de manier waarop deze producten in het buitenland vervaardigd worden. Rekening houdende met de globalisering is het normaal dat organisaties en ondernemingen die betrokken zijn bij grensoverschrijdende handelingen verantwoordelijk gesteld worden voor de integriteit en de kwaliteit van de service of van het goed dat ze aanbieden, ongeacht het aantal landen dat betrokken was bij het verstrekken of het produceren van de diensten of goederen. De verantwoordelijkheid voor adopties is niet minder zwaarwichtig dan deze andere verantwoordelijkheden, en er is dus geen enkele reden waarom instellingen en individuen werkzaam in de adoptie hun verantwoordelijkheden op een dergelijke wijze zouden kunnen ontlopen. Het is absurd dat adoptiebureaus tegenover de kandidaat-adoptanten kunnen laten uitschijnen dat ze

³⁴⁷ D. M. SMOLIN, "The Two Faces of Intercountry Adoption: The Significance of the Indian Adoption Scandals", *Seton Hall Law Review* 2005, (403) 490-491.

³⁴⁸ *Ibid*, 491.

volledig ethisch verantwoord te werk gaan maar alle verantwoordelijkheden van zich af kunnen schuiven wanneer blijkt dat ze betrokken zijn bij illegale praktijken in het land van herkomst van de kinderen.³⁴⁹

Wanneer een dergelijk aansprakelijkheidssysteem tot stand komt zullen volgens D. Smolin verschillende adoptieagentschappen een aantal van hun herkomstlanden laten vallen. Sommige van de adoptiebureaus die contacten onderhouden met zendstaten waar een groot risico op misbruik is, zullen geen aansprakelijkheidsverzekering krijgen tegen redelijke prijzen. Op lange termijn zullen enkel die agentschappen die de aansprakelijkheid willen dragen voor hun hele netwerk van dienstverleners voldoende vertrouwen genieten om die verantwoordelijkheid te dragen kinderen van andere landen over te brengen.³⁵⁰

254. Het systeem dat wordt voorgesteld door D. Smolin lijkt evenwel onredelijk in die gevallen waar de adoptiebureaus geen kennis hebben van de illegale praktijken die zich afspelen in het land van herkomst en dit gebrek aan kennis hen ook niet kan verweten worden. Soms zijn de schendingen van de rechten van de kinderen en de biologische ouders zo talrijk en opvallend dat er geen twijfel bestaat over de illegaliteit van de adopties. In landen zoals Cambodja, Guatemala en Haiti is er zoveel zekerheid over de inbreuken dat het logisch lijkt dat adoptie-instanties die adopties uit deze landen regelen zich niet kunnen wegsteken achter hun onwetendheid om aansprakelijkheid te ontlopen. In andere landen zoals Nepal en de Filipijnen is er weinig duidelijkheid over de omstandigheden betreffende de adopties. Of hier regelmatig sprake is van kinderhandel weet men niet echt. Kan men van adoptiebureaus verwachten dat ze hun partners zo streng selecteren dat alle kans op illegale adoptie wordt uitgesloten? Moeten deze Amerikaanse adoptiecentra op de hoogte zijn van illegale praktijken die zelfs door de vervolgende instanties in de landen van herkomst soms niet gekend zijn? Misschien is het meer realistisch van deze adoptiediensten te verwachten dat ze handelen als een *bonus pater familias*, en hen enkel aansprakelijk te stellen wanneer ze wisten of konden weten dat niet alles volgens de regelgeving verliep.

255. In Vlaanderen kunnen de adoptieagentschappen hun vergunning verliezen wanneer de bepalingen van het adoptiedecreet niet worden nageleefd of als er een ernstig vermoeden bestaat dat de adoptiebemiddeling niet gebeurt in het belang van het kind.³⁵¹ Op deze manier worden de adoptiediensten gemotiveerd niet samen te werken met buitenlandse diensten waarvan het

³⁴⁹ D. M. SMOLIN, "The Two Faces of Intercountry Adoption: The Significance of the Indian Adoption Scandals", *Seton Hall Law Review* 2005, (403) 492.

³⁵⁰ *Ibid*, 493.

³⁵¹ Artikel 16 van het Vlaams Adoptiedecreet.

vermoeden bestaat dat ze niet altijd volgens de geldende regelgeving te werk gaan. Op die manier worden ze dus toch gestraft voor illegale handelingen die gesteld worden door hun partners in de herkomstlanden van de adoptiekinderen. Zo werd de Vlaamse adoptiedienst Ray of Hope reeds geschorst omdat er sprake was van kinderhandel in de herkomstlanden van de kinderen van deze dienst.

IX. Besluit

256. De adoptie is een instelling die reeds lange tijd bestaat. Dat de belangen van het kind hierbij op de eerste plaats komen, is een recenter gegeven. Aanvankelijk diende de adoptie als hulpmiddel voor kinderloze echtparen, maar nu is ze een jeugdbeschermingsmaatregel geworden die enkel kan worden toegepast wanneer dit het kind ten goede komt.

De Belgische adoptieprocedure werd gewijzigd door de wet van 13 maart 2003 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie. Deze wetten werden heel sterk beïnvloed door het Haags Adoptieverdrag. In de huidige procedure zijn heel wat bepalingen opgenomen die als doel hebben de belangen van het kind te beschermen. Ook wanneer de Belgische procedure volgens de regels van het internationaal privaatrecht niet van toepassing is, worden enkele rechten van het adoptiekind gewaarborgd.

257. Soms hebben deze strenge procedures en lange wachttijden een averechts gevolg: ouders gaan op zoek naar een kind zonder de naleving van deze bepalingen. Het draagmoederschap is in België nog steeds niet wettelijk geregeld. Deze instelling wordt weleens toegepast om de adoptieprocedure te ontlopen. Vaak gaat dit draagmoederschap gepaard met onderschuiving of valse erkenning.

Er zijn ook gevallen waarin kinderen ontvoerd of gekocht worden van de ouders om in de vraag naar adoptiekinderen te voorzien. Hierbij worden zowel de rechten van de kinderen als deze van de biologische ouders ernstig geschonden. Mensen die deze kinderen adopteren zijn meestal vol goede bedoelingen en zijn niet op de hoogte van de misdrijven die gepleegd werden om ervoor te zorgen dat het kind beschikbaar was voor adoptie.

258. Toch worden deze praktijken niet beschouwd als mensenhandel. Hoewel kinderen hier verkocht en doorgegeven worden alsof het om luxeartikelen gaat vallen deze handelingen niet onder de wettelijke definitie van het begrip mensenhandel, aangezien er geen sprake is van uitbuiting.

Op internationaal vlak wordt wel stilaan aanvaard dat illegale adoptie kinderhandel is. In het Facultatief Protocol bij de Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie wordt de handeling waarbij een kind tegen vergoeding wordt overgedragen door een persoon aan een andere persoon als kinderhandel

omschreven. Ook in het Verdrag van de Raad van Europa ter bestrijding van mensenhandel wordt de illegale adoptie vermeld als vorm van kinderhandel.

259. Op internationaal niveau is heel wat regelgeving tot stand gekomen om het kind te beschermen bij de adoptie. Deze regelgeving is van groot belang, aangezien autoriteiten van verschillende landen zullen moeten samenwerken bij de totstandkoming van een interlandelijke adoptie.

Hoewel het EVRM een recht op eerbiediging van het privéleven en gezinsleven en een recht om een gezin te stichten garandeert, omvatten deze rechten volgens het Europees Hof en volgens de Commissie geen recht op adoptie. Wanneer dit wel het geval zou zijn, zou dit in strijd zijn met de belangen van het kind.

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is een belangrijk instrument om de rechten van het kind te waarborgen. Dit verdrag bevat enkele artikelen die van toepassing zijn op de adoptie en bevestigt enkele algemene principes, met name dat de adoptie enkel kan plaatsvinden wanneer dit in het belang van het kind is en dat kinderen enkel interlandelijk geadopteerd kunnen worden wanneer er geen opvangmogelijkheden zijn in het land van herkomst van het kind.

Deze principes werden verder uitgewerkt in het Haags Adoptieverdrag, dat op dit punt van het IVRK verschilt dat volgens dit verdrag het kind ook kan worden overgebracht naar een ander land voor adoptie wanneer opvang in een instelling in eigen land mogelijk is.

Hoewel het Haags Adoptieverdrag een belangrijk instrument is om de belangen van het kind te waarborgen, kunnen toch enkele bedenkingen gemaakt worden bij dit verdrag. Op enkele punten, die nochtans belangrijk zijn om de kinderhandel en ontvoering tegen te gaan, blijft het verdrag nogal vaag. Voorbeelden als China, Roemenië, Cambodja en Guatemala tonen bovendien aan dat de ratificatie van dit verdrag geen garantie biedt dat de rechten van het kind niet meer geschonden worden bij adoptie. Nochtans zullen de adopties uit deze landen volgens het verdrag in de andere lidstaten automatisch erkend worden, tenzij ze kennelijk in strijd zijn met de openbare orde.

De onvolledigheden van het Haags Adoptieverdrag worden gedeeltelijk opgevuld door het Ontwerp van verdrag inzake de adoptie van kinderen van de Raad van Europa. Dit verdrag biedt enkele extra waarborgen voor de biologische ouders en het kind. De totstandkoming van dit verdrag dient dan ook aangemoedigd te worden.

Specifiek voor de bestrijding van de kinderhandel is het Facultatief protocol inzake de verkoop van kinderen, prostitutie en pornografie van groot belang. In dit protocol worden de lidstaten verplicht

de verkoop van een kind met het oog op adoptie strafbaar te stellen. Deze strafbaarstelling beperkt zich echter tot de verkoop van een kind aan een tussenpersoon. Hierbij werd geen aandacht besteed aan de situatie waarin een kind rechtstreeks aan de adoptieouders wordt verkocht, zoals het geval kan zijn bij draagmoederschap. Dit draagmoederschap wordt ook in geen enkel ander internationaal instrument geregeld. Nochtans is dit een nieuw opkomende vorm van illegale adoptie, die dringend om een juridische omkadering vraagt zowel op nationaal als op internationaal niveau.

260. De huidige Belgische wetgeving is onvoldoende om het probleem van de illegale adopties aan te pakken. Er is dringend nood aan een bepaling die de verkoop van kinderen strafbaar stelt. Daarnaast zal de wetgever ook zo snel mogelijk een duidelijk standpunt moeten innemen ten aanzien van het draagmoederschap.

De strijd tegen de mensenhandel krijgt heel veel aandacht in ons land. Toch wordt zowel bij de politie als op het parket geen beleid gehanteerd om de illegale adopties aan te pakken. Wel is er sinds 2007 een Ministeriële Richtlijn inzake het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel, waarin ook de illegale adoptie vermeld wordt.

Op internationaal niveau wordt de laatste jaren wel meer aandacht besteed aan de illegale adopties. Enerzijds is er het Actieplan ter bestrijding van mensenhandel van de OVSE, waarin lidstaten aangespoord worden toezicht uit te oefenen op de adoptiediensten.

Daarnaast is er de GRETA, opgericht door de Raad van Europa, die de naleving van het Verdrag inzake de bestrijding van mensenhandel van 2005 controleert.

Ook de Europese Unie is zich bewust van de problemen. In 2005 werd het EU-plan inzake de beste praktijken, vormen en procedures bij de voorkoming en bestrijding van mensenhandel aangenomen. En in de EU-strategie voor de rechten van het kind wordt heel wat aandacht besteed aan de adoptie en de misbruiken waarmee deze soms gepaard gaat.

261. Wanneer een adoptie tot stand is gekomen ten gevolge van ontvoering van, verkoop van of handel in kinderen moet deze volgens artikel 315 BW herzien worden. Wat hierna met het adoptiekind zal gebeuren is onduidelijk. Hierover dient de jeugdrechter te beslissen, met inachtneming van de belangen van het kind. Aangezien de wetgever hierover niets bepaald heeft beschikt de rechter over een zeer ruime beoordelingsbevoegdheid, wat voor enige rechtsonzekerheid zorgt.

Welke maatregelen het meest in het belang van het kind zijn, zal afhankelijk zijn van de omstandigheden. Soms zal men oordelen dat ondanks de wetsovertredingen het kind bij de

adoptieouders mag blijven. In andere gevallen zal het kind teruggebracht worden naar de biologische ouders. Ook andere maatregelen zijn mogelijk.

In het strafwetboek zijn verschillende strafbaarstellingen opgenomen voor personen die hebben meegewerkt aan de totstandkoming van de illegale adoptie. De artikelen 391 *quater* en 391 *quinquies* Sw. voorzien in een bestraffing van de personen die voor zichzelf of voor een derde een adoptie tot stand hebben gebracht of hebben proberen tot stand brengen die strijdig is met de wet. Ook wie bemiddelt zonder de vereiste erkenning zal vervolgd kunnen worden. Daarnaast zijn er ook nog de misdrijven onderschuiving en ontorende behandeling. Volgens parketmagistraat Wolf Van Acker is de kans echter klein dat de partijen effectief vervolgd zullen worden wanneer de inbreuken niet al te ernstig zijn.

Wat de gevolgen zijn voor de tussenpersonen die actief zijn in het land van herkomst van het kind zal afhangen van de wetgeving en het beleid in het land waarin ze werkzaam zijn. Hierbij kunnen grote verschillen opgemerkt worden tussen de verschillende landen.

262. De aanpak van de problemen verloopt moeizaam. Het is belangrijk dat ook de overheden van de herkomstlanden van kinderen de nodige interesse tonen om kinderhandel te bestrijden. Ontvangstlanden kunnen druk uitoefenen om de nodige verdragen te ratificeren en kunnen eventueel zelfs landen uitsluiten voor adoptie, toch is het vooral aan de plaatselijke overheid in het herkomstland van het kind om de nodige wetgeving en een beleid uit te werken ter bestrijding van de misbruiken in het adoptiecircuit.

263. Dat er te weinig kinderen beschikbaar zijn voor adoptie is een positief gegeven. Dit toont aan dat de kinderen die behoefte hebben aan een nieuw gezin meestal ook werkelijk een thuis vinden. Sommige ouders zijn echter nog steeds van mening dat ze recht hebben op een adoptiekind, en soms hebben ze hier veel geld voor over. De hoge vraag naar adoptiekinderen heeft aanleiding gegeven tot heel wat misbruiken. Net die instelling, die als doel heeft tegemoet te komen aan de belangen van het kind, heeft hierdoor tot gevolg dat de rechten van kinderen soms ernstig geschonden worden. Ondanks de vele regelgeving die reeds tot stand is gekomen, zal er toch nog heel wat werk zijn om alle misbruiken weg te werken en de adoptie te laten zijn wat ze werkelijk is: een maatregel die enkel kan toegepast worden wanneer hij het kind ten goede komt.

X. Bibliografie

Wetgeving:

Internationaal:

- Internationale Schikking 18 mei 1904 betreffende de handel in blanke slavinnen, *BS*7 juli 1905.
- Conventie 21 maart 1950 ter bestrijding van de handel in mensen en van de exploitatie van andermans prostitutie, *BS*13 augustus 1965.
- Verdrag van 4 november 1950 tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, *BS*19 augustus 1955, err. 19 juni.
- European Convention on the Adoption of Children, Straatsburg, 24 april 1967, <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/058.htm>.
- Verdrag van New York van 20 november 1989 inzake de Rechten van het kind, *BS*17 januari 1992.
- Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie, *BS*6 juni 2005.
- Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie, aangenomen te New York op 25 mei 2000, zoals het op 14 november 2000 door de Secretaris-generaal van de Organisatie van de Verenigde Naties is verbeterd, *BS*27 maart 2006.
- Aanvullend protocol inzake de preventie, bestrijding en bestraffing van de mensenhandel, in het bijzonder de handel in vrouwen en kinderen, bij het Verdrag van de Verenigde Naties tegen transnationale georganiseerde misdaad, gedaan te New York op 15 november 2000, *BS* 13 oktober 2004.
- Verdrag van de Raad van Europa ter bestrijding van mensenhandel, gedaan te Warschau op 16 mei 2005, www.coe.int/T/E/human_rights/trafficking/PDF_Conv_197_Trafficking_Dutch.pdf.
- Declaration of the UN on Social and Legal Principles relating to the Protection and Welfare of Children, with special reference to Foster Placement and Adoption Nationally and Internationally, Adopted by General Assembly resolution 41/85 of 3 December 1986, www.unhchr.ch/html/menu3/b/27.htm.
- Recommendation 1065 (1987) of the Council of Europe on the traffic in children and other forms of child exploitation, 6 oktober 1987, www.assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta87/erec1065.htm.

- Recommendation 1371 (1998) of the Council of Europe, Abuse and neglect of children, 23 april 1998, www.assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta98/erec1371.htm.
- Recommendation 1443 (2000) of the Council of Europe, International adoption: respecting children's rights, 26 januari 2000, www.assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta00/erec1443.htm.
- Draft convention of the Council of Europe on the adoption of children, 27 april 2007, <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc07/EDOC11274.htm>.
- Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings and its Explanatory Report, Warschau, 16 mei 2005, www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Source/PDF_Conv_197_Trafficking_E.pdf, 40.
- European Convention of the Adoption of Children: Explanatory Report, ETS No. 058, <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/058.htm>.
- Draft explanatory report to the European Convention on the adoption of children, 27 april 2007, <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc07/EDOC11274.htm>.
- Draft opinion of the Parliamentary Assembly on the Draft convention of the Council of Europe on the adoption of children, 24 september 2007, <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc07/EDOC11381.htm>.
- Motion for a resolution about Establishment of a European Adoption Agency/Monitoring Centre, 22 juni 2004, www.assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/workingdocs/doc04/edoc10226.htm.

Europese Unie:

- Verdrag van Amsterdam van 2 oktober 1997 houdende wijziging van het verdrag betreffende de Europese Unie, de verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en sommige bijhorende akten, *Pb.* C10 november 1997, afl. 340, 1-144.
- Verdrag van Lissabon van 13 december 2007 tot wijziging van het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, *Pb.* C17 december 2007, afl. 306, 1-271.
- Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, *Pb.* C18 december 2000, afl. 364, 1-22.
- Besluit van de raad van 6 december 1999 inzake de principes, prioriteiten, tussentijdse doelstellingen en voorwaarden van het partnerschap voor de toetreding met Roemenië, *Pb.* L 28 december 1999, afl. 335, 15-21.

- Besluit van de Raad van 28 januari 2002 inzake de beginselen, prioriteiten, tussentijdse doelstellingen en voorwaarden van het partnerschap voor de toetreding met Roemenië, *Pb.* L14 februari 2002, afl. 44, 82-91.
- Besluit van de Raad van 19 mei 2003 inzake de beginselen, prioriteiten, tussentijdse doelstellingen en voorwaarden van het partnerschap voor de toetreding met Roemenië, *Pb.* L12 juni 2003, afl. 145, 21-39.
- Resolutie van het Europees Parlement van 12 december 1996 over verbetering van het recht en de samenwerking tussen de lidstaten op het gebied van de adoptie van minderjarigen, *Pb.* C20 januari 1997, afl. 20, 176.
- Resolutie over de illegale handel in baby's uit Guatemala, *Pb. C.* 14 april 1999, afl. 104, 113-114.
- Resolutie van het Europees Parlement over de situatie van de grondrechten in de Europese Unie (2002), *Pb. C.* van 25 maart 2004, afl. 76, 412-429.
- Resolutie van het Europees Parlement over Cambodja, *Pb. C.* 22 april 2004, afl. 97E, 662-664; Resolutie van het Europees Parlement over vrouwen- en kinderhandel in Cambodja, *Pb. C.* 6 oktober 2005, afl. 247E, 161-163.
- Resolutie van het Europees Parlement over de door Roemenië geboekte vooruitgang op de weg naar toetreding, *Pb. C.* 15 september 2005, afl. 226E, 353-358.
- EU-plan inzake de beste praktijken, normen en procedures bij de voorkoming en bestrijding van mensenhandel, *Pb. C.* 311, 9 december 2005.
- Resolutie van het Europees Parlement over kinderhandel in Guatemala, *Pb. C.* 6 juli 2006, afl. 157E, 494-495.
- Verklaring van het Europees Parlement over interlandelijke adoptie in Roemenië, *Pb. C.* 14 december 2006, afl. 305, 93-94.
- Resolutie van het Europees Parlement over de stand van de voorbereidingen op het EU-lidmaatschap, *Pb. C.* 23 november 2006, afl. 386, 516-519.
- Resolutie van het Europees Parlement van 16 januari 2008 – Naar een EU-strategie voor de rechten van het kind, *Pb. C.* 19 februari 2009, afl. 41E, 24-45.
- Advies van het Economisch en Sociaal Comité over “De toetreding van Roemenië tot de Europese Unie”, *Pb. C.* 7 oktober 2002, afl. 241, 110-119.

Nationaal:

- Wet 26 mei 1914 tot bestrijding van de handel in vrouwen en meisjes, *BS* 10 juni 1914.
- Wet 22 maart 1940 op de aanneming van een kind, *BS* 24 maart 1940.

- Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS*15 april 1965.
- Wet 21 maart 1969 tot wijziging van artikel 45 van het Burgerlijk Wetboek, van de titels VIII en X van boek I van hetzelfde Wetboek, alsmede van de wetten op de verwerving, het verlies en de herkrijging van de nationaliteit, gecoördineerd op 14 december 1932, *BS*12 april 1969.
- Wet 27 april 1987 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de adoptie, *BS*27 mei 1987.
- Wet 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en mensensmokkel, *BS*25 april 1995.
- Wet 13 maart 2003 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de adoptie betreft, *BS*16 mei 2003.
- Wet 24 april 2004 tot hervorming van de adoptie, *BS*2003, gewijzigd bij de wet van 16 juli 2004, *BS*27 juli 2004, de wet van 27 december 2004, *BS*31 december 2004, de wet van 20 juli 2005, *BS*29 juli 2005 en de wet van 6 december 2005, *BS*16 december 2005.
- Wet 24 juni 2004 houdende instemming met het Verdrag inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie, gedaan te Den Haag op 29 mei 1993, *BS*6 juni 2005.
- Wet 16 juli 2004 houdende het Wetboek van Internationaal Privaatrecht van 16 juli 2004, *BS* 27 juli 2004.
- Programmawet 27 december 2004, *BS*31 december 2004.
- Wet 27 december 2004 houdende diverse bepalingen, *BS*31 december 2004.
- Wet 20 juli 2005 houdende diverse bepalingen, *BS*29 juli 2005.
- Wet 10 augustus 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkerij, *BS* 2 september 2005.
- Wet 6 december 2005 tot wijziging van sommige bepalingen betreffende de adoptie, *BS*16 december 2005.
- Wet 9 februari 2006 houdende instemming met het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie, aangenomen te New York op 25 mei 2000, zoals het op 14 november 2000 door de Secretaris-generaal van de Organisatie van de Verenigde Naties is verbeterd, *BS* 27 maart 2006.

- Wet 18 mei 2006 tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk wetboek, teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *BS*20 juni 2006.
- Wet 28 oktober 2008 tot wijziging van de artikelen 1231-31, 1231-41 en 1231-42 van het Gerechtelijk Wetboek en 24bis van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, met het oog op het verlengen van de geldigheidsduur van geschiktheidsvonnissen en attesten inzake adoptie, *BS*13 november 2008.
- Decreet 8 mei 2002 houdende instemming met het Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van interlandelijke adoptie, ondertekend te Den Haag op 29 mei 1993, *BS*18 juni 2002.
- Decreet 7 februari 2003 houdende instemming met het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, opgemaakt in New York op 25 mei 2000, *BS*24 februari 2003.
- Decreet 30 april 2004 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, *BS*8 september 2004.
- Decreet van de Franse Gemeenschap 1 juli 2005 tot wijziging van het Decreet van 31 maart 2004 betreffende de adoptie, *BS*7 september 2005.
- Decreet 15 juli 2005 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, *BS*16 september 2005.
- KB 24 augustus 2005 tot vaststelling van maatregelen houdende uitvoering van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, van de wet van 13 maart 2003 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de adoptie betreft en van de wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht, *BS*29 augustus 2005.
- Besluit van de Vlaamse Regering 23 september 2005 betreffende de interlandelijke adoptie, *BS* 18 november 2005.
- Ministerieel Besluit van 24 augustus 2005 tot aanwijzing van de federale centrale autoriteit inzake interlandelijke adoptie, bedoeld in artikel 360-1, 2° van het Burgerlijk Wetboek, *BS*29 augustus 2005.
- M.v.T. bij het wetsontwerp tot hervorming van de adoptie, *Parl. St.* Kamer 2000-01, nr. 1366/001 en 1367/001.
- M.v.T. bij het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Internationaal privaatrecht, *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 3-27/1.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en de op 14 juli 1994 gecoördineerde wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen ten

einde de mogelijkheid in te voeren om naamloos te bevallen, *Parl. St.* Senaat 1999-2000, nr. 2-89/1.

- Wetsvoorstel (P. MONFILS) houdende verbod op de kinderhandel, *Parl. St.* Kamer 2004-2005, nr. 1823/001.
- Wetsvoorstel (C. DEFRAIGNE) betreffende de draagmoeders, *Parl. St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-308/1.
- Wetsvoorstel (P. VANKRUNKELSVEN et al.) tot regeling van het draagmoederschap, *Parl. St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-193/1.
- Wetsvoorstel (W. BEKE et al.) tot aanvulling van het Strafwetboek met bepalingen betreffende de commercialisering van en de bemiddeling inzake draagmoederschap, *Parl. St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-555/1.
- Wetsvoorstel (W. BEKE et al.) tot bestraffing van het commercieel draagmoederschap en de publiciteit hiervoor, *Parl. St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-557/1.
- Wetsvoorstel (P. MAHOUX) betreffende het draagmoederschap, *Parl. St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-633/1.
- Wetsvoorstel (P. MONFILS) tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat betreft het discreet bevallen, *Parl. St.* Senaat 2008-2009, nr. 4-1026/1.
- Vraag om uitleg van mevrouw Sabine de Bethune aan de minister van Justitie over adoptie en de nieuwe media, *Hand.* Senaat 2000-01, nr. 2-329, 67-70.
- *Vr. en Antw.* VI.Parl. 2002-2003, 11 december 2002, 9 (Vr. nr. 67 P. CEYSEN).
- *Vr. en Antw.* VI.Parl. 2002-2003, 20 februari 2003, 2141 (Vr. nr. 125 J. ROEGIERS).
- Kadernota Integrale Veiligheid van 30 en 31 maart 2004, goedgekeurd door de Ministerraad op 30 maart 2004, www.just.fgov.be/nl_htm/parket/kadernota.pdf, 122p.

Rechtsleer:

- ADRIAENSSENS, K., "De rechten van het kind", *RW*1991-1992, 1108-1119.
- BORGHS, P., "De openstelling van de adoptie", *UVV-info*, 2006, 4-13.
- BOSSUYS, M. en WOUTERS, J., *Grondlijnen van Internationaal recht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 1086p.
- BREMS, E., "Weigering adoptie op grond van homoseksualiteit (voorlopig?) geen discriminatie", *Juristenkrant*, afl. 45, 13 maart 2002, 13.
- BUCK, T., *International child law*, Londen, Routledge Cavendish, 2005, 331p.

- Debusseré, F., "Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie", *Jura Falc.* 2001-2002, 39-88 en http://law.kuleuven.be/jura/art/38n1/debussere.htm#_ftn20.
- DE MEYER, R., LORENZETTI, N. en VAN BELLE, K., "Kinderhandel" in VERMEULEN, G. (eds.), *Strafrechtelijke bescherming van minderjarigen*, Antwerpen, Maklu, 2001, 180-232.
- DE PAUW, A., HOKSBERGEN, R. A. C. en VAN AELST, G., *Interculturele adoptie in de kijker: evaluatie en toekomst*, Leuven, Garant, 1998, 203 p.
- DOHLE, A., "Inside story of an adoption scam", *Cumberland Law Review* 2008-2009, 131-185.
- ERAUW, J., *Handboek Belgisch internationaal privaatrecht*, Mechelen, Kluwer, 2006, 615 p.
- FALZONE, C. en RUTTEN, J., *Évaluation des lois de 1995 et 2000 en matière des mœurs ainsi que de quelques autres instruments connexes*, www.dsb-spc.be/doc/pdf/Evaluation-lois-1995.pdf, 299p.
- GINZBURG, N. en SCHWARTZ L.S., *A Place to Live: And Other Selected Essays of Natalia Ginzburg*, New York, Seven Stories Press, 2003, 193.
- HAMERLYNCK, R., "De verdragsrechtelijke bescherming van de slachtoffers van de internationale mensenhandel", *RW* 1992-1993, 1118-1124.
- HEIRBAUT, D., *Privaatrechtsgeschiedenis van de Romeinen tot heden*, Gent, Academia Press, 2005, 416 p.
- HUTSEBAUT, C., *Kleine zondaars – Kerk en kinderhandel*, Antwerpen, Houtekiet, 2003, 213p.
- KOWALSKY, F. en VANHEE, N., "Kind zoekt ouders", *Budget & Recht* 2006, 38-42.
- LENAERTS, K. en VAN NUFFEL, P., *Europees recht: in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2003, 901p.
- MASKEW, T., "Child Trafficking and Intercountry Adoption: The Cambodian Experience", *Cumberland Law Review* 2004, en www.brandeis.edu/investigate/gender/adoption/docs/MaskewChildTraffickingCambodia.pdf, 14p.
- MEIER, P. J. en ZHANG, X., "Sold into adoption: the Hunan baby trafficking scandal exposes vulnerabilities in Chinese adoptions to the United States", *Cumberland Law Review* 2008-2009, 87-130.
- MARTENS, I., "Adoptie. Hervorming van het intern en interlandelijk adoptierecht", *NjW* 2006, 338-361.
- MONBALLYU, J., *Geschiedenis van het familierecht. Van de late middeleeuwen tot heden*, Leuven, Acco, 2006, 223 p.
- MOSTINCX, J., "Adoptie en adoptiebemiddeling", *Sociaal* 2006, 13-15.
- NACHTEGAELE, Y., *Basisopleiding voor toekomstige jeugdmagistraten: adopties*, 2008, 3.
- NOTA, J., *De adoptie*, Deventer, Kluwer, 1970, 192 p.
- PARRA-ARANGUREN, G., "Toelichtend Verslag", *Parl. St. Senaat* 2003-04, nr. 3-259/1, 20-122.

- PEERAER, M., "Acht handen op één buik: draagmoederschap besproken", *Antenne* 2006, afl. 4, 50-55.
- POST, R., *Romania – for export only. The untold story of the Romanian 'orphans'*, Sint Annaparochie, Hoekstra, 270p.
- SENAEVE, P., *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 688 p.
- SENAEVE, P., "De wet van 28 oktober 2008 houdende verlenging van de geldigheidsduur van geschiktheidsvonnissen en getuigschriften inzake interlandelijke adoptie", *T. Fam.* 2009, afl. 2, 22-24.
- SENAEVE, P. (eds.), *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995, 317p.
- SENAEVE, P. en LEMMENS, P., *De betekenis van de mensenrechten voor het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 201p.
- SENAEVE, P. en SWENNEN, F., *De hervorming van de interne en de internationale adoptie*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 442 p.
- SMOLIN, D. M., "Child laundering: how the intercountry adoption system legitimizes and incentivizes the practices of buying , trafficking , kidnaping, and stealing children", *Adopting Internationally Wayne Law Review* 2006, 113-200.
- SMOLIN, D. M. , "The Two Faces of Intercountry Adoption: The Significance of the Indian Adoption Scandals", *Seton Hall Law Review* 2005, 403-493.
- SWENNEN, F., "Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens", *RW* 2003-2004, 441-453.
- SWENNEN, F., *Gezins- en familierecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 261p.
- UNICEF, *Innocent Digest 4 – Intercountry Adoption*, Siena, Arti Grafiche Ticci, 1998, 24 p.
- UNICEF, *Children at Risk in Central and Eastern Europe: Perils and Promises*, Unicef, Florence, Italy, 1997, 185p.
- VANDEKERCKHOVE, A., "Adoptie en de rechten van het kind", *Jaarboek seksualiteit relaties geboorteregeling* 2002, 118-123.
- VAN BRIEL, J., SNEJERS, E., VEREECKE, K. en BOSSCHEM, N., "Mensenhandel" in VERMEULEN, G. (eds), *Aspecten van Europees materieel strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2002, 231-292.
- VANDE LANOTTE, J. en HAECK, Y., *Handboek EVRM, Deel 2: Artikelsgewijze commentaar, I*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 166p.
- VANDE LANOTTE, J. en HAECK, Y., *Handboek EVRM, Deel 2: Artikelsgewijze commentaar, II*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 762p.
- VAN LIL, M., "Adoptiebemiddeling", *T. Orde Geneesh.* 1996, afl. 76, 23.

- VERHELLEN, E., *Verdrag inzake de rechten van het kind: achtergronden, motieven, strategieën, hoofdlijnen*, Leuven, Garant, 2000, 525p.
- VERHELLEN, E., CAPPELAERE, G., DECOCK, G. e.a., *Kinderrechtengids: Commentaren, regelgeving, rechtspraak en nuttige informatie over de maatschappelijke en juridische positie van het kind*, Gent, Mys&Breesch, 1994.
- VERMEULEN, G. en BALCAEN, A., *EU quality standards in support of the fight against trafficking in human beings and sexual exploitation of children*, Antwerpen, Maklu, 2007, 443p.
- VERONA, S., "Romanian Policy Regarding Adoptions" in LITTEL, V. (eds), *Adoption Update*, New York, Nova Publisher, 2002, 5-10.
- VERSCHULDEN, G., "Adoptie is geen mensenrecht", *Juristenkrant*, afl. 75, 8 oktober 2003, 14.
- WILLEMOET, Y. en MELEBECK, B., "Als kinderen herleid worden tot koopwaar. Jaarlijks worden 1,2 miljoen kinderen verhandeld", *T.J.K.* 2003, 284-290.
- WUYTS, T., "De Wet van 18 mei 2006: adoptie toegankelijk voor personen van hetzelfde geslacht", *E.J.* 2006, 85-94.
- X., "Adoptieprocedure opnieuw gewijzigd", *Notariaat* 2006, afl. 6, 5-7.
- X., "Kinderhandel groot probleem in India", www.unicef.nl/unicef/show/id=53926/contentid=3049.
- X., *Tien jaar Kinderrechtenverdrag: Verwezenlijkingen en uitdagingen*, Brussel, Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van Kinderen en Gezinnen, 2000, 448p.
- ZUGRAVESCU, A. en IACOVESCU, A., "The adoption of children in Romania" in J. D. JAFFE, *Intercountry adoptions: laws and perspectives of Sending countries*, Dordrecht, Nijhoff, 1995, 39-51.

Rechtspraak

Internationaal:

- EHRM 26 februari 2002, nr. 36515/97, Fretté/Frankrijk, *NJCM-Bulletin* 2002, noot BORGES, P., 1044-1056 en www.echr.coe.int.
- EHRM 22 januari 2008, nr. 43546/02, E.B./Frankrijk, www.echr.coe.int.
- HvJ 12 november 1969, nr. 29/69, *Jur.HvJ* 1969, 419.

Nationaal:

- Cass. 4 maart 1976, *R.W.* 1976-77, 288, noot NUYTINCK, H.

- Cass. 4 november 1993, AR 9613, *Arr. Cass.* 1993, 919; *J.T.* 1994, 187; *KIDS*, III, 3.1.2, 3; *Pas.* 1993, I, 921; *Rev. trim. dr. fam.* 1994, 494, noot FALLON, M.; *RVM* 1994-95 (verkort), 30; *T.B.B.R.* 1994, 394, noot BARNICK, L.; *T. Not.* 1994, 454, noot WOUTERS-LAMBEIN, K.
- Cass. 10 april 2003, AR C020112F/1, *NjW* 2003, 1111, noot RDC en www.cass.be.
- Gerechtshof Amsterdam (Ned.) 25 november 2008, <http://zoeken.rechtspraak.nl>.
- Rechtbank Utrecht (Ned.) 7 mei 2008, <http://zoeken.rechtspraak.nl>.

Media

- ANANTHARAMAN, A., "The Big Racket of Small Babies", 12 juni 2005, www.boloji.com/wfs3/wfs399.htm.
- BEEL, V., "Onderzoek naar kinderhandel", *De Standaard* 24 mei 2005.
- CALLINAN, R., "Stolen Children", *Time* 21 augustus 2008, www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1834535-1,00.html.
- CARNEY, S., "Meet the Parents: The Dark Side of Overseas Adoption", *MotherJones* 2009, afl. 2, www.motherjones.com/politics/2009/03/meet-parents-dark-side-overseas-adoption.
- DE GREEF, A., "Politie bevrijdt kinderen uit illegaal adoptiehuis in Guatemala", *De Standaard* 14 augustus 2007.
- DE STOOP, C., "Kind en Koning", *Knack* 30 juli 2003.
- KRISHNAKUMAR, A., "The adoption market", *Frontline* 2005, afl. 22, www.hinduonnet.com/fline/fl2211/stories/20050603006700400.htm.
- LOYD, B., "China's Lost Children", *abcNews* 12 mei 2008, <http://abcnews.go.com/print?id=4774224>.
- MALIK, P., "Children snatched & stolen, racket is called adoption", *CNN-IBN* 21 oktober 2007, www.ibnlive.in.com/news/children-snatched--stolen-racket-is-called-adoption/50883-3-single.html.
- MAROSI, R., "Attorney Sentenced in Adoption Scam", *Los Angeles Times* 5 december 2000, <http://articles.latimes.com/2000/dec/05/local/me-61459>.
- ROSALES, A. K., "Adoptie in de lobby van een hotel", 31 januari 2007, www.wereldomroep.nl/actua/regio/amerikas/act20070131_adoptie.
- VAN DEN EERENBEEFT, M., "Mogelijk meer onwettige adopties", *de Volkskrant*, 24 mei 2007.
- VAN DORSELAER, I., "Roemenië schendt verbod op buitenlandse adopties", *De Standaard* 6 februari 2004.
- VRIESEKOOP, B., "En plots is de kleine jongen voor altijd verdwenen", *De Standaard* 7 mei 2009.

- X., "10 convicted in child adoption case", *The Hindu* 31 augustus 2005, www.hindu.com/2005/08/31/stories/2005083114360500.htm.
- X., "Acht jaar cel voor Franse vrijwilligers Zoé's Ark", *De Standaard* 28 januari 2008.
- X., "Adoptie via internet: Verwilghen wacht af", *De Morgen* 22 januari 2001.
- X., "Amnestie voor leden Ark van Zoë tegen miljoenenboete" *De Standaard* 7 maart 2008.
- X., "Commerciële draagmoeder riskeert zeven jaar cel" *De Standaard* 5 december 2008.
- X., "Nederlandse veilingssite biedt adoptiekind aan" *De standaard* 18 maart 2009.
- X., "DNA-test bewijst babyhandel in Guatemala", *De Standaard* 25 juli 2008.
- X., "Drie adoptiegezinnen dienen klacht in", *De Standaard* 1 augustus 2003.
- X., "Dwangarbeid voor Franse medewerkers Arche de Zoé", *De Standaard* 27 december 2007.
- X., "Dwangarbeid voor zes leden Ark van Zoé", *De Standaard* 26 december 2007.
- X., "In Guatemala worden baby's geproduceerd voor adoptie", *De Standaard* 29 maart 2000.
- X., "Nederlandse veilingssite biedt adoptiekind aan" *De standaard* 18 maart 2009.
- X. "Preet Mandir says its hands are clean", *Indian Express Newspapers* 9 januari 1999, www.indianexpress.com/res/web/ple/ie/daily/19990109/00951625.html.
- X., "Ray of Hope moet stoppen", *De Standaard* 30 september 2003.
- X., "Rel over adopties uit Vietnam", *De Standaard* 2 april 2001.
- X., "Verkochte Gentse baby 'geen tweede Baby D.'", *De Standaard* 22 november 2008.
- X., "Zes jaar cel voor Slovaakse vrouw die kind ontvoerde en verkocht", *De Standaard* 17 december 2008.
- ZIMONYI, Z., "Hongaarse kinderen op internet aangeboden voor adoptie in Verenigde Staten", *De Standaard*, 15 juni 1996.
-

Websites

- Hcch (Hague Conference on private international law), www.hcch.net.
- Federale Overheidsdienst Justitie, www.just.fgov.be.

Interviews

- Gesprek met Dhr. Jan Van De Velde, adviseur-generaal bij de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 15 april 2009.
- Gesprek met Dhr. Wolf Van Acker, Substituut-procureur des Konings Parket Gent afdeling Jeugd en Gezin, 7 april 2009.

- Gesprek met adoptieouders, 1 april 2009.
- Enquête bij adoptieouders, maart-april 2009.
- Telefonisch gesprek met Jo Labens, vzw Gewenst Kind, 7 april 2009.
- Telefonisch gesprek met Marc Bockstaele, Hoofdcommissaris Federale Gerechtelijke Politie Gent, 3 april 2009.
- E-mail van John Monsecour, Directeur-manager van de Directie Kwaliteitszorg, Politiezone Gent, 20 april 2009.
- E-mail van Roger van Hyfte, Hoofdinspecteur Lokale Recherchedienst Unit Meprosch Gent, 30 april 2009.

Andere

- BALLIN, H., *Interlandelijke adoptie uit China*, 2008, www.justitie.nl/actueel/nieuwsberichten/archief-2008/80910versterking-samenwerking-met-china-inzake-adoptie.aspx?cp=34&cs=578.
- CALCETAS-SANTOS, O., *Report of het Special Rapporteur on the sale of children, child prostitution and child pornography: A mission to Guatemala*, 2000, www.iss-ssi.org/2007/Resource_Centre/Tronc_DI/documents/Guatemala-SpecialRapporteurENG.PDF, 27p.
- COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN, *Roemenië Monitoringverslag mei 2006*, 2006, <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=426497:cs&lang=nl&list=459340:cs,459339:cs,437996:cs,437994:cs,478756:cs,444428:cs,433760:cs,459503:cs,426497:cs,426496:cs,&pos=9&page=2&nbl=54&pgs=10&hwords=roemeni%C3%AB~adoptie~&checktexte=checkbox&visu=#texte>.
- Derde Periodiek Rapport van België betreffende het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, 2008, www.cjism.vlaanderen.be/kinderrechten/documenten/derde-periodiek-rapport-Belgie-IVRK.pdf, 206p.
- DIRECTIE-GENERAAL ONTWIKKELINGSSAMENWERKING, *Strategienota: Eerbied voor de Rechten van het Kind in Ontwikkelingssamenwerking*, www.diplomatie.be/nl/pdf/rechtenkindnl.pdf, 34p.
- EUROPOL, *Child abuse in relation to trafficking in human beings*, 2007, www.humansecuritygateway.info/documents/EUROPOL_childabuseinrelationtohumantrafficking.pdf, 5p.
- FEDPOL, *Activiteitenverslag van de federale politie*, 2007, www.polfed-fedpol.be/pub/jaarverslag/pub_jaarverslag2007_nl.php, 96p.

- FOD BUITENLANDSE ZAKEN, *De strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, Beleid en aanpak*, www.diplomatie.be/nl/pdf/mensenhandelnl.pdf, 24p.
- ILPEC GUATEMALA, *Adoption and the Rights of the Child in Guatemala*, 2000, www.iss-ssi.org/2007/Resource_Centre/Tronc_DI/documents/Guatemala-UNICEFILPECENG.PDF, 62p.
- KIND&GEZIN, *Activiteitenverslag 2006*, www.kindengezin.be/Images/jvadoptie2006_tcm149-52075.pdf, 30p.
- KIND&GEZIN, *Activiteitenverslag 2007*, www.kindengezin.be/Images/Adoptie_2007_tcm149-56041.pdf, 33p.
- LICADHO, *Written Testimony To the International Relations Committee, United States House of Representatives, Hearing on International Adoptions*, 2002, <http://www.licadho-cambodia.org/reports/files/32Hearing%20Submission%20for%20US.pdf>, 6p.
- OSCE, Decision No. 557: OSCE Action Plan to Combat Trafficking in Human Beings, 24 juli 2003, www.osce.org/documents/pc/2003/07/724_en.pdf, 27p.
- OSCE, Decision No. 685: Addendum to the OSCE Action Plan to Combat Trafficking in Human Beings: Addressing the Special Needs of Child Victims of Trafficking for Protection and Assistance, 7 juli 2005, www.osce.org/documents/pc/2005/07/15591_en.pdf, 3p.
- Raadgevend Comité voor Bio-ethiek, Advies betreffende de problematiek van anonieme bevallingen, 12 januari 1998, nr. 4, https://portal.health.fgov.be/pls/portal/docs.PAGE/INTERNET_PG/HOMEPAGE_MENU/GEZONDHEIDZORG1_MENU/OVERLEGSTRUCTUREN1_MENU/COMITEES1_MENU/BIOETHISCHECOMMISSIE1_MENU/AVIS22_MENU/AVIS25_DOCS/ADVIES4-ANO%20BEVAL.PDF, 16p.
- UNICEF, *Position of the United Nations children's Fund on adoption in Guatemala*, 2004, www.iss-ssi.org/2007/Resource_Centre/Tronc_DI/documents/Guatemala-UNICEFposition04ENG.pdf, 3p.
- UNICEF, *Discrete...anonieme bevalling: welke rechten heeft het kind? Standpunt Unicef België, januari 2009*, www.unicef.be/MFiles/UNICEF%20Discrete%20BevallingNL.pdf, 5p.
- UNICEF., "Unicef's position on Inter-country adoption" www.unicef.org/media/media_41918.html.
- USAID, *Cambodia Orphanage Survey*, 2005, http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADI624.pdf, 15p.
- U.S EMBASSY BUCHAREST, ROMANIA, *Romania's Abandoned Children Ten Years After the Revolution*, 2001, www.crin.org/docs/Romania's%20Abandoned%20Children%20-%20Ten%20Years%20After%20the%20Revolutio.doc, 25p.
- U.S. IMMIGRATION AND CUSTOMS ENFORCEMENT, *Backgrounder, Operation Broken Hearts*, 2004, http://www.ethicanet.org/galindo_backgr.pdf, 2p.

- VERMOT-MANGOLD, R., *Report – Disappearance of newborn babies for illegal adoption in Europe, Explanatory Memorandum*, 2007, <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc07/EDOC11461.htm>.
- *Toespraak van Minister van Ontwikkelingssamenwerking Marc Verwilghen op de conferentie over kinderhandel*, Egmontpaleis, Brussel, 24 oktober 2003, www.dgos.be/NL/de_minister/toespraken/20031024_3.html.